

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Udhëzues për praktikën gjyqësore të Gjykatës Evropiane për të Drejta të Njeriut

Të drejtat sociale

Botimi i parë - 31 gusht 2022

Përgatitur nga Sekretariati. Nuk është detyrues për Gjykatën.

Botuesit ose organizatat që dëshirojnë ta përkthejnë dhe/ose ta riprodhojnë të plotë a pjesërisht këtë Udhëzues në formën në trajtë botimi të shtypur apo elektronik luten të plotësojnë formularin e kontaktit: [kërkesa për riprodhim apo ribotim të përkthimit](#) për t'u njohur me formalitetet e dhënies së lejes.

Nëse dëshironi të dini se cilat përkthime të Udhëzuesve të praktikës gjyqësore janë aktualisht në proces, ju lutemi shikoni listën e [përkthimeve në pritje](#).

Ky Udhëzues është përgatitur nën autoritetin e Juriskonsultit dhe nuk e detyron Gjykatën. Mund t'i nënshtrohet rishikimit në redaktim.

Ky Udhëzues është hartuar fillimisht në gjuhën angleze. Teksti u finalizua më 31 gusht 2022. Ai do të përditësohet rregullisht.

Udhëzuesit e praktikës gjyqësore janë në dispozicion për shkarkim në <https://ks.echr.coe.int/fr/web/echr-ks>. Për përditësimet e publikimit, luteni të ndiqni llogarinë në Twitter të Gjykatës në https://twitter.com/ECHR_CEDH.

Ky përkthim është botuar me marrëveshje me Këshillin e Evropës dhe Gjykatën Evropiane të të Drejtave të Njeriut dhe është përgjegjësi e vetme e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Kosovës

© Këshilli i Evropës/Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut, 2022

Përmbajtja

Shënim për lexues.....	5
Hyrje	6
I. Shëndetësia	6
A. Fushëveprimi	6
B. Shëndeti riprodhues.....	7
1. Riprodhimi i asistuar mjekësor.....	7
2. Surrogacia.....	8
3. Aborti.....	10
4. Ekzaminimi/testimi prenatal.....	11
5. Sterilizimi.....	11
C. Vaksinimi.....	12
D. Informata shëndetësore.....	13
E. Dëbimi i personave të sëmurë rëndë.....	14
II. Të drejtat e punës.....	16
A. Zbatimi i Konventës për punësimin.....	17
B. Qasja në punë.	19
1. Dënimet dhe masat e ngjashme.....	19
2. Punësimi i mëparshëm.....	19
3. Siguria Kombetare.....	20
4. Opinionet politike / Besimet fetare.....	20
C. Shkarkimet.....	21
1. Besimet fetare.....	21
2. Përkatësia politike.....	22
3. Orientimi seksual.....	22
4. Shëndeti	23
5. Sinjalizimi	23
6. Publikime fyese në vendin e punës.....	23
7. Veprimtaria sindikaliste.....	24
8. Gjyqtarët.....	24
9. Qasja në gjykatë / shqyrtimiefektivgjyqësor.....	25
D. Barazia gjinore.....	26
E. Ulje e pagave/pensioneve të nëpunësve publikë si pasojë e masave shtrënguese.....	27
F. Shfrytëzimi i punës / trafikimi i qenieve njerëzore.....	28
G. Lëndimet/shëndeti në punë.....	29
III. Të drejtat e sindikatave.....	31
A. Fushëveprimi	31
B. Regjistrimi sindikal.....	32
C. E drejta për t'u anëtarësuar apo jo në një sindikatë.....	33
D. E drejta për negociata kolektive.....	34
E. E drejta për grevë.....	35

F. Të drejtat e sindikatave në sektorin publik.....	37
IV. Përfitimet sociale dhe pensionet.....	38
A. Shqyrtime të përgjithshme.....	38
1. Fushëveprimi.....	38
2. Liria e vlerësimit.....	40
B. Përfitimet prindërore/familjare.....	41
C. Sigurimet sociale dhe përfitimet e punësimit.....	41
D. Pensionet.....	42
V. Strehimi	45
A. Shqyrtime të përgjithshme.....	45
1. Fushëveprimi.....	45
2. Liria e vlerësimit.....	47
B. Dëbimi / Humbja e shtëpisë.....	48
C. Kontrolli i Qirasë.....	49
D. Masat e tjera të kontrollit shtetëror	51
E. Përfitimet e strehimit.....	51
VI. Grupet specifike të lëndueshme.....	53
A. Emigrantët/Azilkërkuesit.....	53
B. Personat me aftësi të kufizuar.....	55
1. Qasje në zona, ndërtesa dhe shërbime specifike.....	56
2. Përfitimet e aftësisë së kufizuar / Lehtësime tatimor.....	58
3. Arsimimi	60
C. Populli rom.....	61
Lista e rasteve të cituara.....	62

Njoftim për lexuesit

Ky Udhëzues bën pjesë në serinë e Udhëzuesve rreth praktikës gjyqësore të botuar nga Gjykata Evropiane për të Drejta të Njeriut (më tej “Gjykata”, “Gjykata Evropiane” ose “Gjykata e Strasburgut”), me qëllimin të informimit të specialistëve të së drejtës për vendimet themelore të dhëna prej saj. Ky Udhëzues analizon e përmbledh jurisprudencën lidhur me nenin 7 të Konventës Evropiane për të Drejta të Njeriut (më tej “Konventa” ose “Konventa Evropiane”) në lidhje me të drejtat sociale. Duhet të lexohet së bashku me udhëzuesit e praktikës gjyqësore sipas nenit, të cilit i referohet në mënyrë sistematike.

Praktika gjyqësore e cituar është zgjedhur midis vendimeve me karakter parimor, të rëndësishme dhe/ose të kohëve të fundit.*

Aktgjykimet e Gjykatës jo vetëm që shërbejnë për të vendosur për çështjet që i paraqiten asaj, por shërbejnë gjithashtu edhe më gjerë për të qartësuar, ruajtur e zhvilluar normat e Konventës; ato japin kështu ndihmesë për respektimin, nga ana e shteteve, të zotimeve që këto kanë marrë në cilësinë e tyre si Palë Kontraktuese (*Irlanda k. Mbretërisë së Bashkuar*, 18 janar 1978, § 154, seria A nr. 25, dhe së fundi, *Jeronovičs k. Letonisë* [DHM], nr. 44898/10, § 109, 5 korrik 2016).

Misioni i sistemit të krijuar nga Konventa ka pra si qëllim që të japë gjykim, në interesin e përgjithshëm, për pikat që i përkasin rendit publik, duke i ngritur më lart normat e mbrojtjes së të drejtave të njeriut dhe duke zgjeruar jurisprudencën në këtë fushë tek e tërë bashkësia e Shteteve Palë në Konventë (*Konstantin Markink. Rusisë* [DHM], 30078/06, § 89, GJEDNJ 2012). Në të vërtetë, Gjykata ka theksuar rolin e Konventës si një "instrument kushtetues i rendit publik evropian" në fushën e të drejtave të njeriut (*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi k. Irlandës* [DHM], nr. 45036/98, § 156, GJEDNJ 2005-VI, dhe së fundmi, *N.D. dhe N.T. k. Spanjës* [DHM], nr. 8675/15 dhe 8697/15, § 110, 13 shkurt 2020).

Protokolli nr. 15 i Konventës së fundmi ka futur parimin e subsidiaritetit në Preambulën e Konventës. Ky parim “imponon një përgjegjësi të përbashkët midis Shteteve Palë dhe Gjykatës” në lidhje me mbrojtjen e të drejtave të njeriut, dhe autoritetet dhe gjykatat kombëtare duhet të interpretojnë dhe zbatojnë ligjin e brendshëm në një mënyrë që u jep efekt të plotë të drejtave dhe lirive të përcaktuara në Konventë dhe Protokollet e tyre (*Grzęda k. Polonisë* [DHM], § 324)

---

* Praktika gjyqësore e cituar mund të jetë në njërën ose në të dyja gjuhët zyrtare (anglisht dhe frëngjisht) të Gjykatës dhe të ish-Komisionit Evropian për të Drejta të Njeriut (në tekstin e mëtejme "Komisioni"). Përveç nëse tregohet ndryshe, të gjitha referencat i referohen një vendimi për merita e dhënë nga një Dhomë e Gjykatës. Shkurtesa “(vend.)” tregon se citimi është i një vendimi të Gjykatës dhe “[DHM]” se çështja është shqyrtuar nga Dhoma e Madhe. Vendimet e Dhomës që nuk ishin përfundimtare kur u publikua ky përditësim shënohen me një yll(*).

Hyrje

1. Përderisa Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut përcakton se çka janë në thelb të drejta civile dhe politike, shumë prej tyre kanë implikime të natyrës sociale ose ekonomike. Fakti i thjershtë që një interpretim i Konventës mund të shtrihet në sferën e të drejtave sociale dhe ekonomike nuk duhet të jetë një faktor vendimtar kundër një interpretimi të tillë, pasi nuk ka një ndarje të ngushtë që e ndan atë sferë nga fusha e mbuluar nga Konventa. (*Airey k. Islandës*, 1979, § 26; *Stec dhe të Tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar* (vend.) [DHM], 2005, § 52). Nëpërmjet jurisprudencës së saj, Gjykata ka interpretuar nene të ndryshëm të Konventës si burim të disa të drejtave të cilat mund të konsiderohen të natyrës sociale.

2. Për më tepër, disa të drejta të mbrojtura nga Konventa dhe Protokollet e saj rregullohen gjithashtu, ndonjëherë me më shumë detaje, sipas Kartës Sociale Evropiane (Karta e 1961, ose Karta e Rishikuar, e miratuar në 1996) duke përfshirë të drejtat e sindikatave, ndalimin e punës së detyruar, e drejta për arsimim ose ndalimi i diskriminimit. Të dy sistemet e traktateve janë plotësuese dhe të ndërvarura.

3. Ky Udhëzues i praktikës gjyqësore përmbledh dhe analizon jurisprudencën e Gjykatës në lidhje me të drejtat sociale. Udhëzuesi mbulon çështje të tilla si shëndetësia, të drejtat e punës, të drejtat sindikaliste, përfitimet sociale dhe pensionet si dhe çështje të caktuara në zhvillim si strehimi, të drejtat e grupeve specifike të cënueshme etj. Rastet përkatëse janë të shumta dhe kanë të bëjnë me një numër të konsiderueshëm dispozitash thelbësore të Konventës. Ky Udhëzues fokusohet në çështje të ndryshme tematike dhe në mënyrën se si ato lidhen me nene të ndryshëm të Konventës.

I. Shëndeti¹

Neni 3 i Konventës

“Askush nuk mund t’i nënshtrohet torturës ose dënimeve ose trajtimeve çnjerëzore ose poshtëruese.”

Neni 8 i Konventës- E drejta për respektimin e jetës private dhe familjare

“1. Çdokush ka të drejtën e respektimit të jetës së tij private dhe familjare, banesës dhe korrespondencës së tij..

2. Autoriteti publik nuk mund të ndërhyjë në ushtrimin e kësaj të drejte, përveçse në shkallën e parashikuar nga ligji dhe kur është e nevojshme në një shoqëri demokratike, në interes të sigurisë publike, për mbrojtjen e rendit publik, shëndetit ose moralit ose për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të të tjerëve.”

A. Fushëveprimi

4. Edhe pse e drejta për shëndet nuk është si e tillë midis të drejtave të garantuara nga Konventa ose Protokollet e saj, Shtetet Kontraktuese kanë një detyrim pozitiv për të marrë masat e duhura për të mbrojtur jetën dhe shëndetin e atyre që janë në juridiksionin e tyre. (*Vavrička dhe të Tjerët k. Republikës Çeke* [DHM], § 282), megjithëse çështjet e politikës së kujdesit shëndetësor janë në parim brenda kufijve të vlerësimit të autoriteteve vendase, të cilët janë në pozicionin më të mirë për të vlerësuar prioritetet, përdorimin e burimeve dhe nevojat sociale.

¹ Shih gjithashtu, the *Udhëzuesin për praktikën gjyqësore rreth nenit 2 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut*, *Udhëzuesin për praktikën gjyqësore rreth nenit 8 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut*, *Udhëzuesin për praktikën gjyqësore për Mjedis* dhe *Udhëzuesin për praktikën gjyqësor për të Drejtat e të Burgosurve*, dhe për një dimension social mbi çështjet lidhur me shëndetin sa i përket migrantëve, shihni gjithashtu kapitullin më poshtë mbi “Grupet specifike të cënueshme”.

(*Vavrička dhe të Tjerët k. Republikës Çeke* [DHM], 2021, §§ 274 dhe 285). Praktika gjyqësore e Gjykatës mbulon një gamë të gjerë temash në lidhje me shëndetin: këto janë trajtuar më poshtë, ku secili seksion mbulon, sipas rastit, çështjet e fushëveprimit dhe zbatueshmërisë së dispozitës përkatëse të Konventës.

B. Shëndeti riprodhues²

5. Përderisa Konventa nuk njeh të drejtën për t'u bërë prind, Gjykata ka konstatuar se ajo nuk mund të injorojë vështirësitë emocionale që pësojnë ata, dëshira e të cilëve për t'u bërë prindër nuk është përmbushur ose nuk mund të përmbushet. (*Paradiso dhe Campanelli k. Italisë* [DHM], 2017, § 215). Ashtu si nocioni i jetës private, nocioni i jetës familjare gjithashtu përfshin të drejtën e respektimit të vendimeve për t'u bërë ose jo prindër në kuptimin gjenetik. (*Dickson k. Mbretërisë së Bashkuar* [DHM], § 66; *Evans k. Mbretërisë së Bashkuar* [DHM], §§ 71-72). Rrjedhimisht, e drejta e një çifti për të përdorur riprodhimin e asistuar mjekësor hyn në kuadër të nenit 8, si shprehje e jetës private dhe familjare. (*S.H. dhe të Tjerët k. Austrisë* [DHM], § 82).

6. Megjithatë, Gjykata ka pranuar se shteteve në parim duhet t'u jepet një liri e gjerë vlerësimi në lidhje me çështjet që ngrenë çështje delikate morale dhe etike për të cilat nuk ka konsensus në nivel evropian, siç janë riprodhimi i asistuar mjekësor dhe amësia zëvendësuese. (*S.H. dhe të Tjerët k. Austrisë*, §§ 94-97; *Menesson k. Francës*, 2014, §§ 78-79; *Paradiso dhe Campanelli k. Italisë* [DHM], 2017, §§ 182-184 dhe 194). Megjithatë, kur një aspekt veçanërisht i rëndësishëm i identitetit të një individi është në rrezik, liria e lejuar për shtetin do të kufizohet (*Menesson k. Francës*, 2014, §§ 77 dhe 80). Kjo është veçanërisht e vërtetë në rastet që përfshijnë fëmijët, në të cilat aspekte të tjera thelbësore të jetës së tyre private, përtej identitetit të tyre, paraqiten në skenë, siç është mjedisi në të cilin ata jetojnë dhe zhvillohen, si dhe personat përgjegjës për plotësimin e nevojave të tyre dhe sigurimin e mirëqenies së tyre. (*Mendim këshillues Nr. P16-2018-001*, 2019, § 45).

7. Gjykata gjithashtu konsideron se neni 8 nuk mund të interpretohet si i jep të drejtën për abort, por se, kur ai kërkohet për arsye shëndeti dhe/ose mirëqenieje, mund të hyjë brenda fushëveprimit të tij. (*A, B dhe C k. Irlandës* [DHM], 2010, § 214). Legjislacioni që rregullon ndërprerjen e shtatzënisë nuk prek vetëm jetën private të gruas, sepse sa herë që një grua është shtatzënë, jeta e saj private lidhet ngushtë me fetusin në zhvillim. Kështu, e drejta e gruas për respektimin e jetës së saj private duhet të peshohet kundrejt të drejtave dhe lirive të tjera konkurruese, përfshirë ato të fëmijës së palindur. (*Tysiac k. Polanisë*, 2007, § 106; *A, B dhe C k. Irlandës* [DHM], 2010, § 213).

1. Riprodhimi i asistuar mjekësor

8. Duke pasur parasysh zhvillimet e shpejta mjekësore dhe shkencore në këtë fushë, Gjykata po përballlet gjithnjë e më shumë me çështjet në lidhje me forma të ndryshme të riprodhimit të asistuar mjekësor.

9. Në rastin *Dickson k. Mbretërisë së Bashkuar* [DHM], 2007, Gjykata ka shqyrtuar çështjet e riprodhimit të asistuar mjekësor në kontekstin e burgut. Parashtruesit e kërkesës dëshironin të ngjiznin një fëmijë ndërsa burri ishte ende duke vuajtur dënimin me burg, duke argumentuar se ngjizja nuk do të ishte ndryshe e mundur duke pasur parasysh datën më të hershme të lirit të bashkëshortit dhe moshën e gruas, por atyre iu refuzua qasja në objektet e fekondimit artificial. Duke konstatuar se kjo ishte një fushë në të cilën shtetet gëzonin një hapësirë të gjerë vlerësimi pasi Konventa nuk ishte interpretuar ende si obligim që të parashikojnë vizita bashkëshortore, Gjykata konstatoi se politika e strukturuar në kohën materiale në mënyrë efektive përjashtonte çdo peshim real të interesave konkurruese individuale dhe publike dhe pengoi vlerësimin e kërkuar të proporcionalitetit të një kufizimi në çdo rast individual. Mungesa e një vlerësimi të tillë duhej shikuar që bie jashtë çdo kufiri të pranueshëm

² Shih gjithashtu, nën-seksionin "Të drejtat riprodhuese" nën kapitullin "Jeta private" dhe nën-seksionin "Rritja e asistuar mjekësor/e drejta për t'u bërë prindër gjenetikë" nën kapitullin "Jeta familjare" të *Udhëzuesin e praktikës gjyqësore për nenin 8 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut*

të vlerësimit në mënyrë që të nuk ishte arritur një ekuilibër i drejtë midis interesave të përfshira konkurruese publike dhe private (§§ 82-85).

10. Gjykata shqyrtoi nevojën për pëlqimin për përdorimin e vezëve të fekunduara në rastin *Evans k. Mbretërisë së Bashkuar*[DHM], 2007. Parashtruesja e kërkesës kishte ruajtur vezët e saj të fekunduara nga partneri i saj i atëhershëm për inseminim në të ardhmen. Pas përfundimit të marrëdhënies së tyre, partneri tërhoqi pëlqimin e tij për ruajtjen e vazhdueshme ose implantimin e embrioneve. Parashtruesja e kërkesës u ankua se ligji vendosë e kishte lejuar ish-partnerin e saj në mënyrë efektive ta pengonte atë që të kishte një fëmijë biologjik. Gjykata vlerësoi se mbajtja e embrioneve njerëzore në ruajtje të ngrirë krijonte mundësinë që lejonte një kalim kohe midis krijimit të embrionit dhe implantimit të tij. Prandaj, ishte legjitime dhe e dëshirueshme që një shtet të krijonte një skemë ligjore e cila merrte parasysh mundësinë e vonësës. Kur ajo pranoi që vezët e saj të fekondoheshin, parashtruesja e kërkesës e dinte se, si çështje ligjore, partneri i saj do të ishte i lirë ta tërhoqte pëlqimin e tij për implantim në çdo moment. Duke pasur parasysh lirinë e gjerë të vlerësimit që i jepet shtetit të paditur, Gjykata nuk vlerësoi se të drejtës së parashtrueses për respektimin e vendimit të saj për t'u bërë prind në kuptimin gjenetik duhet t'i jepet peshë më e madhe sesa të drejtës së ish-partnerit të saj për ta respektuar vendimin e tij jo që të ketë me të një fëmijë të lidhur gjenetikisht (§§ 83-92).

11. Për më tepër, në rastin *S.H. dhe të Tjerët k. Austrisë*[DHM], 2011, Gjykata shqyrtoi ankesat në lidhje me ndalimin sipas ligjit të brendshëm për përdorimin e spermës dhuruese dhe gameteve të vezëve për fekondim *in vitro* (teknika heterologe të riprodhimit). Gjykata vlerësoi se shqetësimet e bazuara në konsiderata morale ose në pranueshmërinë shoqërore duhet të merren seriozisht në një fushë të ndjeshme si p.sh. riprodhimi artificial. Megjithatë, ato nuk ishin në vetvete arsye të mjaftueshme për një ndalim të plotë të teknikave specifike të riprodhimit artificial: pavarësisht nga kufiri i gjerë i vlerësimit që u jepej Shteteve Kontraktuese, korniza ligjore e hartuar për këtë qëllim duhej të formësohej në një mënyrë koherente që të mundësonte të merren parasysh në mënyrë adekuate interesat e ndryshme legjitime të përfshira (§ 100).

12. Duke konstatuar se shteti i paditur nuk e kishte tejkaluar kufirin e gjerë të vlerësimit që i ishte dhënë në kohën përkatëse, Gjykata i dha rëndësi të veçantë faktit që legjislacioni në shqyrtim nuk kishte përjashtuar plotësisht metodat e tjera të riprodhimit të asistuar, pasi kishte lejuar përdorimin e teknikave homologe të riprodhimit (fertilizimi *in vitro* duke përdorur gamete nga persona të martuar me njëri-tjetrin ose që jetojnë së bashku si burrë e grua). Për më tepër, ajo kishte kërkuar të shmangte konfliktet e mundshme midis prindërve biologjikë dhe gjenetikë në kuptimin më të gjerë, duke u përpjekur të pajtonte, nga njëra anë, dëshirën për të vënë në dispozicion riprodhimin e asistuar mjekësor dhe, nga ana tjetër, shqetësimin ekzistues ndërmjet pjesëve të mëdha të shoqërisë. për sa i përket rolit dhe mundësive të mjekësisë riprodhuese moderne. Fakti që ligji ndalonte dhurimin e spermës dhe vezëve për qëllime të fekondimit *in vitro* pa ndaluar në të njëjtën kohë dhurimin e spermës për fekondimin *in vivo* ishte një çështje tjetër me rëndësi në balancimin e interesave përkatëse pasi tregonte një qasje të kujdesshme të adoptuar. nga ana e legjislativit në përpjekje për të harmonizuar realitetet shoqërore me qasjen e tij parimore në këtë fushë (*Ibid.*, §§ 103-107 dhe 112-116).

2. Surrogacia

13. Në rastin *Menesson k. Francës*, 2014, Gjykata shqyrtoi ankesat në lidhje me regjistrimin e një certificate lindjeje të huaj dhe njohjen e marrëdhënies ligjore prind-fëmijë në lidhje me një fëmijë të lindur nga një marrëveshje gestacionale të surrogacisë jashtë vendit. Prindërit dhe fëmijët ishin të gjithë parashtrues para Gjykatës. Në lidhje me prindërit, Gjykata pranoi një ndërhyrje në jetën e tyre familjare në nivele të ndryshme, por nuk gjeti shkelje të saj, duke vënë në dukje se nuk kishte pasur ndonjë vështirësi praktike të pakapërcyeshme që i pengonte parashtruesit të ushtronin të drejtën e tyre për respektimin e jetës familjare. Ata kishin mundur të vendoseshin në Francë menjëherë pas lindjes së fëmijëve, për të jetuar atje së bashku në rrethana të cilat, në përgjithësi, ishin të krahasueshme me ato të familjeve të tjera dhe nuk kishte asgjë që të sugjeronte se ata ishin në rrezik për t'u ndarë nga autoritetet për shkak të situatës së tyre (§§ 87 dhe 92-94).

14. Në shqyrtimin e ankesës për ‘jetën private’ të fëmijëve parashtrues, Gjykata pranoi se Franca mund të dëshironte të dekurajonte shtetasit e saj që të përdornin jashtë vendit një teknikë riprodhuese të ndaluar në vend. Megjithatë, efektet e refuzimit për të njohur një marrëdhënie prind-fëmijë midis fëmijëve të ngjizur në këtë mënyrë nuk ishin të kufizuara në prindërit e synuar, por shtriheshin në situatën e vetë fëmijëve. Duke vërejtur se një marrëdhënie e tillë ishte njohur ligjërisht në një vend tjetër, por jo në shtetin e paditur, Gjykata vlerësoi se një kontradiktë e kësaj natyre, veçanërisht kur njëri nga prindërit e synuar ishte edhe babai biologjik i fëmijëve, minonte identitetin e fëmijëve brenda shoqërisë. Prandaj, ekzistonte një çështje serioze për sa i përket përputhshmërisë së asaj shtate me interesat më të mira të fëmijëve, e cila duhej të drejtonte çdo vendim lidhur me ta. Duke pasur parasysh rëndësinë e prejardhjes biologjike si një komponent i identitetit të çdo individ, Gjykata konstatoi se nuk ishte në interesin më të mirë të fëmijëve t’i privonte ata nga një lidhje ligjore e kësaj natyre kur ishte vërtetuar realiteti biologjik i asaj lidhjeje dhe fëmijët dhe prindi në fjalë kërkoi njohjen e plotë të tij. Duke pasur parasysh implikimet e këtij kufizimi serioz në lidhje me identitetin e fëmijëve parashtrues dhe të drejtën e tyre për respektimin e jetës private, si dhe rëndësinë për t’iu kushtuar interesave më të mira të fëmijës, Gjykata vendosi se ishin i shkelur të drejtat e tyre sipas nenit 8 (*Menesson k. Francës*, 2014, §§ 96-101; krahasoni dhe vëreni kontrastin me qëndrimin e Gjykatës në rastin *Paradiso dhe Campanelli k. Italisë* [DHM], 2017, §§ 185-216, në lidhje me ndarjen e prindërve parashtrues dhe një fëmijë të lindur jashtë vendit si rezultat i një ‘marrëveshjeje jo-tradicionale të surrogacisë’ ku nuk kishte lidhje biologjike midis prindërve dhe fëmijës).

15. Rrjedhimisht, Gjykata ka konstatuar se kur një fëmijë lind nëpërmjet një marrëveshjeje gestacionale të surrogacisë jashtë vendit, në një situatë kur ai ose ajo është ngjizur duke përdorur vezët e një dhuruesi të tretë dhe nëna e synuar është caktuar në një certifikatë lindjeje të krijuar ligjërisht jashtë vendit si ‘nënë ligjore’, e drejta e fëmijës për respektimin e jetës së tij private kërkon që ligji vendas të ofrojë mundësinë e njohjes së një marrëdhënie ligjore prind-fëmijë me nënën e synuar. (*Mendim këshillues nr. P16-2018-001*, 2019, § 46). Lidhur me interesat më të mira të fëmijës, Gjykata ka konfirmuar përfundimet e saj në rastin e *Menesson k. Francës*, 2014. Përveç kësaj, ajo vlerësoi se një refuzim për të njohur marrëdhënien ligjore prind-fëmijë me nënën e synuar shkaktoi konsiderata të tjera të rëndësishme që prekin interesat më të mira të fëmijës, si rreziku i mohimit të qasjes në shtetësinë e nënës së synuar; vështirësia e shtuar për ta për të qëndruar në vendin e vendbanimit të nënës së tyre; mund të dëmtohet e drejta e tyre për të trashëguar sipas pasurisë së synuar të nënës; marrëdhënia e tyre e vazhdueshme me të mund të rrezikohet nëse prindërit do të ndaheshin ose babai i synuar do të vdiste; dhe mungesa e mbrojtjes nëse nëna e tyre e synuar refuzon të kujdeset për ta ose pushon ta bëjë këtë. Gjykata vuri në dukje gjithashtu se interesat më të mira të fëmijës përfshinin identifikimin ligjor të personave përgjegjës për rritjen e tij/saj, plotësimin e nevojave të tij/saj dhe sigurimin e mirëqenies së tij/saj, si dhe mundësinë që fëmija të jetojë dhe të zhvillohet në një mjedis të qëndrueshëm (*po aty.*, §§ 40-42; shih gjithashtu, *Valdis Fjölnisdóttir dhe të Tjerët k. Islandës*, 2021, §§ 71-75, në lidhje me mosnjohjen e lidhjes prindërore me një fëmijë jobiologjik të lindur jashtë vendit përmes surrogacisë, duke ruajtur lidhjen e jetës familjare nëpërmjet kujdestarisë; *S.-H. K. Polonisë* (vend.), 2021, §§ 68-76, në lidhje me pamundësinë për të marrë nënshtetësinë polake me prejardhje nga fëmijët e lindur me surrogaci në SHBA nga një çift i të njëjtës gjini me banim në Izrael, ku njihet lidhja ligjore prind-fëmijë).

16. Zgjedhja e mjeteve me të cilat arrihet njohja e marrëdhënies juridike midis fëmijës dhe nënës së synuar bie në kufirin e vlerësimit të shtetit. Megjithatë, pasi marrëdhënia ndërmjet fëmijës dhe nënës së synuar të jetë bërë realitet praktik, procedura e përcaktuar për të vendosur njohjen e marrëdhënies në legjislacionin e brendshëm duhet të jetë në gjendje të zbatohet menjëherë dhe me efikasitet, në përputhje me interesat më të mira të fëmijës. (*Mendim këshillues nr. P16-2018-001*, 2019, §§ 53-55). Gjykata theksoi se është në interesin e fëmijës në një situatë të tillë që pasiguria rreth marrëdhënies juridike me nënën e tij ose të saj të jetë sa më shkurtër që të jetë e mundur, duke vënë në dukje se derisa të njihet kjo marrëdhënie, fëmija është në një pozitë e cënueshme (*po aty.*, § 49).

3. Aborti

17. Gjykata e ka trajtuar çështjen e abortit rast pas rasti pa bërë një deklaratë të përgjithshme nëse/në cilat rrethana Shtetet duhet ose nuk duhet të lejojnë abortin e ligjshëm brenda territoreve të tyre.

18. Gjykata ka vendosur se një procedurë në kohë duhet t'i garantojë një gruaje shtatzënë të paktën mundësinë që të dëgjohet personalisht dhe të merren parasysh pikëpamjet e saj, në mënyrë që të kufizohet ose të parandalohet dëmtimi i shëndetit të një gruaje që mund të shkaktohet nga një vonesë. aborti. Mungesa e këtyre procedurave parandaluese mund të çojë në dështimin e shtetit për të përmbushur detyrimet e tij pozitive sipas nenit 8 të Konventës. (*Tysiac k. Polonisë*, 2007, §§ 117-118). Rasti *Tysiac* kishte të bënte me refuzimin për të kryer një abort terapeutik pavarësisht nga rreziqet e një përkeqësimi serioz të shikimit të nënës dhe Gjykata konstatoi se, për shkak të mungesës së masave mbrojtëse procedurale, nuk ishte vërtetuar se ligji i brendshëm, siç zbatohet në rastin e parashtruesit, përmbante ndonjë mekanizëm efektiv të aftë për të përcaktuar nëse ishin plotësuar kushtet për të fituar një abort të ligjshëm. Parashtruesja kishte vuajtur nga shqetësimi dhe ankthi i rëndë kur mendonte për pasojat e mundshme negative të shtatzënisë dhe lindjes së saj të ardhshme për shëndetin e saj (§§ 119-130).

19. Në rastin *A, B dhe C k. Islandës* [DHM], 2010, Gjykata shqyrtoi ankesat lidhur me detyrimin për të udhëtuar jashtë vendit për një abort për arsye shëndetësore dhe/ose mirëqenie për shkak të një ndalimi ligjor (ligji penal) për abortet në Irlandë. Duke mos nënvlerësuar ndikimin serioz të kufizimit të kundërshtuar, veçanërisht në lidhje me parashtruesen e parë duke pasur parasysh rrethanat e saj të varfra (një nënë beqare e papunë me katër fëmijë të vegjël të vendosur në kujdestari, nga frika se pasja e një fëmije tjetër do të rrezikonte mundësitë e saj për të rifituar kujdestarinë pas përpjekjeve të vazhdueshme nga ana e saj për të kapërcyer një problem në lidhje me alkoolin), Gjykata ishte e bindur se, duke mos lejuar abortin për arsye shëndetësore dhe/ose mirëqenieje, Irlanda nuk e kishte tejkaluar kufirin e gjerë të vlerësimit që i ishte dhënë në mbrojtjen e vlerave të thella morale të njerëzve të saj, në veçanti, Gjykata kishte parasysh faktin se legjislacioni përkatës u mundësonte grave të merrnin informacione për shërbimet jashtë vendit, të udhëtonin për një abort dhe të merrnin kujdesin e nevojshëm mjekësor pas abortit në Irlandë. Prandaj, nuk kishte pasur shkelje të nenit 8 të Konventës (§§ 239-241).

20. Në rastin *P. dhe S. k. Polonisë*, 2012, një 14-vjeçare viktimë e përdhunimit dëshironte të ndërpriste shtatzëninë, por spitalet publike lokale refuzuan të kryenin një abort. Më pas, parashtruesja e kërkesës përjetoi presion të rëndë nga grupe të ndryshme, duke përfshirë profesionistë mjekësorë, gazetarë, një prift dhe aktivistë kundër abortit. Ajo përfundimisht u dërgua në fshehtësi për një abort në një spital tjetër rreth 500 kilometra larg shtëpisë së saj.

21. Gjykata konstatoi se ngjarjet lidhur me përcaktimin e qasjes së parashtrueses në abortin ligjor ishin dëmtuar nga zvarritja dhe konfuzioni. Parashtrueses dhe nënës së saj, parashtruese së dytë, iu dhanë informacione mashtruese dhe kontradiktore dhe nuk kishin marrë këshillimin e duhur dhe objektiv mjekësor që i kishte marrë parasysh pikëpamjet dhe dëshirat e tyre. Nuk kishin asnjë procedurë në dispozicion përmes së cilës mund t'i kishin dëgjuar dhe marrë parasysh siç duhet pikëpamjet e tyre me një masë të vogël drejtësie procedurale (§ 108). Në lidhje me nënën, Gjykata vlerësoi se ndryshimi në situatën e një të miture shtatzënë dhe atë të prindërve të saj nuk e shmangte nevojën për një procedurë për përcaktimin e qasjes në një abort të ligjshëm, ku të dy palët mund të dëgjoheshin dhe pikëpamjet e tyre të shqyrtoheshin plotësisht dhe objektivisht dhe për një mekanizëm për këshillim dhe për pajtimin e pikëpamjeve kontradiktore në interesin më të mirë të të miturës. Në lidhje me këtë, Gjykata vlerësoi se interesat dhe perspektivat e jetës së nënës së një vajze të mitur shtatzënë ishin gjithashtu të përfshira në vendimin nëse do të përfundonte shtatzëninë apo jo, pasi lidhja emocionale familjare e bënte të natyrshme që nëna të ndihej thellë e shqetësuar nga çështjet që lindin nga dilemat riprodhuese dhe zgjedhjet që duhen bërë nga e bija (§ 109). Të gjitha vështirësitë e mësipërme në zbatimin praktik të së drejtës për të fituar një abort të ligjshëm e çuan Gjykatën në përfundimin se autoritetet nuk kishin përmbushur detyrimin e tyre pozitiv për të siguruar të drejtat e parashtruesve sipas nenit 8 (§ 112).

22. Për më tepër, duke u mbështetur në përfundime të tilla, Gjykata konstatoi gjithashtu shkelje të nenit 3 të Konventës, duke vënë në dukje se pavarësisht nga cenueshmëria e madhe e parashtrueses, një certifikatë e prokurorit që konfirmonte se shtatzënia e saj kishte ardhur si rezultat i marrëdhënieve të paligjshme dhe prova mjekësore që ajo i ishte nënshtruar forcës fizike, parashtruesja e kërkesës i ishte nënshtruar presionit të konsiderueshëm nga profesionistë të ndryshëm mjekësorë për të mos kryer një abort. Moshës së saj të re apo pikëpamjeve dhe ndjenjave të saj nuk iu kushtuan vëmendja e duhur (*P. dhe S. k. Polonisë* 2012, §§ 161-169). Përveç kësaj, Gjykata konstatoi se vendosja e parashtrueses së kërkesës në një strehimore për të mitur nuk ishte në përputhje me nenin 5 § 1 të Konventës, duke vënë në dukje se qëllimi i saj thelbësor ishte të parandalonte një të mitur në një situatë të cenueshmërisë së konsiderueshme nga aborti. (*po aty.*, §§ 148-149).

4. Ekzaminimi/testimi prenatal

23. Në rastin *R.R. k. Polonisë*, 2011, Gjykata shqyrtoi ankesat në lidhje me mungesën e qasjes në testet gjenetike prenatale që rezultuan në pamundësinë e parashtruese për të kryer një abort për shkak të një anomalie fetale. Gjykata vlerësoi se parashtruesja e kërkesës kishte qenë në një situatë të cenueshmërisë së madhe. Si rezultat i zvarritjes së profesionistëve shëndetësorë në sigurimin e qasjes në testet gjenetike, parashtrueses së kërkesës, e cila ishte shtatzënë, iu desh të duronte gjashtë javë pasigurie të dhimbshme në lidhje me shëndetin e fetusit të saj dhe, kur përfundimisht mori rezultatet e testeve, tashmë ishte tepër vonë që ajo të merrte një vendim të informuar nëse do të vazhdonte shtatzëninë apo do të bënte një abort të ligjshëm. Gjykata konstatoi shkelje të nenit 3 (*R.R. P. dhe S. k. Polonisë*, 2011, §§ 159-162).

24. Në rastin *Costa and Pavan k. Italisë*, 2012, Gjykata nxori përfundim të ngjashëm sipas nenit 8 të Konventës në lidhje me ndalimin e ekzaminimit të embrionit sipas teknikave të riprodhimit të ndihmuar nga mjekësor, kur lejohej riprodhimi artificial dhe ndërprerja e shtatzënisë për arsye mjekësore. Rasti kishte të bënte me një çift që ishin bartës shëndoshë të fibrozës cistike dhe që dëshironin, me ndihmën e riprodhimit të asistuar mjekësor dhe ekzaminimit gjenetik, të shmangnin transmetimin e sëmundjes të pasardhësit e tyre. Në konstatimin e shkeljes së nenit 8, Gjykata vërejti mospërputhje në ligjin italian që i mohonte çiftit qasjen në ekzaminimin e embrionit, por autorizonte ndërprerjen e shtatzënisë me ndihmën mjekësore nëse fetusit shfaqte simptoma të së njëjtës sëmundje. Gjykata konkludoi se ndërhyrja në të drejtën e parashtruesve për respektimin e jetës së tyre private dhe familjare kishte qenë joproporcionale (§§ 60-71).

25. Për më tepër, Gjykata konstatoi shkelje të nenit 8 në aspektin e tij procedural ku gjykatat e brendshme nuk hetuan plotësisht pretendimin e parashtrueses se asaj i ishte mohuar kujdesi mjekësor i duhur dhe në kohë në formën e një testi mjekësor para lindjes, i cili do të tregonte rreziku që fetusit i saj të kishte një çrregullim gjenetik dhe do t'ia kishte mundësuar asaj të zgjidhte nëse do të vazhdonte shtatzëninë (*A.K. kundër Letonisë*, 2014, §§ 93-94).

5. Sterilizimi

26. Gjykata vërejti se sterilizimi përbën një ndërhyrje të madhe në statusin e shëndetit riprodhues të një personi. Meqenëse ka të bëjë me një nga funksionet thelbësore trupore të qenieve njerëzore, ai ka të bëjë me aspekte të shumfishta të integritetit personal të individit, duke përfshirë mirëqenien e tij fizike dhe mendore dhe jetën emocionale, shpirtërore dhe familjare. (*V.C. k. Sllovakisë*, 2011, § 106). Për rrjedhojë, në rastet në lidhje me sterilizimin, Gjykata ka marrë parasysh efektet e tij në jetën private dhe shoqërore të parashtruesit të kërkesës si pjesë e vlerësimit të saj për pragun e ashpërsisë që kërkohet sipas nenit 3.

27. Në rastin *V.C. k. Sllovakisë*, 2011, Gjykata shqyrtoi një ankesë të një gruaje rome e cila ishte sterilizuar gjatë lindjes, për të cilën asaj i ishte kërkuar të jepte pëlqimin me shkrim dy orë e gjysmë pasi ishte dërguar në spital, kur ajo kishte qenë në proces të lindjes dhe në një pozicion shtrirë. Gjykata konstatoi se një qasje e tillë ishte paternaliste pasi nuk i ofronte pacientit asnjë alternativë tjetër veçse të pajtohej me mjekët, duke mos marrë parasysh autonominë e saj të zgjedhjes morale, dhe se procedura e sterilizimit kishte ndërhyrë rëndë në aftësinë riprodhuese të parashtrueses së

kërkesës, e cila në atë kohë ishte në një moshë shumë të re (§§ 111-116). Në veçanti, Gjykata vuri në dukje se për shkak të infertilitetit të saj, parashtruesja e kërkesës kishte përjetuar vështirësi në marrëdhënie me partnerin e saj, gjë që më pas kishte çuar në ndarje. Për më tepër, për shkak të pamundësisë së saj për të pasur fëmijë, ajo ishte përjashtuar nga komuniteti rom dhe kishte pësuar pasoja të rënda mjekësore dhe psikologjike, të cilat përfshinin simptomat e një shtatzënie të rreme që kërkonte trajtim nga një psikiatër. Rrjedhimisht, kishte pasur shkelje të nenit 3 (§§ 118-120; shih gjithashtu, *N.B. k. Sllovakisë*, 2012, §§ 74-81, *I.G. dhe të Tjerët k. Sllovakisë*, 2012, §§ 120-124).

28. Për më tepër, Gjykata konstatoi se për shkak të mungesës së masave mbrojtëse ligjore që i kushtojnë vëmendje të veçantë shëndetit riprodhues të parashtrueses së kërkesës si grua rome, shteti i paditur kishte dështuar në detyrimin e tij pozitiv sipas nenit 8 për të siguruar një masë të mjaftueshme të mbrojtjes që do t'i mundësonte asaj që në mënyrë efektive të gëzojë të drejtën e saj për respektimin e jetës së saj private dhe familjare. Gjykata theksoi se çështja e sterilizimit dhe përdorimi jo i duhur i tij kishte prekur veçanërisht individët e cenueshëm, siç janë gratë rome, për shkak të qëndrimeve negative të përhapura ndaj shkallës relativisht të lartë të lindjeve në komunitetin rom në krahasim me pjesët e tjera të popullsisë, shpesh të shprehura si brengosje për një përqindje të shtuar të popullsisë që jeton me përfitime sociale. Përveç kësaj, në lidhje me referencën në kartelën mjekësore të saj për origjinën e saj etnike, Gjykata vërejt një mendësi të caktuar nga ana e personelit mjekësor në lidhje me mënyrën në të cilën duhet të menaxhohej situata mjekësore e një gruaje rome, gjë që nuk sugjeron që është ushtruar kujdes i veçantë për të siguruar që nga një paciente e tillë është marrë pëlqimi i plotë dhe i informuar përpara se të mendohet për sterilizimin, ose që pacientja të jetë përfshirë në procesin e vendimmarrjes në një shkallë që lejon që interesat e saj të mbrohen në mënyrë efektive (§§ 145-155; shih gjithashtu, *N.B. k. Sllovakisë*, 2012, §§ 92-99, *I.G. dhe të Tjerët k. Sllovakisë* <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114514> 2012, §§ 141-146).

C. Vaksinimi

29. Gjykata ka përcaktuar në praktikën e saj gjyqësore se vaksinimi i detyrueshëm, si një ndërhyrje mjekësore e pavullnetshme, përfaqëson një ndërhyrje në të drejtën për respektimin e jetës private sipas kuptimit të nenit 8 të Konventës. (*Solomakhin k. Ukrainës*, 2012, § 33, me referenca të mëtejshme).

30. Në rastin *Vavříčka dhe të Tjerët k. Republikës Çeke* [DHM], 2021, Gjykata shqyrtoi ankesat në lidhje me detyrimin ligjor për të vaksinuar fëmijët kundër sëmundjeve të njohura për shkencën mjekësore, mosrespektimi i të cilave kishte çuar në refuzimin për t'u regjistruar në institucione parashkollore, duke konstatuar se nuk kishte pasur shkelje të nenit 8. Në vendosjen nëse masat e kontestuara ishin "të nevojshme në një shoqëri demokratike", Gjykata theksoi, ndër të tjera, detyrimin e shtetit për të vendosur interesat më të mira të fëmijës, si dhe ato të fëmijëve si grup, në qendër të të gjitha vendimeve që ndikojnë në shëndetin dhe zhvillimin e tyre (§§ 287-288). Gjykata iu referua konsensusit të përgjithshëm për rëndësinë jetike të vaksinimeve për mbrojtjen e popullatës kundër sëmundjeve që mund të kenë efekte të rënda në shëndetin e individit dhe që, në rastin e shpërthimeve serioze, mund të shkaktojnë përçarje në shoqëri (§ 300).

31. Më tej, ndërsa pranoi se përjashtimi i parashtruesve nga institucionet parashkollore nënkuptonte humbjen e një mundësie të rëndësishme për fëmijët e vegjël për të zhvilluar personalitetin e tyre dhe për të filluar të fitonin aftësi të rëndësishme sociale dhe mësimore në një mjedis pedagogjik formues, Gjykata konstatoi se këto ishin pasojat e drejtpërdrejta të zgjedhjes së bërë nga prindërit e tyre përkatës për të refuzuar përbushjen e një detyrimi ligjor, qëllimi i të cilit është mbrojtja e shëndetit, veçanërisht në atë grup moshë. Në këtë kontekst, Gjykata vërejt se parashtruesit e kërkesës nuk ishin të privuar nga të gjitha mundësitë e zhvillimit personal, social dhe intelektual, edhe me çmimin e përpjekjeve dhe shpenzimeve shtesë dhe ndoshta të mëdha nga ana e prindërve të tyre (*Vavříčka dhe të Tjerët k. Republikës Çeke* [DHM], 2021, §§ 306-307).

D. Informata shëndetësore

32. Mbrojtja e të dhënave personale, jo më pak e të dhënave mjekësore, ka një rëndësi thelbësore për gëzimin e të drejtës së një personi për respektimin e jetës private dhe familjare, siç garantohet me nenin 8 të Konventës. Respektimi i konfidencialitetit të të dhënave shëndetësore është një parim jetik në sistemet ligjore të të gjitha Palëve Kontraktuese të Konventës. Rrjedhimisht, ligji vendas duhet të ofrojë masa mbrojtëse të përshtatshme për të parandaluar çdo komunikim ose zbulim të të dhënave personale shëndetësore që mund të mos jetë në përputhje me garancitë në nenin 8 të Konventës. (Z k. *Finlandës*, 1997, § 95; L.L. k. *Francës*, 2006, § 44). Është thelbësore jo vetëm të respektohet ndjenja e privatësisë së një pacienti, por edhe të ruhet besimi i tij/saj në profesionin mjekësor dhe në shërbimet shëndetësore në përgjithësi. Pa një mbrojtje të tillë, ata që kanë nevojë për ndihmë mjekësore mund të dekurajohen nga zbulimi i informatave të një natyre personale dhe intime që mund të jetë e nevojshme për të marrë trajtimin e duhur dhe, madje, për të kërkuar një ndihmë të tillë, duke rrezikuar kështu shëndetin e tyre dhe, në rast të sëmundjeve të transmetueshme, atë të komunitetit (Z k. *Finlandës* 1997, § 95).

33. Gjykata konstatoi se konsideratat e mësipërme ishin veçanërisht të vlefshme për sa i përket mbrojtjes së konfidencialitetit të informacionit në lidhje me infeksionin HIV të një personi. Zbulimi i të dhënave të tilla mund të ndikojë në mënyrë dramatike jetën e tij/saj private dhe familjare, si dhe situatën e tij/saj sociale dhe të punësimit, duke e ekspozuar atë ndaj përbuzjes dhe rrezikut të izolimit. Për këtë arsye, kjo gjithashtu mund të dekurajojë personat që të kërkojnë diagnozë ose trajtim dhe në këtë mënyrë të minojë çdo përpjekje parandaluese të komunitetit për të kontrolluar pandeminë (Z k. *Finlandës*, 1997, § 96).

34. Rasti i *Biriuk kundër Lituanisë*, 2008, kishte të bënte me një artikull të botuar në faqen e parë të gazetës më të madhe të përditshme të Lituanisë për një kërcënim të supozuar të SIDA-s në një pjesë të largët të Lituanisë. Gjykata vuri në dukje veçanërisht faktin se parashtruesja e kërkesës jetonte në një fshat, në krahasim me një qytet, gjë që rriti ndikimin e publikimit të mundësisë që sëmundja e saj të merrej vesh nga fqinjët dhe familja e saj e ngushtë, duke shkaktuar kështu poshtërim publik dhe përjashtim nga jeta shoqërore e fshatit (§ 41). Në rastin *C.C. k. Spanjës*, 2009, lidhur me publikimin e identitetit të plotë të parashtruesit të kërkesës në një aktgjykim të nxjerrë në lidhje me statusin e tij HIV pozitiv, Gjykata konstatoi se - duke pasur parasysh mundësinë e gjykatës vendase për të kufizuar qasjen në vendim ose përdorimin e inicialeve të parashtruesit të kërkesës dhe duke pasur parasysh nevojën për mbrojtjen e konfidencialitetit të informacionit në lidhje me infeksionin HIV, zbulimi i të cilit mund të ketë efekte shkatërruese në jetën private dhe familjare të personave përkatës dhe në situatën e tyre sociale dhe profesionale - publikimi i emrit të plotë të parashtruesit të kërkesës në lidhje me gjendjen e tij shëndetësore nuk ishte justifikuar nga ndonjë nevojë urgjente (§§ 36-41).

35. Për më tepër, në rastin *P. dhe S. k. Polonisë*, 2012, Gjykata konstatoi shkelje të nenit 8 për shkak të zbulimit të informacionit personal dhe mjekësor në publikun e gjerë në lidhje me shtatzëninë e padëshiruar të një viktime të përdhunimit e cila ishte e mitur dhe për refuzimin për të kryer një abort. Gjykata vlerësoi se një zbulim i tillë nuk mund të justifikohet nga interesi i medias në këtë çështje, dhe për këtë arsye nuk ndoqi një qëllim legjitim (§ 133).

³ Shih gjithashtu, *Udhëzuesi për praktikën gjyqësore në lidhje me Mbrojtjen e të Dhënave i Konventës Evropiane për të Drejta të Njeriut*.

E. Dëbimi i personave të sëmurë rëndë

36. Në rastet në lidhje me dëbimin e të huajve që ishin të sëmurë rëndë, Gjykata theksoi se ata, në parim, nuk mund të pretendonin ndonjë të drejtë për të qëndruar në territorin e një Shteti Kontraktues në mënyrë që të vazhdonin të përfitonin nga ndihma mjekësore, sociale ose forma të tjera dhe shërbimet e ofruara nga shteti i kthimit (*D. k. Mbretërisë së Bashkuar*, 1997, § 54; *Mbretërisë së Bashkuar* [DHM], 2008, § 42). Megjithatë, ajo është shprehur se në “rrethana shumë të jashtëzakonshme” dhe duke marrë parasysh konsideratat detyruese humanitare në pyetje, zbatimi i një vendimi për largimin e një personi të sëmurë rëndë mund të jetë në kundërshtim me nenin 3 të Konventës. (*po aty*).

37. Në rastin *D. K. Mbretërisë së Bashkuar*, 1997, lidhur me një vendim të marrë nga autoritetet e Mbretërisë së Bashkuar për të dëbuar në St Kitts një të huaj që vuante nga SIDA, Gjykata vlerësoi se largimi i parashtruesit të kërkesës do ta ekspozonte atë ndaj një rreziku real për të vdekur në rrethanat më shqetësuese dhe do të përbënte trajtim çnjerëzor. Ajo konstatoi se çështja karakterizohej nga “rrethana shumë të jashtëzakonshme”, për shkak të faktit se parashtruesi i kërkesës vuante nga një sëmundje e pashërueshme dhe ishte në fazën përfundimtare, se nuk kishte asnjë garanci se ai do të ishte në gjendje të merrte ndonjë kujdes infermieror ose mjekësor në St Kitts ose se ai kishte familje atje të gatshëm ose në gjendje të kujdesen për të, ose se ai kishte ndonjë formë tjetër të mbështetjes morale ose sociale (§§ 52-54). Megjithatë, Gjykata ka përsëritur në praktikën e saj të mëvonshme se do të mbajë një prag të lartë në raste të tilla (*N. k. Mbretërisë së Bashkuar* [DHM], 2008, § 43; shih §§ 46-51, në të cilin Gjykata, në një skenar të ngjashëm faktik me rastin e *D. k. Mbretërisë së Bashkuar*, 1997, nuk gjeti shkelje të nenit 3 pasi u shpreh se rasti nuk zbuloi “rrethana shumë të jashtëzakonshme” dhe konsideratat humanitare nuk ishin po aq bindëse. Përderisa cilësia e jetës së parashtrueses së kërkesës dhe jetëgjatësia e saj do të prekeshin nëse do të kthehej, parashtruesja e kërkesës nuk ishte e sëmurë rëndë në atë kohë dhe shpejtësia e përkeqësimit të shëndetit të saj dhe shkalla në të cilën ajo do të ishte në gjendje të kishte qasje në trajtim mjekësor, mbështetje dhe kujdes, i nënshtrohej një shkalle të caktuar spekulimesh).

38. Në rastin *Paposhvili k. Belgjikës* [DHM], 2016, lidhur me propozimin e dëbimit të një shtetasi gjeorgjian që vuan nga një sëmundje e rëndë në vendin e tij të origjinës, përballë dyshimeve për disponueshmërinë e trajtimit të duhur mjekësor atje, Gjykata dha udhëzime të hollësishme në lidhje me “rastet shumë të jashtëzakonshme” që mund të ngrenë çështje sipas nenit 3 në këto lloj rastesh. Ajo sqaroi se duhet kuptuar se i referohet situatave që përfshijnë largimin e një personi të sëmurë rëndë, në të cilat janë treguar arsye të konsiderueshme për të besuar se ai ose ajo, megjithëse nuk është në rrezik të afërt për të vdekur, do të përballet me një rrezik real, për shkak të mungesës së trajtimit të duhur në vendin pritës ose mungesën e qasjes në një trajtim të tillë të ekspozimit ndaj një rënies serioze, të shpejtë dhe të pakthyeshme të gjendjes së tij/saj shëndetësore që rezulton në vuajtje intensive ose në një reduktim të ndjeshëm të jetëgjatësisë (§ 183). Në lidhje me nëse këto kushte plotësoheshin në një situatë të caktuar, Gjykata theksoi se autoritetet kombëtare ishin të detyruara sipas nenit 3 të vendosnin procedurat e duhura që të lejonin kryerjen e një ekzaminimi për frikën e parashtruesve, si dhe një vlerësim të rreziqeve me të cilat do të përballeshin nëse largohen (§§ 184-85).

39. Duke zbatuar këtë qasje ndaj fakteve të rastit konkret, Gjykata arriti në përfundimin se, në mungesë të ndonjë vlerësimi nga autoritetet vendase të rrezikut me të cilin përballet parashtruesi i kërkesës në dritën e informacionit në lidhje me gjendjen e tij shëndetësore dhe ekzistencën e trajtimit të duhur në Gjeorgjisë, largimi i tij do të përbënte shkelje të nenit 3 (*Paposhvili k. Belgjikës* [DHM], 2016, §§ 200-207). Përveç kësaj, Gjykata konstatoi se largimi i tij pa një vlerësim nga autoritetet e shkallës në të cilën parashtruesi i kërkesës varej nga familja e tij si rezultat i përkeqësimit të gjendjes së tij shëndetësore sipas nenit 8 të Konventës, do të përbënte një lloj shkelje të kësaj dispozite (*po aty*, §§ 223-226).

40. Në rastin *Savran k. Danimarkës* [DHM], 2021, në lidhje me dëbimin e parashtruesit të kërkesës të diagnostikuar me skizofreni paranojake, Gjykata konfirmoi testin e pragut të *Paposhvilit*, duke vënë në dukje se ai ofronte një standard gjithëpërfshirës duke marrë parasysh të gjitha konsideratat që janë të rëndësishme për qëllimet e nenit 3 në këtë kontekst, dhe se është i zbatueshëm pavarësisht

nga natyra

(fizike ose mendore) e sëmundjes në shqyrtim (§§ 133 dhe 137-139). Ajo konstatoi se vetëm pasi të jetë përmbushur testi, dhe kështu neni 3 të konsiderohet i zbatueshëm, mund të vlerësohet përmbushja e detyrimeve të shtetit të kthimit sipas kësaj dispozite, siç përcaktohet në *Paposhvili* (§ 135). Mbi faktet e këtij rasti të veçantë, Gjykata konstatoi se largimi i parashtruesit të kërkesës në Turqi nuk e kishte ekspozuar atë ndaj rrezikut për arritjen e pragut të lartë të kërkuar për të zbatuar nenin 3. Skizofrenia, ndonëse një sëmundje e rëndë mendore, në vetvete nuk mund të konsiderohet e mjaftueshme në këtë drejtim. Ndërsa përkeqësimi i simptomave të tij psikotike kishte të ngjarë të rezultonte në “sjellje agresive” dhe “një rrezik dukshëm më të lartë të ofendimeve kundër personit nga të tjerët”, këto efekte nuk mund të përshkruheshin të “rezultojnë në vuajtje intensive” për vetë parashtruesin e kërkesës. Në veçanti, nuk ishte shfaqur asnjë rrezik që parashtruesi i kërkesës të lëndonte veten (§§ 141-148).⁴

---

⁴ Shih gjithashtu, *Udhëzues i praktikës gjyqësore për imigracionin i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut*, §§ 54-55.

II. Të drejtat e punës

Neni 2 i Konventës

“1. E drejta e çdo njeriu për jetën mbrohet me ligj...”

Neni 4 i Konventës – Ndalimi i skllavërisë dhe i punës së detyruar

“1. Askush nuk do të mbahet në skllavëri ose në robëri.

2. Askush nuk do të shtrëngohet të kryejë një punë me dhunë ose të detyruar.

3. Në kuptim të këtij neni, termi “punë e kryer me dhunë ose e detyruar”, nuk përfshin:

(a) çdo lloj pune që i kërkohet të kryejë zakonisht një personi të ndaluar në kushtet e parashikuara nga neni 5 i kësaj Konvente ose gjatë lirit të tij me kusht;

b. çdo lloj shërbimi i karakterit ushtarak ose, në rastin e kundërshtarëve të ndërgjegjes në vendet ku kundërshtimi i ndërgjegjes është i njohur me ligj, shërbimi që kryhet në vend të shërbimit ushtarak të detyrueshëm;

c. çdo lloj shërbimi që kërkohet në rast krizash ose fatkeqësish, që kërcënojnë jetën ose mirëqenien e bashkësisë;

d. çdo lloj pune ose shërbimi që është pjesë e detyrimeve normale qytetare.”

Neni 6 § 1 i Konventës – E drejta për një proces të rregullt

“1. Çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohet drejtësisht, publikisht dhe brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme, e krijuar me ligj, e cila do të vendosë si për mosmarrëveshjet në lidhje me të drejtat dhe detyrimet e tij të natyrës civile, ashtu edhe për bazueshmërinë e çdo akuze penale në ngarkim të tij. Vendimi duhet të jepet publikisht, por prania në sallën e gjykatës mund t’i ndalohet shtypit dhe publikut gjatë tërë procesit ose gjatë një pjese të tij, në interes të moralit, të rendit publik ose sigurisë kombëtare në një shoqëri demokratike, kur kjo kërkohet nga interesat e të miturve ose mbrojtja e jetës private të palëve në proces ose në shkallën që çmohet tepër e nevojshme nga gjykata, kur në rrethana të veçanta publiciteti do të dëmtojte interesat e drejtësisë. ...”

Neni 7 i Konventës – Nuk ka dënim pa ligj

“1. Askush nuk mund të dënohet për një veprim ose një mosveprim që, në momentin kur është kryer, nuk përbënte vepër penale sipas të drejtës së brendshme ose ndërkombëtare. Po ashtu, nuk mund të jepet një dënim më i rëndë se ai që ishte i zbatueshëm në momentin kur është kryer vepra penale.

2. Ky nen nuk do të ndikojë mbi gjykimin dhe dënimin e një personi për një veprim ose mosveprim, i cili, në momentin kur është kryer, quhej vepër penale sipas parimeve të përgjithshme të së drejtës, të njohura nga kombet e qytetëruara.”

Neni 8 i Konventës - E drejta për respektimin e jetës private dhe familjare

“1. Çdokush ka të drejtën e respektimit të jetës së tij private dhe familjare, banesës dhe korrespondencës së tij.

2. Autoriteti publik nuk mund të ndërhyjë në ushtrimin e kësaj të drejte, përveçse në shkallën e parashikuar nga ligji dhe kur është e nevojshme në një shoqëri demokratike, në interes të sigurisë publike, për mbrojtjen e rendit publik, shëndetit ose moralit ose për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të të tjerëve.”

Neni 9 i Konventës - Liria e mendimit, e ndërgjegjes dhe e fesë

“1. Çdokush ka të drejtën e lirisë së mendimit, të ndërgjegjes e të fesë; kjo e drejtë nënkupton lirinë për të ndryshuar fenë ose besimin dhe lirinë, qoftë individualisht ose kolektivisht, publikisht ose privatisht nëpërmjet kultit, mësimdhënies, praktikave dhe kryerjes së riteve.

2 Liria e shfaqjes së fesë ose besimeve të dikujt nuk mund t'i nënshtrohet kufizimeve të tjera, përveç atyre të parashikuara nga ligji dhe që përbëjnë masa të nevojshme në një shoqëri demokratike në interes të sigurisë publike, për mbrojtjen e rendit publik, të shëndetit ose të moralit ose për mbrojtjen e të drejtave dhe të lirive të tjerëve.”

Neni 10 i Konventës – Liria e shprehjes

“1. Çdokush ka të drejtën e lirisë së shprehjes. Kjo e drejtë përfshin lirinë e mendimit dhe lirinë për të marrë ose për të dhënë informacione dhe ide pa ndërhyrjen e autoriteteve publike dhe pa marrë parasysh kufijtë. Ky nen nuk i ndalon Shtetet që t'u kërkojnë ndërmarrjeve të transmetimit audioviziv, televiziv ose kinematografik të pajisen me licencë.

2. Ushtrimi i këtyre lirive që përmban detyrime dhe përgjegjësi, mund t'u nënshtrohet atyre formaliteteve, kushteve, kufizimeve ose sanksioneve të parashikuara me ligj dhe që janë të nevojshme në një shoqëri demokratike, në interes të sigurisë kombëtare, integritetit territorial ose sigurisë publike, për mbrojtjen e rendit dhe parandalimin e krimit, për mbrojtjen e shëndetit ose të moralit, për mbrojtjen e dinjitetit ose të të drejtave të tjerëve, për të ndaluar përhapjen e të dhënave konfidenciale ose për të garantuar autoritetin dhe paanshmërinë e pushtetit gjyqësor.”

Neni 14 i Konventës – Ndalimi i diskriminimit

“Gëzimi i të drejtave dhe i lirive të përcaktuara në këtë Konventë duhet të sigurohet, pa asnjë dallim të bazuar në shkaqe të tilla si seksi, raca, ngjyra, gjuha, feja, mendimet politike ose çdo mendim tjetër, origjina kombëtare ose shoqërore, përkatësia në një minoritet kombëtar, pasuria, lindja ose çdo status tjetër.”

Neni 1 i Protokollit Nr. 1 – Mbrojtja e pronës

“1. Çdo person fizik ose juridik ka të drejtën e gëzimit paqësor të pasurisë së tij. Askush nuk mund të privohet nga prona e tij, përveçse për arsye të interesit publik dhe në kushtet e parashikuara nga ligji dhe nga parimet e përgjithshme të së drejtës ndërkombëtare.

2. Megjithatë, dispozitat e mëparshme nuk çenojnë të drejtën e Shteteve për të zbatuar ligje, që ato i çmojnë të nevojshme për të rregulluar përdorimin e pasurive në përputhje me interesin e përgjithshëm ose për të siguruar pagimin e taksave ose të kontributeve ose të gjobave të tjera.”

A. Zbatueshmëria e Konventës për punësim

41. Gjykata ka theksuar se kontestet e punës në lidhje me largimet nga puna, duke përfshirë ato në shërbimin civil, në përgjithësi do të bien nën kreun civil të nenit 6 të Konventës sipas testit Vilho Eskelinen (*Vilho Eskelinen dhe të Tjerët k.. Finlandës* [DHM], 2007, § 62; *Denisov k. Ukrainës* [DHM], 2018, §§ 51-52).

42. Për më tepër, ndërkohë që asnjë e drejtë e përgjithshme për punësim nuk mund të rrjedhë nga neni 8, nocioni “jeta private”, si një term i gjerë, nuk përjashton në parim veprimtaritë e natyrës profesionale ose afariste. (*Oleksandr Volkov k. Ukrainës*, 2013, §§ 165-167; *Denisov k. Ukrainës* [DHM], 2018, §115). Gjykata konsideron se kufizimet në jetën profesionale të një individi mund të bien brenda nenit 8, kur ato kanë pasoja në mënyrën në të cilën ai ose ajo ndërton identitetin e tij social duke zhvilluar marrëdhënie me të tjerët. (*Fernández Martínez k. Spanjës* [GC], 2014, §§ 109-110).

43. Në rastin *Denisov k. Ukrainës* [DHM], 2018, Gjykata përcaktoi dy mënyra në të cilat zakonisht një çështje e jetës private lind në skenarët lidhur me punësimin: (i) për shkak të arsyeve themelore për masën e kontestuar (qasja e bazuar në arsye); ose (ii) për shkak të pasojave për jetën private (qasja e bazuar në pasoja) (§ 115). Nëse qasja e bazuar në pasoja është në rrezik, neni 8 është i zbatueshëm vetëm kur këto pasoja janë shumë të rënda dhe ndikojnë në jetën private të parashtruesi të kërkesës në një shkallë shumë të konsiderueshme (*po aty*, § 116).

44. Gjykata miratoi qasjen e bazuar në pasoja në rastin *Denisov k. Ukrainës* [DHM], 2018, një çështje

në lidhje me shkarkimin e një gjyqtari nga posti i tij i kryetarit të një gjykate, për të konstatuar se masa ndaj të cilës ankohet nuk kishte pasoja serioze negative për aspektet që përbëjnë “jetën private” të parashtruesit të kërkesës, konkretisht: (i) “rrethin e tij të brendshëm”; (ii) mundësitë e tij për të krijuar dhe zhvilluar marrëdhënie me të tjerët; ose (iii) reputacionin e tij. Prandaj, ajo konstatoi se neni 8 nuk ishte i zbatueshëm (§§ 120-134). Një përfundim tjetër u arrit nga Gjykata në rastin *Polyakh dhe të Tjerët k. Ukrainës*, 2019, në lidhje me shkarkimet e zyrtarëve publikë nga pozitat e tyre krejtësisht, duke adoptuar të njëjtën qasje (§§ 207-211).

45. Në rastin *Yilmaz k. Turqisë*, 2019, duke adoptuar qasjen e bazuar në arsye, Gjykata vendosi se neni 8 ishte i zbatueshëm për refuzimin për të emëruar një mësues në një post jashtë vendit, pasi arsyet themelore për refuzimin e emërimit të tij bazoheshin vetëm në informacionin për jetën e tij private - gruaja e tij mbante një vello dhe ndarja gjinore praktikohej në shtëpinë e çiftit (§ 41).

46. Për më tepër, e drejta e lirisë së shprehjes sipas nenit 10 vlen edhe për vendin e punës, por Gjykata ka theksuar se, në të njëjtën kohë, punonjësit kanë një detyrë të besnikërisë, rezervës dhe diskrecionit ndaj punëdhënësit të tyre, veçanërisht nëpunësve civilë (*Guja k. Moldavisë* [DHM], 2008, § 70; *Kudeshkina k. Ruisë*, 2009, § 93, përkritazi me gjyqtarët).

47. Në përcaktimin e ekzistencës së një ndërhyrjeje në nenin 10, Gjykata konsideroi se, në rastet që kanë të bëjnë me përjashtime nga gjyqësori, nëse ka pasur një lidhje shkakësore midis shkarkimit dhe ushtrimit të lirisë së tij të shprehjes nga parashtruesi i kërkesës. Duke vepruar kështu, Gjykata ka vlerësuar faktet e çështjes dhe sekuencën e ngjarjeve në tërësinë e tyre (*Baka k. Hungarisë* [DHM], 2016, §§ 143-152). Një qasje e ngjashme është miratuar në rastet që përfshijnë qasjen në punësim në shërbimin publik (*Cimperšek k. Sllovenisë*, 2020, §§ 56-59).

48. Për më tepër, Gjykata ka trajtuar çështjet në lidhje me punën e detyruar dhe servitutit sipas nenit 4 të Konventës (*Siliadin k. Francës*, 2005, §§ 113-129; *C.N. dhe v. k. Francës*, 2012, §§ 70-79 dhe 88-94). Koncepti i “punës me dhunë ose të detyruar” të nenit 4 është interpretuar nga Gjykata duke iu referuar përkufizimit të dhënë sipas nenit 2 § 1 të Konventës së Punës së Detyrueshme të ILO-s nr. 29 të vitit 1930, sipas të cilës “punë me dhunë ose e detyrueshme” nënkupton “të gjithë punën ose shërbimin që kërkohet nga çdo person nën kërcënimin e ndonjë dënimi dhe për të cilën personi në fjalë nuk e ka ofruar veten vullnetarisht.” (*Siliadin k. Francës*, 2005, §§ 115-116; *C.N. dhe v. k. Francës*, 2012, § 71; *S.M. k. Kroacisë* [GC], 2020, §§ 281-282).

49. Gjykata ka nënvizuar se jo e gjithë puna e kërkuar nga një individ nën kërcënimin e një “dënimi” përbën “punë me dhunë ose të detyrueshme” dhe se faktorë të tjerë që duhet të merren parasysh përfshijnë llojin dhe sasinë e punës së përfshirë. Prandaj, Gjykata ka bërë dallimin midis “punës me dhunë” dhe dorës së ndihmës që mund të pritët në mënyrë të arsyeshme nga anëtarët e familjes ose njerëzit me strehim të përbashkët (*C.N. dhe v. k. Francës*, 2012, §§ 74-75). Në lidhje me servitutit, Gjykata ka konstatuar se ajo korrespondon me një formë të rënduar të punës me dhunë ose të detyrueshme, veçori dalluese është ndjenja e viktimës se gjendja e saj është e përhershme dhe se situata nuk ka gjasa të ndryshojë. (*po aty*, §§ 91-92).

50. Për më tepër, Gjykata ka vlerësuar në praktikën e saj gjyqësore se shfrytëzimi përmes punës është një nga format e shfrytëzimit të mbuluar me përkufizimin e trafikimit të qenieve njerëzore, i cili sipas praktikës së përcaktuar gjyqësore të Gjykatës bie në objektin e nenit 4 të Konventa (*Rantsev k. Qipros dhe Ruisë*, 2010, (§§ 272-282; *Chowdury dhe të Tjerët k. Greqisë*, 2017, § 93). Kur një punëdhënës abuzon me pushtetin e tij ose përfiton nga cenueshmëria e punëtorëve të tij për t’i shfrytëzuar ata, ata nuk ofrohen për punë vullnetarisht. Pëlqimi paraprak i viktimës nuk është i mjaftueshëm për të përjashtuar klasifikimin e punës së tij si ‘punë me dhunë’, përcaktimi i së cilës është një çështje faktike e cila duhet të shqyrtohet në dritën e të gjitha rrethanave relevante të një rasti. (*po aty*, § 96). Në rastin *Chowdury dhe të Tjerët*, lidhur me punësimin për punë sezonale të punëtorëve emigrantë të parregullt, Gjykata vlerësoi se për shkak të situatës së cenueshmërisë së parashtruesve si emigrantë të parregullt pa burime dhe në rrezik për t’u arrestuar, ndaluar dhe dëbuar, si dhe të kërcënimeve të punëdhënësve të tyre, dhunën dhe refuzimin që t’ua paguajnë pagat, edhe duke supozuar se ata e kishin ofruar veten për punë vullnetarisht në kohën e rekrutimit, punësimi i tyre në mënyrë të qartë arrinte në punë të detyruar dhe trafikim njerëzor (§§ 97-101).

B. Qasja në punë

1. Dënimet dhe masa të ngjashme

51. Shtetet përgjithësisht konsiderohen se kanë një interes legjitim në përjashtimin e disa shkelësve nga një profesion (*Thlimmenos k. Greqisë* [DHM], 2000, § 47). Megjithatë, Gjykata bën dallimin midis llojeve të caktuara të dënimeve. Në rastin *Thlimmenos*, Gjykata vlerësoi se, ndryshe nga dënimet e tjera për vepra të rënda penale, një dënim për refuzim mbi baza fetare ose filozofike për të veshur uniformën ushtarake nuk mund të nënkuptojë ndonjë pandershmëri ose trazira morale që mund të minojë aftësinë e shkelësit për të ushtruar profesionin e autorizuar. kontabilist. Përjashtimi i parashtruesit të kërkesës nga ky profesion me arsyetimin se ai ishte një person i papërshtatshëm nuk ishte i justifikuar, edhe duke pasur parasysh faktin se ai kishte vuajtur tashmë një dënim me burg për veprat e tij (§ 47). Gjykata konstatoi shkelje të nenit 14 në lidhje me nenin 9 të Konventës.

52. Vendosja e diskualifikimeve për ushtrimin e profesioneve të caktuara ndaj një individi për shkak të falimentimit mund të shkelë dispozitat e nenit 8 të Konventës në funksion të modaliteteve të vendosjes së saj dhe kushteve para se të mund të fitohet lirimi. (*Albanese k. Italisë*, 2006, §§ 63-66, në të cilën diskualifikimi i parashtruesit të kërkesës nuk kishte ardhur si rezultat i një vendimi gjyqësor, por si pasojë automatike e regjistrimit në regjistrin e falimentimit, heqja nga i cili kushtëzohej me dëshminë e “sjelljes së mirë efektive dhe të qëndrueshme” për të paktën pesë vjet pas përfundimit të procedurës së falimentimit).

53. Në rastin *Gouarré Patte k. Andorrës*, 2016, ndalimi i përjetshëm nga profesioni i mjekut u konstatua se ishte në kundërshtim me nenin 7, kur një kod i ri penal më i butë përcaktoi se kohëzgjatja e dënimeve shtesë nuk mund të kalonte atë të dënimit kryesor më të rëndë (dënim me burg i cili, në këtë rast, nuk ishte dorëzuar) dhe pranoi shprehimisht zbatimin retrospektiv të ligjit penal më të favorshëm (§ 35). Nga ana tjetër, nuk u konstatua shkelje e nenit 8 nga Gjykata në kufizimin e qasjes në profesionin e avokatit për një parashtrues, një ish-hetues policie me një dënim penal për keqpërdorim të detyrës, duke vënë në dukje veçanërisht kërkesat e larta morale të punës në sistemin e drejtësisë dhe vlerat e dinjitetit, integritetit dhe respektit për administrimin e drejtë të drejtësisë të zbatueshme për një avokat (*Jankauskas k. Lituanisë (nr. 2)*, 2017, §§ 77-83).

2. Punësimi i mëparshëm

54. Në parim, shtetet kanë një interes legjitim në rregullimin e kushteve të punësimit në shërbimin publik. Një shtet demokratik ka të drejtë të kërkojë nga nëpunësit civilë të tregojnë besnikëri ndaj parimeve kushtetuese mbi të cilat është themeluar shteti (*Naidin k. Rumanisë*, 2014, § 49). Kufizimet e punësimit në poste publike mund të konsiderohen se ndjekin qëllimin legjitim të mbrojtjes së sigurisë kombëtare, sigurisë publike dhe të drejtave dhe lirive të tjerëve (po aty, § 51). Prandaj, masat që kufizojnë perspektivat e karrierës vetëm në domenin publik janë konsideruar proporcionale duke pasur parasysh shkallën e lartë të përgjegjësisë së posteve të tilla dhe perspektivat e mundshme të punësimit në sektorin privat (*Naidin k. Rumanisë*, 2014, §§ 54-55, lidhur me ndalimin e një ish-bashkëpunëtori të policisë politike nga punësimi në shërbimin publik).

55. Për dallim, megjithatë, Gjykata ka konstatuar se kërkesa të tilla nuk janë njëlloj të zbatueshme për punësimin në sektorin privat. Në rastin *Sidabras dhe Džiautas k. Lituanisë*, 2004, Gjykata konstatoi se vendosja e kufizimeve të punësimit për ish-punonjësit e KGB-së në degë të ndryshme të sektorit privat për arsye të mungesës së besnikërisë ndaj shtetit nuk mund të justifikohet sipas nenit 14 të Konventës e marrë në lidhje me nenin 8, pavarësisht nga rëndësia e kompanisë private për interesat ekonomike, politike ose të sigurisë së shtetit (§§ 57-58; shih gjithashtu *Rainys dhe Gasparavičius k. Lituanisë*, 2005, § 36; *Žičkus k. Lituanisë*, 2009, §§ 31-32).

3. Siguria kombëtare

56. Shtetet përgjithësisht konsiderohen se gëzojnë një hapësirë të gjerë vlerësimi në përpunimin e informacionit personal kur vlerësohet përshtatshmëria e kandidatëve për punësim në poste me rëndësi për sigurinë kombëtare. (*Leander k. Suedisë*, 1987, § 59). Një sistem i kontrollit të personelit në interes të sigurisë kombëtare është në përputhje me nenin 8, për sa kohë që përmban masat mbrojtëse të nevojshme kundër abuzimit (po aty, § 67).

57. Përfundim i njëjtë është arritur në rastin *Regner k. Republikës Çeke* [DHM], 2017, lidhur me mungesën e qasjes në procedurat e rishikimit gjyqësor ndaj informacionit të klasifikuar mbi bazën e

të cilit ishte revokuar certifikata e sigurisë së parashtruesit të kërkesës që i mundësonte atij të mbante një post si zëvendës i Zëvendësministrit të Parë të Mbrojtjes. Në lidhje me ekzistencën e një të drejte, dhe rrjedhimisht zbatueshmërinë e nenit 6 § 1, Gjykata vuri në dukje se aftësia e parashtruesit të kërkesës për të kryer detyrat e tij dhe për të marrë një post të ri në shërbimin civil kushtëzohej nga autorizimi i tij për të pasur qasje në informacionin e klasifikuar. Lidhja midis vendimit për revokimin e certifikatës së sigurisë së parashtruesit të kërkesës dhe humbjes së detyrave dhe punësimit të tij ishte më shumë se e dobët ose e largët, duke i dhënë atij të drejtën për të kundërshtuar ligjshmërinë e atij revokimi përpara gjykatave. (§§ 118-119).

58. Për sa i përket të drejtave të parashtruesit të kërkesës në përputhje me parimet e procedurës kontradiktore dhe barazinë e armëve sipas nenit 6 § 1, Gjykata vërejti se gjykatat vendase kishin ushtruar siç duhet kompetencat e kontrollit në dispozicion të tyre në këto procedura, si në lidhje me nevojën për të ruajtur konfidencialitetin e dokumenteve të klasifikuara dhe në lidhje me arsyetimin e vendimit për revokimin e certifikatës së sigurisë së parashtruesit të kërkesës (*Regner k. Republikës Çeke* [DHM], 2017, § 154). Ata kishin konsideruar se zbulimi i informacionit të klasifikuar mund të kishte pasur efektin e zbulimit të metodave të punës së shërbimit të inteligjencës, zbulimin e burimeve të tij të informacionit ose çuar në përpjekje për të ndikuar mbi dëshmitarët e mundshëm. Për më tepër, informacioni përmbante informacion specifik, gjithëpërfshirës dhe të detajuar, mbi bazën e të cilit gjykatat vendase ishin të bindura në lidhje me rëndësinë e tij për të përcaktuar nëse parashtruesi i kërkesës përbente një rrezik për sigurinë kombëtare (po aty, §§ 155-156). Prandaj, duke pasur parasysh procedurën në tërësi, natyrën e kontestit dhe kufirin e vlerësimit që gëzojnë autoritetet kombëtare, Gjykata vlerësoi se kufizimet e vendosura mbi të drejtat e parashtruesit të kërkesës ishin kompensuar në atë mënyrë që ekuilibri i drejtë midis palëve nuk është prekur në një masë të tillë që të cenojë vetë thelbin e të drejtës së parashtruesit të kërkesës për një gjykim të drejtë (§ 161).

4. Mendimet politike / Besimet religjioze

59. Marrja parasysh e opinioneve dhe aktiviteteve politike të dikujt për të përcaktuar nëse ai/ajo plotëson kualifikimet e nevojshme për qasje në shërbimin civil nuk është në kundërshtim me të drejtat e individëve të nenit 10 (*Kosiek k. Gjermanisë*, 1986, § 39). Megjithatë, shkalla në të cilën pikëpamje të caktuara nuk janë në përputhje me një post duhet të arsyetohet (*Lombardi Vallauri k. Italisë*, 2009, §§ 47-49).

60. Në rastin *Lombardi Vallauri k. Italisë*, 2009, Gjykata vendosi se refuzimi i një posti të mësuesit për shkak të pikëpamjeve të pretenduara heterodokse të parashtruesit të kërkesës, pa një shpjegim të përmbajtjes aktuale të këtyre pikëpamjeve dhe se si ato ndikuan në pozitën në shqyrtim, shoqëruar me mungesën e një shqyrtimi gjyqësor efektiv dhe adekuat të e drejtës së parashtruesit të kërkesës për lirinë e shprehjes sipas nenit 10, ishte në kundërshtim me këtë dispozitë (§§ 54-56). Gjykata i ka kushtuar rëndësi të veçantë aspektit të fundit procedural të nenit 10 në raste të ngjashme. Në rastin *Cimperšek k. Sllovenisë*, 2020, në lidhje me refuzimin për t'i dhënë titullin e ekspertit gjyqësor parashtruesit të kërkesës për shkak të kritikës së tij ndaj autoriteteve shtetërore në blogun e tij dhe për letrat e tij ankimore për shtyrjen e ceremonisë së betimit, Gjykata gjeti shkelje të nenit 10 në veçanti për shkak të mungesës së ndonjë vlerësimi nëse u arrit një ekuilibër i drejtë midis të drejtës së parashtruesit të kërkesës për lirinë e shprehjes sipas nenit 10 kundër interesit publik që pretendohet se ndiqet nga vendimi i kontestuar (§§ 67-70).

61. Për më tepër, në lidhje me të drejtat e nenit 8, Gjykata konstatoi shkelje të Konventës në rastin *Yılmaz k. Turqisë*, 2019, ku një takim në një post jashtë vendit iu refuzua një mësuesi bazuar në faktin se gruaja e tij mbante mbulesë jashtë punës dhe se ndarja gjinore praktikohet në shtëpinë e çiftit. Ndërsa Gjykata pranoi se hetimet e sigurisë mund të jenë të nevojshme për të identifikuar përmbushjen e kërkesave specifike për emërimet në shërbimin publik, ajo nuk arriti të shihte se si fakti që gruaja e parashtruesit të kërkesës mbante një vello dhe mënyra se si ai sillet në shtëpi mund të binte ndesh me publikun- imperativët e interesit ose nevojat e shërbimeve mësimore dhe arsimore (§ 47). Në rastin *Fernández Martínez k. Spanjës* [DHM], 2014, megjithatë, Gjykata nuk gjeti shkelje të nenit 8 në lidhje me refuzimin për të ripërtërirë kontratën e një mësuesi të fesë dhe moralit katolik pasi ai kishte zbuluar publikisht pozicionin e tij si “priift i martuar”. Në veçanti, Gjykata kishte parasysh detyrën e shtuar të besnikërisë që i detyrohet parashtruesi i kërkesës ndaj Kishës, të cilën parashtruesi i kërkesës e kishte pranuar me vetëdije dhe vullnetarisht për shkak të punësimit të tij, dhe publicitetin e krijuar për situatën e tij që ai e kishte pranuar. Mospërputhja midis ideve që duhej të mësoheshin dhe bindjeve personale të mësuesit kishte shkëputur lidhjen e besimit midis tij dhe Kishës (§§ 123-153).

62. Në lidhje me të drejtat sipas nenit 9 të Konventës, Gjykata i ka kushtuar rëndësi të veçantë parimit të sekularizmit dhe neutralitetit në shërbimin publik, duke u dhënë një hapësirë të gjerë vlerësimi shteteve anëtare. Në kuadrin e shërbimit spitalor publik, shteti ka të drejtë të kërkojë që punonjësit të përmbahen nga manifestimi i besimeve të tyre fetare gjatë kryerjes së detyrave të tyre, në mënyrë që të garantohet barazi trajtimi për individët në fjalë dhe të përjashtohet çdo dyshim i pacientëve për paanshmërinë e atyre që i trajtojnë (*Ebrahimian k. Francës*, 2015, §§ 64-65). Në rastin *Ebrahimian*, lidhur me refuzimin për të ripërtërirë kontratën e një punonjëseje sociale në një spital publik për shkak se ajo mbante shami, Gjykata konstatoi se shteti i paditur nuk e kishte tejkaluar kufirin e tij të vlerësimit për të gjetur se ishte e pamundur të pajtoheshin bindjet fetare të parashtrueses së kërkesës dhe detyrimin për të mos i shfaqur ato, dhe më pas në marrjen e vendimit për t’i dhënë përparësi kërkesës për neutralitet dhe paanësi të shtetit. Ndërhyrja në të drejtat e parashtrueses në nenin 9 u konsiderua kështu si proporcionale me qëllimin e ndjekur (po aty, §§ 65-72). Megjithatë, në një mjedis tjetër, lidhur me pezullimin e një punonjësi të linjës ajrore për mbajtjen e një kryqi në punë në kundërshtim me kodin uniform të kompanisë, Gjykata konstatoi se gjykatat vendase, në balancimin e të drejtave konkurruese në shqyrtim, nuk kishin mbrojtur mjaftueshëm të drejtat e parashtruesit të kërkesës sipas nenit 9 duke i vënë shumë peshë dëshirës së punëdhënësit për të projektuar një imazh të caktuar të korporatës. Gjykata vuri në dukje, në veçanti, parimet e pluralizmit dhe diversitetit në kontekstin e lirisë fetare, si dhe natyrën diskrete dhe ndikimin minimal të simbolit fetar në konsideratë. (*Eweida dhe të Tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2013, §§ 93-95).

63. Për më tepër, zbulimi i besimeve fetare të një individi, ose mungesa e tyre, në rrethanat kur ai person është i detyruar të ndërmarrë një veprim të tillë kur bën betimin, konsiderohet se është në kundërshtim me nenin 9 të Konventës. (*Alexandridis k. Greqisë*, 2008, § 38).

C. Shkarkimet

64. Gjykata ka trajtuar çështjet në lidhje me largimet nga puna të punonjësve nga pikëpamja e detyrimeve negative të një shteti (shkarkimi i punonjësve në sektorin publik) dhe detyrimet pozitive të një shteti sipas Konventës (largimet nga puna të punonjësve në sektorin privat).

1. Besimet religjioze

65. Duke pasur një sistem të gjykatave të punës, si dhe juridiksionin kushtetues kompetent për të kontrolluar vendimet e këtyre të fundit, një shtet në parim ka përmbushur detyrimet e tij pozitive ndaj qytetarëve në fushën e ligjit të punës, një fushë në të cilën kontestet mund të ndikojnë në të drejtat e personave të interesuar sipas nenit 9 të Konventës (*Siebenhaar k. Gjermanisë*, 2011, § 42). Në rastin *Siebenhaar* lidhur me shkarkimin e parashtrueses së kërkesës nga puna e saj në një kopsht fëmijësh të drejtuar nga një famulli protestante për shkak të aktiviteteve të saj në një komunitet tjetër fetar, Gjykata gjeti se gjykatat e punës kishin ndërmarrë një ushtrim të plotë balancimi në lidhje me interesat e përfshira. Gjetjet e tyre se shkarkimi kishte qenë i nevojshëm për të ruajtur besueshmërinë e Kishës dhe se parashtruesja e kërkesës duhet të ishte në dijeni të papajtueshmërisë së aktiviteteve të saj me vendin e saj të punës ishin të arsyeshme. (§§ 43-47).

66. Në rastin *Eweida dhe të Tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2013, një punonjëse e krishterë që punonte për një autoritet publik lokal u pushua nga puna për refuzimin e regjistrimit të partneriteteve civile të së njëjtës gjini për shkak të bindjeve të saj fetare rreth martesës. Gjykata, duke rikujtuar kufirin e gjerë të vlerësimit të shteteve në arritjen e një ekuilibri midis të drejtave konkurruese të Konventës, konstatoi se politika e autoriteteve lokale që synonte të siguronte të drejtat e të tjerëve, të cilat gjithashtu mbrohen me Konventë dhe masat e miratuara ishin për rrjedhojë proporcionale dhe jo në kundërshtim me nenin 14 të marrë në lidhje me nenin 9 (§ 106).

67. Gjykata ka trajtuar çështje të ngjashme edhe në kontekstin e nenit 8 të Konventës:

- *Obst k. Gjermanisë*, 2010, §§ 43-53, në të cilën shkarkimi për tradhti bashkëshortore i parashtruesit të kërkesës, i cili mbante një pozicion të lartë në një Kishë Mormone, u konsiderua i arsyeshëm duke pasur parasysh detyrat e besnikërisë së parashtruesit në ruajtjen e besueshmërisë së Kishës; shih gjithashtu, *Schüth k. Gjermanisë*, 2010, §§ 71-75, për një rezultat të ndryshëm në lidhje me nenin 8 përkitazi me një organist dhe drejtues kori në një famulli katolike).
- *Travaš K. Kroacisë*, 2016, §§ 87-115, në lidhje me largimin nga puna të mësuesit të edukimit fetar pas divorcit dhe rimartësës së tij (mosshkelja e nenit 8 duke zbatuar të njëjtat parime si në RASTIN *Fernández Martínez K. Spanjës* [GC], 2014, §§ 123-153, shih më lart nën *Qasja në punë*).

2. Përkatësia politike

68. Gjykata ka konsideruar se, në mungesë të masave mbrojtëse gjyqësore, një sistem ligjor që lejon largimin nga puna vetëm për shkak të anëtarësimit të punonjësit në një parti politike mbart me vete potencialin për abuzim (*Redfearn k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2012, § 55). Gjykatat e brendshme duhet të lejohen të vendosin nëse, në rrethanat e një rasti të caktuar, interesat e punëdhënësit duhet të mbizotërojnë mbi të drejtat e nenit 11 të pretenduara nga punëmarrësi (*po aty*, § 56).

69. Në rastin *RRedfearn k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2012, parashtruesi i kërkesës, i pushuar nga puna si ngasës autobusi për shkak të përkatësisë së tij në një parti politike, nuk ishte në gjendje të kundërshtonte shkarkimin e tij për shkak të një dispozite ligjore që ndalonte pretendimet për largim të padrejtë nga puna për personat e punësuar nën një vit. Ndërsa pranoi arsyet sociale dhe ekonomike për vendosjen e një periudhe të tillë, Gjykata theksoi se disa përjashtime zbatoheshin nga rregulli për largimet nga puna për arsye të tilla si raca, gjinia dhe feja, por asnjë mbrojtje shtesë nuk iu ofrua punonjësve që u pushuan nga puna për shkak të opinionit apo përkatësisë së tyre politike (§§ 53-54). Gjykata vendosi se shteti i paditur kishte dështuar në detyrimin e tij pozitiv sipas nenit 11 për të marrë masa të arsyeshme dhe të përshtatshme për të mbrojtur punonjësit, përfshirë ata me më pak se një vit shërbim, nga shkarkimi për arsye të opinionit politik ose përkatësisë, qoftë nëpërmjet krijimit të një përjashtimi të mëtejshëm nga periudha kualifikuese njëvjeçare ose nëpërmjet pretendimit të pavarur për diskriminim të paligjshëm në bazë të opinionit politik ose përkatësisë (§ 57; shih gjithashtu, me efekt të ngjashëm, *Vogt k. Gjermanisë* [DHM], 1995, §§ 57-61, në lidhje me shkarkimin e një mësueseje shkolle për anëtarësimin e saj aktiv në DKP (Partia Komuniste Gjermane)).

3. Orientimi seksual

70. Gjykata ka konstatuar se shkarkimet nga ushtria për shkak të orientimit seksual janë të papajtueshme me Konventën në disa raste, duke theksuar veçanërisht mungesën e arsyeve bindëse dhe me peshë për këtë ndërhyrje në të drejtën e parashtruesve të kërkesës për respektimin e jetës së tyre private (*Smith dhe Grady k. Mbretërisë së Bashkuar*, 1999, §§ 94-105; *Lustig-Prean dhe Beckett k. Mbretërisë së Bashkuar*, 1999, §§ 87-98; *Perkins dhe R. k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2002, § 38).

4.

Shëndetësia

71. Në rastin *I.B. k. Greqisë*, 2013, një punonjës HIV pozitiv u pushua nga puna si pasojë e presionit të ushtruar nga kolegët për shkak të sëmundjes së tij dhe frikës së tyre për shëndetin e tyre. Gjykata vendosi se parashtruesi i kërkesës ishte diskriminuar në bazë të shëndetit të tij, duke vënë në dukje

se gjykata e brendshme nuk kishte arritur të peshonte në mënyrë adekuate interesat konkurruese të parashtruesit të kërkesës dhe ato të punëdhënësit, veçanërisht për shkak të mungesës së një arsyeje të provuar shkencërisht se si sëmundja e parashtruesit të kërkesës mund të ndikojë te punonjësit e tjerë ose në funksionimin normal të kompanisë (§§ 86-88).

5. Sinjalizimi

72. Gjykata ka konsideruar se një nëpunës civil, gjatë punës së tij, mund të vihet në dijeni të informacionit sekret, zbulimi ose publikimi i të cilit korrespondon me një interes të fortë publik. Në rrethana të tilla, sinjalizimi nga një nëpunës civil ose një punonjës në sektorin publik për sjellje të paligjshme ose keq bërje në vendin e punës mund të gëzojë mbrojtje (*Guja k. Moldovisë* [DHM], 2008, § 72). Në rastin *Guja*, nëpunësi civil parashtrues u pushua nga puna për rrjedhje të provave për ndërhyrjen e qeverisë në administrimin e drejtësisë penale në shtyp. Gjykata, pasi peshoi interesat e ndryshme të përfshira - duke përfshirë mirëbesimin, interesin publik në zbulimin dhe ashpërsinë e sanksionit - arriti në përfundimin se ndërhyrja në të drejtën e parashtruesit për lirinë e shprehjes, në veçanti të drejtën për të dhënë informacion, nuk ishte "e nevojshme në një shoqëri demokratike" dhe për rrjedhojë në shkelje të nenit 10 (§§ 80-97).

Gjykata ka trajtuar çështje të ngjashme në skenarë të tjerë faktik:

- *Kudeshkina k. Ruisë*, 2009, §§ 85-102, në lidhje me shkarkimin e një gjyqtari për deklarata kritike për gjyqësorin rus;
- *Matúz k. Hungarisë*, 2014, §§ 36-51, në lidhje me shkarkimin e një gazetari pas botimit të një libri që kritikonte punëdhënësin e tij, një kompani televizive shtetërore;
- *Gawlik k. Lihenshtajnit*, 2021, §§ 73-87, në lidhje me largimin nga puna të një mjeku nga një spital publik për paraqitjen e një kallëzimi penal që akuzon një koleg për eutanazi aktive, pa verifikuar saktësinë e informacionit të zbuluar.

73. Gjykata, duke pranuar se detyra e besnikërisë mund të jetë më e theksuar në rastin e nëpunësve civilë dhe punonjësve në sektorin publik, u shpreh se të njëjtat parime dhe kritere të përcaktuara në rastin *Guja k. Moldavisë* [DHM], 2008, aplikohet edhe për një punonjës në sektorin privat (*Heinisch k. Gjermanisë*, 2011, § 64). Në rastin *Heinisch*, në lidhje me largimin nga puna të një infermiere për paraqitjen e një kallëzimi penal që pretendonte mangësi në kujdesin e ofruar nga një punëdhënës privat, Gjykata peshoi të drejtën e punonjësit për të sinjalizuar sjellje të paligjshme ose keq bërje nga ana e punëdhënësit të tij ose të saj kundër të drejtës së punëdhënësit për mbrojtjen e reputacionit të tij dhe interesat komerciale për të konstatuar se shkarkimi i parashtruesit të kërkesës kishte qenë joproporcional dhe si rrjedhim në kundërshtim me nenin 10 (§§ 71-95; shih gjithashtu, me efekt të ngjashëm, *Herbai k. Hungarisë*, 2019, §§ 39-52, në lidhje me shkarkimin e një punonjësi të bankës pas publikimit të artikujve në një faqe interneti).

6. Publikime fyese në vendin e punës

74. Rasti i *Palomo Sánchez dhe të Tjerët k. Spanjës*, 2011, kishte të bënte me largimin nga puna të parashtruesve të kërkesës që ishin punonjës të një kompanie (si dhe anëtarë të një sindikate) për publikimin e

---

⁵ Shih gjithashtu seksionin "Mbrojtja e sinjalizuesve" nën kapitullin "Mbrojtja specifike për sinjalizuesit dhe për raportimin mbi parregullsitë e supozuara nga zyrtarët publikë" të *Udhëzuesit ë praktikës gjyqësore rreth nenit 10 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut*.

karikaturave fyese dhe artikujt që synojnë punonjës të tjerë të së njëjtës kompani. Ndërsa pranoi se faktet e çështjes ishin gjithashtu të lidhura ngushtë me lirinë e organizimit, veçanërisht në lidhje me mbrojtjen e opinioneve personale si një nga objektivat e lirisë së tubimit dhe organizimit, Gjykata gjeti më të përshtatshme të shqyrtonte çështjen sipas nenit 10 lexohet në dritën e nenit 11, duke vënë në dukje se ankesat e parashtruesve kishin të bënin kryesisht me shkarkimin e tyre për botimet në fjalë dhe se anëtarësimi i tyre në sindikatë nuk kishte luajtur një rol vendimtar në këtë çështje (§ 52).

75. Gjykata konstatoi se nuk kishte pasur shkelje të nenit 10 (interpretuar në dritën e nenit 11), duke konstatuar se gjykatat vendase kishin kryer një shqyrtim të thellë të rrethanave të rastit dhe një balancim të detajuar të interesave konkurruese në pyetje, duke theksuar në veçanti mbrojtjen e reputacionit të të tjerëve dhe kërkesën e besimit të ndërsjellë në marrëdhëniet e punës (§§ 74-79). Në lidhje me këtë, Gjykata vlerësoi se një sulm ndaj respektit të individëve duke përdorur shprehje fyese ose ofenduese në mjedisin profesional ishte, për shkak të efekteve të tij përçarëse, një formë veçanërisht e rëndë e sjelljes së keqe që mund të justifikonte sanksione të rënda. (§ 76).

7. Veprimtaria sindikaliste

76. Në rastin *Straume k. Letonisë*, 2022, Gjykata shqyrtoi një ankesë nga një përfaqësuese e një sindikate në lidhje me një sërë disavantazesh të vendosura ndaj saj në vendin e punës, që kulmuan me shkarkimin e saj, si përgjigje që ajo kishte nënshkruar (së bashku me anëtarët e tjerë të bordit të një sindikate) një letër ankese nga kjo sindikatë tek punëdhënësi i parashtruesit të kërkesës. Gjykata konstatoi se gjykatat vendase nuk kishin zbatuar standardet e nevojshme të konventës në vlerësimin e tyre duke shpërfillur kontekstin sindikal të rastit. Në veçanti, Gjykata vlerësoi se letra e ankesës e dërguar nga sindikata drejtuar punëdhënësit të parashtruesit të kërkesës përfaqësonte një veprimtari të ligjshme sindikale, të garantuar sipas nenit 11 të Konventës, me qëllim të mbrojtjes së interesave të lidhura me punën e anëtarëve të saj. Për më tepër, Gjykata vlerësoi se pasojat ndaj parashtrueses së kërkesës ishin jashtëzakonisht të ashpra, me pasojat të pamohueshme për jetën e saj private dhe profesionale, dhe e bëri atë individualisht përgjegjëse për vendimin e sindikatës për të komunikuar ankesat e anëtarëve të saj. Rrjedhimisht, ajo konstatoi shkelje të nenit 11 të Konventës, të lexuar në dritën e nenit 10 (§§ 103-113).

77. Në kontrast, në rastin *Barış dhe të Tjerët k. Turqisë* (vend.), 2021, lidhur me largimin nga puna të punonjësve për shkak të përfshirjes së tyre në një grevë të organizuar jashtë kontekstit sindikal, Gjykata konstatoi se mbrojtja sipas nenit 11 shtrihet vetëm në aksionin e grevës për aq sa organizohet nga organet e sindikatave dhe konsiderohet efektivisht si pjesë e veprimtarisë sindikale. Prandaj ankesat e parashtruesve të kërkesës në lidhje me shkarkimin e tyre sipas nenit 11 u shpallën të papajtueshme *ratione materiae* me dispozitat e Konventës (§§ 45-55).

8. Gjyqtarët

78. Në praktikën e saj gjyqësore sipas nenit 6, Gjykata ka vënë në dukje rëndësinë në rritje që i kushtohet instrumenteve ligjore ndërkombëtare dhe të Këshillit të Evropës, si dhe praktikës gjyqësore të gjykatave ndërkombëtare, drejtësisë procedurale në çështjet që përfshijnë shkarkimin ose shkarkimin e gjyqtarëve. (*Baka k. Hungarisë* [DHM], 2016, § 121).

79. Në rastin *Oleksandr Volkov k. Ukrainës*, 2013, në lidhje me shkarkimin e një gjyqtari, Gjykata gjeti disa shkelje të nenit 6, ndër të tjera, për shkak të dështimit për të garantuar pavarësinë dhe paanshmërinë e organeve që përcaktojnë rastin e parashtruesit të kërkesës (shih gjithashtu, *Denisov k. Ukrainës* [DHM], 2018, §§ 66-82), mungesa e një afati parashkrimi për caktimin e një dënimi disiplinor dhe procedura të gabuara në marrjen e vendimit të pushimit nga puna në funksion të parimit të sigurisë juridike dhe mosplotësimi i kërkesës së një "gjykate të krijuar me ligj" nga gjykata administrative vendase që vendos lidhur me rastin (§§ 103-156). Përveç kësaj, Gjykata konstatoi se shkarkimi i parashtruesit të kërkesës kishte ndërhyrë në mënyrë të paligjshme në të drejtën e tij për respektimin e jetës së tij private sipas nenit 8, në atë masë që nuk ishte në përputhje me ligjin e brendshëm dhe ky i fundit gjithashtu nuk përmbushte kërkesat e parashikueshmërisë dhe dispozitave për mbrojtjen e duhur kundër arbitraritetit (*Oleksandr Volkov k. Ukrainës*, 2013, §§ 171-187).

80. Nga ana tjetër, në rastin *Xhoxhaj k. Shqipërisë*, 2021, lidhur me shkarkimin e një gjyqtari pas një

Udhëzues për praktikën gjyqësore të Konventës-Të drejtat sociale
procesi verifikimi në dritën e një reforme gjithëpërfshirëse gjyqësore, Gjykata arriti në përfundimin e mosshkeljes në lidhje me ankesat e ngjashme në lidhje me nenin 6 (§§ 280-353) dhe nenin 8 (§§ 402-414), duke vënë në dukje ndër të tjera natyrën e jashtëzakonshme dhe *sui generis* të reformës gjyqësore të ndërmarrë në vend (§§ 297, 299, 404, 412).

9. Qasja në gjykatë / shqyrtimi efektiv gjyqësor

81. Në rastin *Baka k. Hungarisë* [DHM], 2016, Gjykata konstatoi se pamundësia e parashtruesit të kërkesës për të shqyrtuar përfundimin e parakohshëm të mandatit të tij si kryetar i Gjykatës Supreme nga një gjykatë e rregullt ose organ tjetër që ushtronte pushtetin gjyqësor ishte në shkelje të së drejtës së tij për qasje në gjykatë, siç garantohet me nenin 6 § 1 të Konventës (§§ 121-122). Shkarkimi i parashtruesit të kërkesës kishte qenë rezultat i legjislacionit në nivel kushtetues që e privoi atë nga çdo mundësi për të kërkuar shqyrtim gjyqësor, të cilin Gjykata e konsideroi të dyshimtë për sa i përket pajtueshmërisë së tij me sundimin e ligjit (§§ 117 dhe 121; shih gjithashtu, *Grzęda k. Polonisë* [DHM], 2022, §§ 345-346, për zbatimin e masave mbrojtëse të ngjashme procedurale në kuadrin e largimit të një gjyqtari nga një këshill gjyqësor, ndërkohë që ai ishte ende gjyqtar në detyrë). Gjykata konstatoi gjithashtu shkelje të nenit 10 të Konventës në këtë rast për shkak të, ndër të tjera, mungesës së masave mbrojtëse efektive dhe adekuate kundër abuzimit në lidhje me masat që ndërhyjnë në të drejtën e parashtruesit për lirinë e shprehjes (§§ 174-176). Në të vërtetë, Gjykata ka gjetur, në raste të tjera të ngjashme, se garantitë procedurale në sanksionet disiplinore (siç janë shkarkimet) përbëjnë një pjesë të rëndësishme të mbrojtjes së lirisë së shprehjes sipas nenit 10 (*Kudeshkina k. Ruisë*, 2009, §§ 96-97, në lidhje me shkarkimin nga detyra të një gjyqtari pas deklaratave kritike për gjyqësorin).

82. Dështimi nga një gjykatë vendase për të kryer një shqyrtim të thellë dhe të plotë të argumenteve të një parashtruesi pas shkarkimit dhe për të dhënë arsyet për refuzimin e kontestimit të këtij të fundit, është gjetur nga Gjykata se shkel të drejtën për një gjykim të drejtë sipas kuptimit të nenit 6. § 1 i Konventës (*Pişkin k. Turqisë*, 2020, § 151). Rasti *Pişkin* kishte të bënte me shkarkimin nga puna të një punonjësi të një instituti publik sipas një dekreti legjislativ emergjent për shkak të lidhjeve të tij të dyshuara me një organizatë terroriste. Ndërsa gjykatat e brendshme teorikisht kishin juridiksion për të vlerësuar kontestin midis parashtruesit të kërkesës dhe autoriteteve, ato nuk shqyrtonin çështjet e ligjit dhe faktit të paraqitura para tyre. Këto mangësi në shqyrtimin gjyqësor të ankesave të parashtruesit të kërkesës dhe në arsyetimin e vendimeve gjyqësore përbënin shkelje të nenit 6 § 1 të Konventës (§§ 141-150).⁶

83. Në lidhje me këtë, Gjykata ka konstatuar gjithashtu se shqyrtimi efektiv gjyqësor, si një parim themelor i sundimit të ligjit, duhet të mbizotërojë edhe në rrethana të jashtëzakonshme siç është gjendja e jashtëzakonshme. Rrjedhimisht, shqyrtimi efektiv gjyqësor duhet të kryhet nga gjykatat vendase pas përfundimit të kontratave të punës, pavarësisht legjitimitetit të dekretive legjislative emergjente në gjendje të jashtëzakonshme, dhe veçanërisht nëse këto akte nuk përmbajnë ndonjë formulim të qartë ose eksplisit që përjashton mundësinë e mbikëqyrjes gjyqësore. (*Pişkin k. Turqisë*, 2020, §§ 152-153).

84. Përveç kësaj, në rastin *Pişkin k. Turqisë*, 2020, mungesa e shqyrtimit efektiv gjyqësor të shkarkimit të parashtruesit të kërkesës e çoi gjithashtu Gjykatën në konstatimin e shkeljes së nenit 8 të Konventës në atë që parashtruesi i kërkesës nuk kishte përfituar nga shkalla minimale e mbrojtjes kundër ndërhyrjeve arbitrare të kërkuara nga kjo dispozitë. Gjykata theksoi edhe një herë se, edhe kur siguria kombëtare është në pyetje,

---

⁶ Gjykata iu referua nenit 24 të Kartës Sociale Evropiane (e rishikuar) (E drejta për mbrojtje në rastet e përfundimit të punësimit) nën Materialet Ndërkombëtare Përkatëse (§ 53).

masat që prekin të drejtat themelore të njeriut duhet t'i nënshtrohen një farë forme të procedurës kontradiktore përpara një organi të pavarur kompetent për të shqyrtuar arsyet e vendimit dhe provat përkatëse (§§ 223-229). Në të vërtetë, një analizë e plotë dhe e thelluar e interesave të rrezikuara nga gjykatat vendase ka qenë një aspekt i rëndësishëm në vlerësimin e Gjykatës për komponentin “e nevojshme në një shoqëri demokratike” sipas nenit 8 të Konventës. (*Fernández Martínez k. Spanjës* [DHM], 2014, §§ 147-151; *Travaš k. Kroacisë*, 2016, §§ 108-113).

85. Për më tepër, ndërsa Gjykata ka njohur në praktikën e saj gjyqësore rëndësinë e imunitetit të shtetit sipas të drejtës ndërkombëtare, dhënia e një imuniteti të tillë nuk është absolute dhe duhet të jetë proporcionale dhe të mos cenojë thelbin e të drejtës së qasjes në një gjykatë sipas nenit 6. § 1 i Konventës. Në rastin *Cudak k. Lituanië* [DHM], 2010, lidhur me refuzimin e një gjykate vendase për shkak të imunitetit të shtetit për të dëgjuar kërkesën e një punonjëseje të ambasadës pas shkarkimit të saj, Gjykata gjeti shkelje të nenit 6 § 1, duke vërejtur në veçanti se detyrat kryesore të kryera nga parashtruesi i kërkesës, një operator centrali, nuk kishin lidhje me ushtrimin e autoritetit qeveritar ose mbrojtjen e interesave sovrane të shtetit - funksione që duhet të kërkonin imunitet shtetëror (§§ 69-75; shih gjithashtu *Sabeh El Leil k. Francës* [DHM], 2011, §§ 55-68).

D. Barazia gjinore⁷

86. Përparimi i barazisë gjinore është një synim kryesor në shtetet anëtare të Këshillit të Evropës dhe duhet të parashtrihen arsye shumë të rëndësishme përpara se një ndryshim trajtimi të mund të konsiderohet si i pajtueshëm me Konventën (*Konstantin Markin k. Rusisë* [DHM], 2012, § 127; *Jurčić k. Kroacisë*, 2021, § 65). Në rastet e një dallimi trajtimi bazuar në gjini, kufiri i vlerësimit që i jepet shtetit është i ngushtë dhe parimi i proporcionalitetit nuk kërkon thjesht që masa e zgjedhur në përgjithësi të jetë e përshtatshme për përmbushjen e qëllimit të ndjekur, por duhet të tregohet gjithashtu se ishte e nevojshme në rrethanat (*Emel Boyraz k. Turqisë*, 2014, § 51).

87. Në rastin *Schuler-Zraggen k. Zvicrës*, 1993, një supozim i miratuar nga një gjykatë vendase mbi bazën e të cilit, bazuar në përvojën e jetës së përditshme, gratë e martuara heqin dorë nga puna kur lind fëmija i tyre i parë, u konstatua se shkel nenin 14 të Konventës, marrë së bashku me nenin 6 § 1 (§§ 64-67). Gjykata u shpreh se gjykata vendase, pa ndonjë arsytim të arsyeshëm dhe objektiv, kishte miratuar një supozim të tillë dhe nuk u përpoq të hetonte vlefshmërinë e tij duke peshuar argumentet në të kundërtën (§ 67). Në rastin *García Mateos k. Spanjës*, 2013, lidhur me refuzimin për të zvogëluar orarin e punës së një nëne që kishte kujdestarinë e djalit të saj, Gjykata konstatoi gjithashtu shkelje të nenit 14, në lidhje me nenin 6 § 1, duke pasur parasysh dështimin nga gjykatat vendase për të zbatuar një vendim që pranonte diskriminimin gjinor. kundër një nëne që punon, ose të japë kompensim për të korrigjuar një shkelje të tillë (§§ 45-49).

88. Gjykata ka pranuar se mund të ketë kërkesa legjitime për disa aktivitete profesionale në varësi të natyrës së tyre ose kontekstit në të cilin ato kryhen (*Emel Boyraz k. Turqisë*, 2014, § 54). Megjithatë, arsyet e shkarkimit të një zyrtareje sigurie për shkak të të qenit më pak e aftë se stafi mashkull, vetëm për shkak se puna përfshinte punën në turne të natës dhe në zona rurale, dhe përdorimin e armëve të zjarrit dhe forcës fizike në kushte të caktuara, nuk e justifikonin dallimin në trajtimin midis burrave dhe femrat (*po aty*).

89. Në lidhje me shtatzëninë, Gjykata ka vendosur se vetëm gratë mund të trajtohen ndryshe në baza të tilla, dhe për këtë arsye, një ndryshim i tillë në trajtim do të përbënte diskriminim të drejtpërdrejtë për shkak të gjinisë nëse nuk justifikohet. (*Napotnik k. Rumanisë*, 2020, § 77). Në rastin *Napotnik*, lidhur me ndërprerjen e detyrës diplomatike të parashtrueses së kërkesës jashtë vendit pasi ajo kishte njoftuar shtatzëninë e saj të dytë, Gjykata konstatoi se një ndërprerje e tillë ishte e nevojshme për të ruajtur kapacitetin funksional të seksionit konsullor të ambasadës ku ajo punonte dhe

⁷ shih gjithashtu *Case-Law Udhëzuesin e praktikës gjyqësore për nenin 14 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut*.

në fund të fundit mbrojtja e të drejtave të të tjerëve (shtetasve që kanë nevojë për ndihmë konsullore). Prandaj, nuk kishte shkelje të nenit 1 të Protokollit nr. 12 të Konventës (§§ 78-87).⁸

90. Megjithatë, në rastin *Jurčić k. Kroacisë*, 2021, Gjykata konstatoi se refuzimi për t'i dhënë një përfitim lidhur me punësimin një gruaje shtatzënë e cila i ishte nënshtruar fekondimit *in vitro* pak para se të fillonte një punë të re përbënte diskriminim të drejtpërdrejtë për shkak të gjinisë dhe për rrjedhojë ishte në kundërshtim me nenin 14, marrë në lidhje me nenin 1 të Protokollit nr. 1 të Konventës (§§ 76-85). Në veçanti, Gjykata theksoi se shtatzënia e një gruaje si e tillë nuk mund të konsiderohet sjellje mashtruese dhe se detyrimet financiare të një shteti gjatë shtatzënisë së një gruaje nuk mund të përbëjnë arsye mjaft të rëndësishme për një ndryshim në trajtim në bazë të gjinisë, duke iu referuar në këtë drejtim standardet përkatëse të ILO9 (§§ 73 dhe 84). Gjykata nënvizoi se futja e masave të mbrojtjes së lehonisë ishte thelbësore për të mbështetur parimin e trajtimit të barabartë të burrave dhe grave në punësim dhe se, si çështje parimore, mbrojtja që i ofrohet një gruaje gjatë shtatzënisë nuk mund të varet nga prania e saj në punë gjatë lehonisë ishte thelbësore për funksionimin e duhur të punëdhënësit të saj ose nga fakti që ajo ishte penguar përkohësisht të kryente punën për të cilën ishte punësuar (§ 76). Përveç kësaj, implikimet e bëra nga gjykatat vendase se për shkak të shtatzënisë së saj, parashtruesja e kërkesës ishte e papërshtatshme për t'u punësuar, dhe se gratë në përgjithësi nuk duhet të punonin ose të kërkonin punë gjatë shtatzënisë, u konsideruan nga Gjykata si provë e mëtejshme që parashtruesja e kërkesës ishte diskriminuar në bazë të gjinisë të saj dhe i ishte nënshtruar stereotipeve gjinore (*po aty*, §§ 76-78 dhe 83).

E. Ulje e pagave/pensioneve të nëpunësve publikë si pasojë e masave shtrënguese¹⁰

91. Gjykata ka përsëritur se Shtetet Palë në Konventë gëzojnë një hapësirë mjaft të gjerë vlerësimi në rregullimin e politikës së tyre sociale. Rrjedhimisht, meqenëse rregullimi i shpenzimeve dhe të ardhurave shtetërore zakonisht përfshin shqyrtimin e çështjeve politike, ekonomike dhe sociale, Gjykata konsideron se autoritetet shtetërore janë, në parim, më të vendosura për të zgjedhur mjetet më të përshtatshme për ta arritur këtë dhe do të respektojnë aktgjykimin e tyre, përveç nëse është qartazi pa bazë të arsyeshme. Kjo diferencë është edhe më e gjerë kur çështjet përfshijnë një vlerësim të prioriteteve për alokimin e burimeve të kufizuara shtetërore. Për më tepër, Gjykata duhet të bindet se është arritur një "ekuilibër i drejtë" midis kërkesave të interesit të përgjithshëm të komunitetit dhe kërkesave për mbrojtjen e të drejtave themelore të individit (*Koufaki dhe Adedy k. Greqisë* (vend.), 2013, §§ 31-32 dhe 42; *Da Silva Carvalho Rico k. Portugalisë* (vend.), 2015, §§ 37-38).

92. Në rastin *Koufaki dhe Adedy k. Greqisë* (vend.), 2013, në lidhje me uljen e pagave, përfitimeve, shpërblimeve dhe pensioneve të nëpunësve publikë për shkak të krizës ekonomike dhe financiare me të cilën po përballlej vendi, Gjykata vlerësoi se miratimi i masave të kundërshtuara justifikohet nga ekzistenca e një krize të jashtëzakonshme si dhe proporcionale, pasi nuk rrezikonte ta ekspozonte parashtruesin e kërkesës ndaj vështirësive të jetesës në papajtueshmëri me nenin 1 të Protokollit nr. 1 (§§ 37 dhe 44-46). Një qëndrim i ngjashëm u mor nga Gjykata në rastet që përfshijnë reduktimin e përfitimeve të pagueshme për pensionistët e sektorit publik si rezultat i masave shtrënguese të ndërmarra për të reduktuar shpenzimet publike dhe për të arritur rimëkëmbjen ekonomike afatmesme. (*Da Conceição Mateus dhe Santos Januário k. Portugalisë* (vend.), 2013, §§ 23-29; *Da Silva Carvalho Rico k. Portugalisë* (vend.), 2015, §§ 40-46).

---

⁸ Gjykata iu referua neneve 8 (e drejta e grave të punësuar për mbrojtjen e amësisë), 20 (e drejta për mundësi të barabarta dhe trajtim të barabartë në çështjet e punësimit dhe profesionit pa diskriminim në bazë të gjinisë) dhe 27 (e drejta e punëtorëve me përgjegjësi familjare për mundësi të barabarta dhe trajtim të barabartë) të Kartës Sociale Evropiane (i rishikuar) sipas materialit të Këshillit të Evropës (§ 39).

⁹ Konventa e Organizatës Ndërkombëtare të Punës (ILO) për Mbrojtjen e Maternitetit 2000 (Nr.. 183).

¹⁰ Shih gjithashtu seksionin "Masat shtrënguese" nën kapitullin "Çështje specifike" të *Udhëzuesi i praktikës gjyqësore rreth nenit 1 të Protokollit Nr. 1 i Konventës Evropiane për të Drejta të Njeriut*.

F. Shfrytëzimi i punës / trafikimi i qenieve njerëzore¹¹

93. Në rastet në lidhje me shfrytëzimin e punës dhe trafikimin e qenieve njerëzore, Gjykatës i është dashur më së shumti të merret me detyrimet pozitive të shteteve palë sipas nenit 4. Këto detyrime pozitive janë të trefishta: së pari, një detyrim për të vendosur një kuadër legjislativ dhe administrativ që ofron mbrojtje reale dhe efektive të të drejtave të viktimave të trafikimit të qenieve njerëzore; së dyti, një detyrim për të marrë masa operacionale për të mbrojtur viktimat aktuale ose të mundshme të trajtimit në kundërshtim me nenin 4; dhe së treti, një detyrim procedural për të hetuar në mënyrë efektive veprat e supozuara të trafikimit (*S.M. k. Kroacisë* [DHM], 2020, § 306; *Chowdury dhe të Tjerët k. Greqisë*, 2017, §§ 86-89).

94. Në rastin *Chowdury dhe të Tjerët k. Greqisë*, 2017, Gjykata vlerësoi se punësimi i parashtruesve si punëtorë sezonalë në bujqësi përbënte punë të detyruar dhe trafikim njerëzor, duke pasur parasysh situatën e tyre të pasigurt si punëtorë migrantë të paligjshëm dhe kushtet e tyre të vështira të punës - orët e gjata të punës, kërcënimi i vazhdueshëm nga punëdhënësit e armatosur, mungesa e pagesës, etj. (§§ 94-101). Gjykata konstatoi se shteti i paditur kishte përmbushur detyrimin e tij pozitiv për të vendosur një kornizë legjislative për të luftuar trafikimin e qenieve njerëzore, por nuk kishte marrë masa të mjaftueshme operacionale për të parandaluar situatën e diskutueshme të trafikimit të qenieve njerëzore, për të mbrojtur parashtruesit nga trajtimi ndaj të cilit ata iu nënshtruan dhe për të kryer një hetim efektiv për veprat penale dhe për të ndëshkuar ata që janë përgjegjës për trafikimin, duke shkelur kështu nenin 4 § 2 të Konventës (*po aty*, §§ 103-128).

95. Në rastin *Siliadin k. Francës* 2005, një e mitur e huaj pa dokumente qëndrimi u vendos kundër vullnetit të saj në një situatë varësie që e detyronte të punonte pa pushim dhe pagesë, e cila sipas vlerësimit të Gjykatës përbënte punë të detyruar dhe servitut në kuptimin e nenit 4 të Konventës (§§ 113-129). Gjykata konstatoi shkelje të nenit 4 për shkak të mungesës së mbrojtjes efektive të ligjit penal në fuqi që kishte çuar në mosdënimin e kryesve të veprave të cilave iu nënshtrua parashtruesi i kërkesës (*po aty*, §§ 145 -149; shih gjithashtu *C.N. dhe v. k. Francës*, 2012, §§ 105-108).

96. Në rastin *S.M. k. Kroacisë* [DHM], 2020, në lidhje me shfrytëzimin e prostitucionit, Gjykata sqaroi se nocioni i “punës me dhunë ose të detyrueshme” sipas nenit 4 synon ta mbrojë kundër rasteve të shfrytëzimit të rëndë, si prostitucioni i detyruar, pavarësisht nëse, në rrethanat e veçanta të një rasti, ato kanë lidhje në kontekstin specifik të trafikimit të qenieve njerëzore (§ 303). Ajo konstatoi shkelje të detyrimit procedural të shtetit të paditur sipas nenit 4, në funksion të gabimeve të rëndësishme në përgjigjen procedurale të autoriteteve vendase ndaj pretendimit të diskutueshëm dhe *provave prima facie* se parashtruesi i kërkesës i ishte nënshtruar trajtimit në kundërshtim me nenin 4, trafikimi i qenieve njerëzore dhe/ apo prostitucioni i detyruar (§§ 333-347).

97. Përveç kësaj, ndjekja penale e viktimave ose viktimave të mundshme të trafikimit mund të jetë në kundërshtim me detyrën e shtetit sipas nenit 4 për të ndërmarrë masa operacionale për t’i mbrojtur ato kur ata janë në dijeni, ose duhet të jenë në dijeni, për rrethanat që ngrenë një dyshim se një individ është trafikuar. Në këto rrethana, autoritetet duhet të bëjnë që viktimat, ose viktimat e mundshme, të vlerësohet menjëherë nga individë të trajnuar dhe të kualifikuar për t’u marrë me viktimat e trafikimit, një vlerësim që duhet të bazohet në kriteret e identifikuar në Kombet e Bashkuara. *Protokolli i Palermos* dhe Konventa e Këshillit të Evropës kundër Trafikimit (*V.C.L. dhe A.N. k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2021, §§ 159-160)¹².

98. Rasti i *V.C.L. dhe A.N. k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2021, kishte të bënte me ndjekjen penale të të miturve vietnamezë që punonin në fabrikat e kanabisit. Pavarësisht nga dyshimi i besueshëm se ata ishin viktimat të mundshme të shfrytëzimit për punë dhe trafikimit të qenieve njerëzore kur u zbuluan, akuzat ndaj tyre u ndoqën edhe pasi u njohën më pas si viktimat të trafikimit. Gjykata

¹¹ Shih gjithashtu *Udhëzues i praktikës gjyqësore për nenin 4 të Konventës Evropiane për të Drejta të Njeriut*.

¹² Gjykata gjithashtu iu referua, sipas ligjit dhe praktikës ndërkombëtare përkatëse (§§ 97-101), standardeve të ONP-s për punën e detyruar, siç janë Konventa e Punës së Detyrueshme të ONP-s, Protokolli i saj i vitit 2014, treguesit e ILO-s për punën e detyruar dhe Konventa dhe Rekomandimi i Formave më të këqija. e Punës së Fëmijëve të ILO-s, 1999.

konsideroi se autoritetet shtetërore nuk kishin përmbushur detyrimin e tyre pozitiv sipas nenit 4 për të ndërmarrë masa operacionale për të mbrojtur parashtruesit e kërkesës, qoftë fillimisht si viktimat të mundshme të trafikimit, dhe më pas, si persona të njohur si viktimat të trafikimit (§§ 163-183). Për më tepër, dështimi për të hetuar nëse parashtruesit e kërkesës ishin viktimat të trafikimit përpara se të akuzoheshin dhe dënoheshin për vepra në lidhje me drogën, u konstatua nga Gjykata se kishte ndikuar në drejtësinë e përgjithshme të procedurës penale kundër tyre, në kundërshtim me nenin 6 § 1 të Konventës (§§ 194-210).

99. Për më tepër, në rastin *Lacatus k. Zvicrës*, 2021, lidhur me burgosjen e një gruaje rome të varfër dhe të cenueshme për kërkim lëmshë të pabezdisshme në rrugë, Gjykata, duke pranuar rëndësinë e luftës kundër trafikimit të qenieve njerëzore dhe shfrytëzimit të individëve, shprehu dyshime nëse penalizimi i viktimave të këtyre rrjeteve për kërkim lëmshë ishte masë efektive. Në lidhje me këtë, ajo iu referua një raporti të Grupit të Ekspertëve të Këshillit të Evropës për Veprimin kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore (GRETA) në lidhje me Zvicrën, i cili kishte gjetur se kriminalizimi i kërkim lëmshës i vendosi viktimat e kërkim lëmshës së detyruar në një situatë të cenueshmërisë së shtuar. (§§ 111-112). Duke pasur parasysh sa më sipër, dhe gjithashtu duke pasur parasysh, ndër të tjera, ashpërsinë e sanksionit dhe situatën e pambrojtur të parashtrueses së kërkesës ku kërkim lëmshë ishte mjeti i vetëm i saj i jetesës, Gjykata konstatoi se dënimi i vendosur ndaj parashtrueses së kërkesës nuk kishte qenë proporcional dhe rrjedhimisht, në kundërshtim me nenin 8 të Konventës (§§ 107-115).

G. Lëndimet/shëndeti në punë

100. Gjykatës i është kërkuar të shqyrtojë rastet në lidhje me lëndimet/shëndetin e dobët të pësuar nga parashtruesit e kërkesës si rezultat i veçorive të punësimit të tyre. Në rastin *Burdov k. Ruisë*, 2002, parashtruesit të kërkesës iu dha kompensim për shëndetin e tij të dobët si rezultat i ekspozimit ndaj rrezatimit gjatë pjesëmarrjes së tij në operacionet emergjente në centralin bërthamor të Çernobilit. Gjykata konstatoi shkelje të nenit 6 § 1 dhe nenit 1 të Protokollit nr. 1 për shkak të moszbatimit të zgjatur të vendimeve gjyqësore që urdhëronin dhënien e pagesave për parashtruesin e kërkesës, duke hedhur poshtë argumentin e mungesës së fondeve si justifikim për një mosveprim të tillë (§§ 35-38 dhe 40-42).

101. Për më tepër, në disa raste Gjykata ka konstatuar shkelje të së drejtës së qasjes në gjykatë sipas nenit 6 § 1 të Konventës në lidhje me afatet e parashkrimit për pretendimet shëndetësore, kur viktimat nuk mund të konsiderohej se ishte në dijeni për dëmtimin /sëmundjen për qëllime të llogaritjes së kësaj periudhe kohore:

- Në rastin *Eşim k. Turqisë*, 2013, pretendimi i parashtruesit të kërkesës u konsiderua si jashtë afatit pasi periudha e parashkrimit prej pesë vjetësh u konsiderua se kishte filluar kur parashtruesi i kërkesës (rekruti në ushtri) ishte plagosur gjatë një përleshjeje me një grup terroristësh, pavarësisht nga fakti. se ai nuk ishte vënë në dijeni për lëndimin e tij gjatë gjithë kësaj periudhe, në kundërshtim me nenin 6 § 1 (§§ 22-27); dhe
- Në rastin *Howald Moor dhe të tjerët k. Zvicrës*, 2014, në lidhje me një kërkesë për kompensim të konsideruar si të parashkruar për një sëmundje të lidhur me asbestin, ndaj të cilit viktimat ishte ekspozuar gjatë punës së tij, periudha e parashkrimit u konsiderua se i kishte privuar parashtruesit e kërkesës nga mundësia e tyre për të pohuar pretendimet e tyre përpara një gjykate pasi sëmundje të tilla si ato të shkaktuara nga azbesti nuk mund të diagnostikoheshin deri shumë vite pas ngjarjeve nxitëse (§§ 74-80).

102. Gjykata ka vendosur se, në rrethana të caktuara, një detyrim pozitiv sipas nenit 8 të Konventës mund të lindë për një Shtet që të sigurojë një procedurë efektive dhe të qasshme që mundëson qasje në tërë informacionin përkatës dhe të përshtatshëm që do të lejonte një vlerësim të çdo rreziku për shëndetin ndaj të cilit një individ mund të jetë ekspozuar gjatë periudhës së tij/saj të punësimit (*Roche k. Mbretërisë së Bashkuar* [DHM], 2005, § 162). Në rastin *Roche*, parashtruesi i kërkesës, i cili vuante nga disa probleme shëndetësore për të cilat ai dyshonte se ishin shkaktuar nga pjesëmarrja e tij në testet e gazit gjatë kohës së tij në Ushtrinë Britanike, kërkoi qasje në të dhënat e tij të shërbimit

për informacion. Gjykata konstatoi se duke mos ofruar një procedurë efektive dhe të qasshme për parashtruesin e kërkesës për të pasur qasje në tërë informacionin përkatës dhe të përshtatshëm që do ta lejonte atë të vlerëonte çdo rrezik ndaj të cilit ishte ekspozuar gjatë pjesëmarrjes së tij në teste, shteti i paditur kishte dështuar. të përmbushë detyrimin e tij pozitiv sipas nenit 8 (§§ 166-167).

103. Konsideratat e shëndetit dhe sigurisë për disa profesione mund të kenë të bëjnë gjithashtu me detyrimin pozitiv të një shteti, sipas neneve 2 dhe 8, për të ofruar informacion thelbësor që u mundëson individëve të vlerësojnë rreziqet për shëndetin dhe jetën e tyre, duke përfshirë rreziqet profesionale (*Vilnes dhe të Tjerët k. Norvegjisë*, 2013, § 235; *Brincat dhe të Tjerët k. Maltës*, 2014, § 102). Në rastin *Vilnes dhe të Tjerët*, lidhur me ish-zhytësit që kishin pësuar dëmtime në shëndetin e tyre për shkak të aktiviteteve të tyre profesionale, Gjykata gjeti shkelje të nenit 8 për shkak të dështimit nga autoritetet shtetërore për të siguruar që parashtruesit e kërkesës të merrnin informata thelbësore mbi përdorimin e tabelave të dekompresimit të përdorura në operacionet e zhytjes, duke u mundësuar atyre të vlerësojnë rreziqet për shëndetin dhe sigurinë e tyre. Duke vënë në dukje rolin e autoriteteve shtetërore në autorizimin e operacioneve të zhytjes dhe në mbrojtjen e sigurisë së operacioneve të tilla, Gjykata e gjeti të arsyeshme që ato duhet të kishin marrë masat paraprake për të siguruar që kompanitë e zhytjes të respektonin transparencën e plotë në lidhje me tavolinat e zhytjes të përdorura (§§ 236-244).

104. Një përfundim i ngjashëm u arrit nga Gjykata në rastin e *Brincat dhe të Tjerët k. Maltës*, 2014, që kishte të bënte me dëmtimin e shëndetit dhe vdekjen në një rast të punonjësve të një kantieri riparimi anijesh të drejtuar nga qeveria, të shkaktuar nga ekspozimi i zgjatur dhe intensiv ndaj asbestit gjatë punësimit të tyre. Gjykata konstatoi se jo vetëm që autoritetet shtetërore nuk kishin dhënë ndonjë informacion në lidhje me rreziqet që lidhen me një ekspozim të tillë gjatë karrierës së tyre, por gjithashtu nuk kishin përmbushur detyrimet e tyre pozitive për të nxjerrë ligje ose për të marrë masa të tjera praktike sipas neneve 2 dhe 8. Gjykata konstatoi shkelje të nenit 2 në lidhje me vdekjen e njërit prej parashtruesve të kërkesës dhe shkelje të nenit 8 në lidhje me parashtruesit e kërkesës të mbetur (§§ 103-117).

III. Të Drejtat e Sindikatave¹³

Neni 9 i Konventës - Liria e mendimit, e ndërgjegjes dhe e fesë

“1. Çdokush ka të drejtën e lirisë së mendimit, të ndërgjegjes e të fesë; kjo e drejtë nënkupton lirinë për të ndryshuar fenë ose besimin dhe lirinë, qoftë individualisht ose kolektivisht, publikisht ose privatisht nëpërmjet kultit, mësimdhënies, praktikave dhe kryerjes së riteve.

2. Liria e shfaqjes së fesë ose besimeve të dikujt nuk mund t’i nënshtrohet kufizimeve të tjera, përveç atyre të parashikuara nga ligji dhe që përbëjnë masa të nevojshme në një shoqëri demokratike në interes të sigurisë publike, për mbrojtjen e rendit publik, të shëndetit ose të moralit ose për mbrojtjen e të drejtave dhe të lirive të të tjerëve.”

Neni 11 9 i Konventës - Liria e tubimit dhe e organizimit

“1. Çdokush ka të drejtën e lirisë së tubimit paqësor dhe të organizimit me të tjerët, duke përfshirë të drejtën e themelimit me të tjerë të sindikatave dhe të pjesëmarrjes në to për mbrojtjen e interesave të tij.

2. Ushtrimi i këtyre të drejtave nuk mund t’u nënshtrohet kufizimeve të tjera përveç atyre që parashikohen me ligj dhe që janë të nevojshme në një shoqëri demokratike, në interes të sigurisë kombëtare ose sigurisë publike, për mbrojtjen e rendit dhe parandalimin e krimit, për ruajtjen e shëndetit ose të moralit, ose për mbrojtjen e të drejtave dhe të lirive të të tjerëve. Ky nen nuk ndalon kufizime të ligjshme të ushtrimit të këtyre të drejtave nga pjesëtarë të forcave të armatosura, të policisë ose të administratës shtetërore.”

Neni 14 i Konventës – Ndalimi i diskriminimit

“Gëzimi i të drejtave dhe i lirive të përcaktuara në këtë Konventë duhet të sigurohet, pa asnjë dallim të bazuar në shkaqe të tilla si seksi, raca, ngjyra, gjuha, feja, mendimet politike ose çdo mendim tjetër, origjina kombëtare ose shoqërore, përkatësia në një minoritet kombëtar, pasuria, lindja ose çdo status tjetër.”

Neni 1 i Protokollit Nr. 1 – Mbrojtja e pronës

“1. Çdo person fizik ose juridik ka të drejtën e gëzimit paqësor të pasurisë së tij. Askush nuk mund të privohet nga prona e tij, përveçse për arsye të interesit publik dhe në kushtet e parashikuara nga ligji dhe nga parimet e përgjithshme të së drejtës ndërkombëtare.

2. Megjithatë, dispozitat e mëparshme nuk çenojnë të drejtën e Shteteve për të zbatuar ligje, që ato i çmojnë të nevojshme për të rregulluar përdorimin e pasurive në përputhje me interesin e përgjithshëm ose për të siguruar pagimin e taksave ose të kontributeve ose të gjobave të tjera.”

A. Fushëveprimi

105. Liria sindikale, si një aspekt i veçantë i lirisë së asociimit sipas nenit 11, është një element thelbësor i dialogut social ndërmjet punëtorëve dhe punëdhënësve, dhe si rrjedhojë një mjet i rëndësishëm për arritjen e drejtësisë dhe harmonisë sociale. (*Sindicatul “Păstorul cel Bun” k. Rumanisë* [DHM], 2013, §§ 130). Duke pasur parasysh natyrën e ndjeshme të çështjeve sociale dhe politike të përfshira në arritjen e një ekuilibri të duhur midis interesave përkatëse të punës dhe menaxhimit, dhe duke pasur parasysh shkallën e gjerë të divergjencës midis sistemeve të brendshme në këtë fushë, Shtetet Kontraktuese gëzojnë një hapësirë të gjerë vlerësimi se si mund të sigurohet liria e sindikatave për të mbrojtur interesat profesionale të anëtarëve të tyre (*Sørensen dhe Rasmussen* [DHM], 2006, § 58; *Manole dhe “Romanian Farmers Direct” k. Rumanisë*, 2015, § 60).

¹³ Shih gjithashtu *Udhëzues i praktikës gjyqësore për nenin 11 të Konventës Evropiane për të Drejta të Njeriut*.

106. Gjatë gjithë praktikës së saj gjyqësore, Gjykata ka krijuar një listë jo shteruese të elementeve përbërës të së drejtës për t'u organizuar, duke përfshirë të drejtën për të krijuar ose për t'u anëtarësuar në një sindikatë, ndalimin e marrëveshjeve të mbyllura dhe të drejtën e një sindikate të përpiqet të bindë punëdhënësin të dëgjojë atë që ka për të thënë në emër të anëtarëve të saj (*Sindicatul "Păstorul cel Bun" k. Rumanisë* [DHM], 2013, 135; *National Union of Belgian Police k. Belgjikës* 1975, §§ 38-39¹⁴). E drejta për të negociuar kolektivisht me punëdhënësin në parim, përveç rasteve shumë specifike, është bërë një nga elementët thelbësorë të së drejtës për të formuar dhe për t'u anëtarësuar në sindikata për mbrojtjen e interesave të dikujt (*Demir and Baykara k. Turqisë* [DHM], 2008, §§ 145 dhe 154¹⁵; *Sindicatul "Păstorul cel Bun" k. Rumanisë* [DHM], 2013 § 135).

107. Kjo listë është jo shteruese dhe i nënshtrohet evoluimit në varësi të zhvillimeve të veçanta në marrëdhëniet e punës. Gjykata do të marrë parasysh elementë të së drejtës ndërkombëtare përveç Konventës, interpretimin e këtyre elementeve nga organet kompetente dhe praktikën e shteteve evropiane që pasqyrojnë vlerat e tyre të përbashkëta (*Demir dhe Baykara k. Turqisë* [DHM], 2008, §§ 85 dhe 146; *Manole dhe "Romanian Farmers Direct" k. Rumanisë*, 2015, § 67). Do të ishte në kundërshtim me këtë metodë që Gjykata të miratonte në lidhje me nenin 11 një interpretim të fushëveprimit të lirisë së organizimit të sindikatave që është shumë më i ngushtë se ai që mbizotëron në të drejtën ndërkombëtare (*Sindikata Kombëtare e Punëtorëve të Hekurudhave, Detit dhe Transportit k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2014, § 76).

108. Megjithatë, Gjykata ka vendosur se liria e sindikatave nuk siguron ndonjë trajtim të veçantë të anëtarëve të sindikatave nga shteti, siç është, për shembull, e drejta për retroaktivitet të përfitimeve që rrjedhin nga një marrëveshje e re kolektive (*Schmidt dhe Dahlström k. Suedisë*, 1976, § 34, Gjykata duke vënë në dukje se një e drejtë e tillë gjithashtu nuk përfshihej në Kartën Sociale Evropiane).

B. Regjistrimi sindikal

109. Ndërkohë që nuk ka asnjë garanci për një trajtim të veçantë nga shteti sipas Konventës, Gjykata ka konstatuar se sipas ligjit kombëtar sindikatat duhet të mundësohen, në kushte që nuk janë në kundërshtim me nenin 11, të përpiqen për mbrojtjen e interesave të anëtarëve të tyre. (*Sindicatul "Păstorul cel Bun" k. Rumanisë* [DHM], 2013, § 134; *Sindikata Kombëtare e Policisë belge k. Belgjikës k. Belgjikës*, 1975, §§ 38-39). Gjykata ka vendosur se zbatueshmëria e së drejtës për të formuar një sindikatë sipas nenit 11 të Konventës do të varet nga marrëdhënia e punës e anëtarëve të sindikatës. (*Sindicatul "Păstorul cel Bun" k. Rumanisë* [DHM], 2013, § 141). Në vlerësimin e ekzistencës së marrëdhënies së sipërpërmendur të punës, Gjykata do të fokusohet në detyrat aktuale, performancën dhe pagën e punonjësit, pavarësisht se si karakterizohet marrëdhënia në çdo marrëveshje që mund të jenë pajtuar palët. (*po aty.*, § 142).

110. Në rastin *Sindicatul "Păstorul cel Bun"*, lidhur me refuzimin e regjistrimit të një sindikate për anëtarët e klerit të Kishës Ortodokse Rumune për mospërbushje të kërkesës për marrjen e lejes së kryepeshkopit, Gjykata konstatoi se, pavarësisht nga veçoritë e veçanta fetare në marrëdhëniet ndërmjet anëtarëve të klerit dhe kishës, aktivitetet dhe detyrat e përditshme të anëtarëve të klerit përfshinin shumë nga karakteristikat e një marrëdhënies së punës, duke u futur kështu në fushëveprimin e nenit 11 të Konventës (§§ 143-148). Gjykata nuk gjeti shkelje të nenit 11 në këtë rast, duke konsideruar se duke refuzuar kërkesën për regjistrimin e sindikatave, autoritetet thjesht kishin zbatuar parimin e autonomisë së komuniteteve fetare dhe kishin refuzuar të përfshiheshin në organizimin dhe funksionimin e Kishës së ortodoksëve rumune, duke respektuar në këtë mënyrë detyrën e tyre të neutralitetit fetar sipas nenit 9 të Konventës (§§ 164-166).

111. Një përfundim i ngjashëm u arrit nga Gjykata në rastin *Manole dhe "Romanian Farmers Direct" k. Rumanisë*, 2015, lidhur me refuzimin e regjistrimit të një grupi fermerësh të vetëpunësuar si sindikatë.

¹⁴ Gjykata iu referua gjithashtu nenit 6 § 1 të Kartës Sociale Evropiane të vitit 1961 për të arritur në këtë përfundim.

¹⁵ Në § 149, Gjykata tërhoqi vëmendjen te neni 6 § 2 i Kartës Sociale Evropiane (i rishikuar) i cili u mundëson të gjithë punëtorëve dhe të gjitha sindikatave, të drejtën për të negociuar kolektivisht.

Duke mos gjetur shkelje të nenit 11, Gjykata vërejtë në veçanti faktin se sipas legjislacionit vendas parashtruesit e kërkesës kishin të drejtë të formonin shoqata profesionale për të mbrojtur interesat e anëtarëve të tyre në marrëdhëniet me autoritetet publike, ose të bashkoheshin me sindikatat e tjera ekzistuese për këtë çështje. (§§ 69 dhe 72-75).¹⁶

112. Shumica e rasteve të lirisë sindikale të shqyrtuara nga Gjykata kanë të bëjnë me punonjësit dhe, më gjerësisht, personat në një “marrëdhënie pune”. Në rastin *Federata e Sindikatave Republikane Yakut k. Rusisë*, 2021, në lidhje me një urdhër të parashtruesit të kërkesës, një federatë sindikatash, për të dëbuar një sindikatë bazë të të burgosurve që punojnë për shkak të një ndalimi ligjor për bashkimin e të burgosurve, Gjykata u thirr për të përcaktuar nëse, për qëllime të veprimtarisë sindikale, puna në burg mund të barazohet me “punësimin e zakonshëm”. Gjykata përsëriti se puna e burgut ndryshonte nga puna e kryer nga punonjësit e zakonshëm në atë që i shërbente qëllimit parësor të rehabilitimit dhe risocializimit, kishte për qëllim riintegrimin dhe ishte e detyrueshme (§§ 43-44). Për më tepër, ndërsa Gjykata konfirmoi se asnjë grup profesional nuk ishte përjashtuar nga fushëveprimi i nenit 11, ajo iu referua mungesës së konsensusit të mjaftueshëm midis shteteve anëtare të Këshillit të Evropës në lidhje me të drejtat e të burgosurve për t’u bashkuar dhe për të formuar sindikata për të gjetur se, në rrethanat e rastit, urdhri për dëbimin e sindikatës së të burgosurve që punojnë nuk e kishte tejkaluar kufirin e gjerë të vlerësimit që dispononin autoritetet kombëtare në këtë fushë. Prandaj u konsiderua e nevojshme në një shoqëri demokratike sipas kuptimit të nenit 11 § 2 (§§ 45-48).

C. E drejta për t’u bashkuar apo jo sindikatës

113. Neni 11 i Konventës përfshin gjithashtu një të drejtë negative të shoqërimit, të drejtën për të mos u detyruar të bashkohesh me një shoqatë. Megjithëse një detyrim për t’u bashkuar me një shoqatë të caktuar mund të mos jetë gjithmonë në kundërshtim me Konventën, një formë e një detyrimi të tillë që godet vetë thelbin e lirisë së organizimit të garantuar me nenin 11, do të përbëjë një ndërhyrje në këtë liri (*Sørensen dhe Rasmussen k. Danimarkës* [DHM], 2006, § 54, dhe *Young, James dhe Webster k. Mbretërisë së Bashkuar*, 1981, § 55, në lidhje me marrëveshjet e “mbyllura” që e bëjnë punësimin të varur nga anëtarësimi në sindikata). Në rastin e *Sørensen dhe Rasmussen*, në konstatimin e shkeljes së nenit 11 për shkak të dështimit nga shteti i paditur për të mbrojtur të drejtën negative të parashtruesve për lirinë e sindikatave, Gjykata iu referua, në veçanti, konkluzioneve të Komitetit Evropian për të Drejta Sociale se mbajtja e marrëveshjeve të mbyllura ka shkelur nenin 5 të Kartës Sociale të vitit 1961 (“e drejta për të organizuar”) (§§ 72 dhe 75-77).

114. Mbrojtja e parashikuar me nenin 11 nuk shtrihet vetëm në ato situata kur kërkesa për t’u anëtarësuar në një sindikatë vendoset pas rekrutimit të individit ose pas lëshimit të një licence. Një individ nuk mund të konsiderohet se ka hequr dorë nga e drejta e tij negative për lirinë e organizimit në situata kur, duke ditur se anëtarësimi në sindikatë është një parakusht për sigurimin e një vendi pune, ai pranon një ofertë për punësim, pavarësisht kundërshtimit të tij ndaj kushtit të vendosur. (*Sørensen dhe Rasmussen k. Danimarkës* [DHM], 2006, § 56). Pranimi i anëtarësimin në sindikatë si një nga kushtet e punësimit nuk e ndryshon në mënyrë të konsiderueshme elementin e detyrimit të natyrshëm për t’u bashkuar me një sindikatë kundër vullnetit të dikujt (po aty, § 59). Shkarkimi i një personi si rezultat i refuzimit të tij për të përmbushur kërkesën për t’u bërë anëtar i një sindikate të caktuar është një formë serioze detyrimi, që godet vetë thelbin e lirisë së zgjedhjes, që është e natyrshme në të drejtën negative për lirinë e organizimit, e mbrojtur me nenin 11 të Konventës (po aty, § 61).

115. Për më tepër, neni 11 përfshin të drejtën për të mos u diskriminuar kur zgjedh të përfitojë nga e drejta për t’u mbrojtur nga një sindikatë. Prandaj, ekziston një detyrim për shtetet, sipas neneve 11 dhe 14 të Konventës, të krijojnë një sistem gjyqësor që siguron mbrojtje reale dhe efektive ndaj diskriminimit kundër sindikatave. (*Danilenkov dhe të Tjerët k. Rusisë*, 2009,

¹⁶ Gjykata kishte parasysh instrumentet përkatëse ndërkombëtare, dhe në veçanti Konventat e ILO-s (§§ 68 dhe 71).

§§ 123-124, kur autoritetet gjyqësore vendase kishin refuzuar të shqyrtonin ankesat e parashtruesve me arsyetimin se ekzistenca e diskriminimit për shkak të anëtarësimit në sindikatë mund të vërtetohej vetëm në procedurat penale; shih gjithashtu *Zakharova dhe të Tjerët k. Ruisë*, 2022, §§ 35 dhe 42).

116. Në rastin *Zakharova dhe të Tjerët k. Ruisë*, 2022, në lidhje me reduktimin e orarit të punës dhe përpjekjet e përsëritura për të shkarkuar parashtruesit e kërkesës për shkak të anëtarësimit të tyre në sindikatë, Gjykata iu referua parashtruesve se i përkisnin një grupi të mbrojtur (si anëtarë dhe drejtues të një sindikate) të cilët kishin pësuar veprime negative nga punëdhënësit e tyre. Bazuar në faktet e rastit, Gjykata konstatoi se kishte një rast *prima facie* të diskriminimit kundër parashtruesve të kërkesës për shkak të anëtarësimit të tyre në sindikatë dhe aktiviteteve të lidhura me to, të cilat autoritetet shtetërore nuk kishin arritur t'i trajtonin me vëmendjen e duhur për të siguruar mbrojtje reale dhe efektive të parashtruesve nga veprimet kundër sindikatave (§ 42). Rrjedhimisht, kishte pasur shkelje të nenit 14 të Konventës së bashku me nenin 11. Përveç kësaj, Gjykata sqaroi se në rrethana të tilla si këto, ku parashtruesit e kërkesës kishin demonstruar një rast *prima facie* të diskriminimit, barra e provës duhet t'i transferohet shtetit të paditur dhe punëdhënësit, të cilët duhej të demonstrojnë ekzistencën e arsyeve legjitime për shkarkimin e parashtruesve të kërkesës (*po aty*, §§ 36 dhe 43).¹⁷

117. Anasjelltas, neni 11 nuk mund të interpretohet si imponim i një detyrimi për shoqatat ose organizatat për të pranuar këdo që dëshiron të anëtarësohet. Aty ku shoqatat formohen nga njerëz, të cilët, duke përkrahur vlera ose ideale të veçanta, synojnë të ndjekin qëllime të përbashkëta, kjo do të ishte në kundërshtim me vetë efektivitetin e lirisë në pyetje nëse nuk do të kishin kontroll mbi anëtarësimin e tyre. (*Shoqëria e Asociuar e Inxhinierëve të Lokomotivës dhe Zjarrfikësve (ASLEF) k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2007, § 39¹⁸). I tillë ishte rasti në Shoqërinë e Asociuar të Inxhinierëve të Lokomotivës dhe Zjarrfikësve (ASLEF), ku një sindikatë u pengua të përjashtonte një anëtar për shkak të anëtarësimit të këtij të fundit në një parti politike që mbron pikëpamje të papajtueshme me të sajat, në kundërshtim me nenin 11 të Konventës (§§ 47-53; shih gjithashtu, me efekt të ngjashëm, *Vlahov k. Kroacisë*, 2022, §§ 66-74, në lidhje me dënimin penal të një përfaqësuesi sindikal për refuzimin e pranimit të anëtarëve të mundshëm për t'u anëtarësuar në sindikatë).

D. E drejta për negociata kolektive

118. Gjykata ka vendosur se neni 11 i Konventës mbron lirinë e një sindikate për të mbrojtur interesat profesionale të anëtarëve të saj me veprime kolektive, sjelljen dhe zhvillimin e së cilës shtetet kontraktuese duhet ta lejojnë dhe ta bëjnë të mundur. (*Demir dhe Baykara k. Turqisë* [DHM], 2008, § 140). Ajo u jep anëtarëve të një sindikate të drejtën që sindikata e tyre të dëgjohet me synimin për të mbrojtur interesat e tyre dhe kërkon që ligji kombëtar të mundësojë sindikatat, në kushte që nuk janë në kundërshtim me nenin 11, të përpiqen për mbrojtjen e interesave të anëtarëve të tyre. (*po aty*, § 141). Në rastin *Demir dhe Baykara*, Gjykata reflektoi mbi praktikën e saj të mëparshme gjyqësore, e cila e kishte konsideruar të drejtën për të negociuar kolektivisht dhe për të hyrë në marrëveshje kolektive si një element të qenësishëm të nenit 11 dhe jo të domosdoshme për gëzimin efektiv të lirisë sindikale (§ § § 140-146). Duke pasur parasysh, ndër të tjera, zhvillimet në të drejtën ndërkombëtare të punës, duke përfshirë Konventat e ONP-së dhe Kartën Sociale Evropiane¹⁹, ajo

¹⁷ Në arritjen e përfundimit të saj, Gjykata u mbështet në qëndrimin e Komitetit Evropian për të Drejta Sociale në lidhje me nevojën për të lehtësuar barrën e provës për paditësit në rastet e diskriminimit, dhe të ONP-së në lidhje me nevojën për t'ia transferuar barrën e provës të paditurit..

¹⁸ Në §§ 22-24 Gjykata iu referua konkluzioneve të Komitetit Evropian për të Drejta Sociale në lidhje me nenin 5 të Kartës Sociale Evropiane të vitit 1961.

¹⁹ Në §§ 147-149 Gjykata iu referua dispozitave të Konventës së ONP-s nr. 98 në lidhje me të drejtën për t'u organizuar dhe për të negociuar kolektivisht 1949, Konventa e ONP-së nr. 151 në lidhje me mbrojtjen e të drejtës për organizim dhe procedurat për përcaktimin e kushteve të punësimit në shërbimin publik 1978, dhe nenin 6 § 2 të Kartës Sociale Evropiane (të cilën Turqia nuk e kishte pranuar) dhe kuptimin që i atribuohet atij nga Komiteti Evropian i të Drejtave Sociale.

konstatoi se e drejta për të negociuar kolektivisht me punëdhënësin, në parim, ishte bërë një nga elementët thelbësorë të “të drejtës për formim dhe për t’u bashkuar me sindikatat për mbrojtjen e interesave të [dikujt]” të përcaktuar në nenin 11 të Konventës, duke u kuptuar se shtetet mbeten të lira të organizojnë sistemin e tyre në mënyrë që, nëse është e përshtatshme, t’u japin status të veçantë sindikatave përfaqësuese. (§§ 147-154).

119. Duke u mbështetur në njohjen nga këto instrumente të së drejtës ndërkombëtare të së drejtës së nëpunësve civilë për të negociuar kolektivisht, Gjykata në *Demir dhe Baykara* konstatoi se anulimi me efekt prapaveprues i një marrëveshjeje kolektive të lidhur nga sindikata e parashtruesve të kërkesës dhe refuzimi i të drejtave të parashtruesve, si nëpunës civilë komunalë, për të negociuar kolektivisht, nuk ishte justifikuar dhe për këtë arsye nuk kishte qenë ‘e nevojshme në një shoqëri demokratike’ sipas kuptimit të nenit 11 § 2 të Konventës. (§§ 164-170).

120. Megjithatë, Gjykata vlerësoi se e drejta për marrëveshje kolektive nuk është interpretuar se përfshin një “të drejtë” për një marrëveshje kolektive (*Sindikata Kombëtare e Punëtorëve të Hekurudhave, Detit dhe Transportit k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2014, § 85), ose e drejta për një sindikatë për të lidhur një marrëveshje kolektive për një çështje të caktuar për një periudhë të pacaktuar (*Sindikata e Punëtorëve të Transportit Suedez k. Suedisë* (vend.), 2004).

121. Në rastin *Shoqata e Nëpunësve Civilë dhe Sindikata për Marrëveshje Kolektive dhe të Tjerët k. Gjermanisë*, 2022, Gjykata vlerësoi se legjislacioni kombëtar, duke i bërë të pazbatueshme marrëveshjet kolektive kontradiktore të lidhura nga sindikatat e pakicave, nuk ka shkelur nenin 11, duke pasur parasysh kufirin e vlerësimit të shtetit të paditur në këtë fushë, fushëveprimin e kufizuar të kufizimit dhe qëllimin e rëndësishëm të sigurimit të funksionimit të duhur të sistemit të negociatave kolektive në interes të punonjësve dhe punëdhënësve (§§ 69-75).

122. Për më tepër, detyrimet pozitive të një shteti sipas nenit 11 nuk shtrihen në sigurimin e një mekanizmi ligjor të detyrueshëm për negociatat kolektive (*Unite the Union k. Mbretërisë së Bashkuar* (vend.), 2016, §§ 65-66). Në arritjen e këtij përfundimi, në *Unite the Union*, në lidhje me paaftësinë e pretenduar të një sindikate për t’u përfshirë në marrëveshje kolektive në sektorin e bujqësisë, Gjykata vërejti mungesën e një konsensusi të vendosur midis shteteve anëtare të Këshillit të Evropës në këtë fushë, duke garantuar kështu një kufi të gjerë vlerësimi për shtetin përgjegjës. Instrumentet evropiane dhe ndërkombëtare, duke përfshirë Kartën Sociale Evropiane, gjithashtu nuk mbështetën pikëpamjen se detyrimet pozitive të një shteti sipas nenit 11 shtriheshin në sigurimin e një mekanizmi ligjor të detyrueshëm për negociatat kolektive. (§§ 61-63).

123. Gjykata e ka shqyrtuar të drejtën për marrëveshje kolektive edhe nga këndvështrimi i nenit 1 të Protokollit Nr. 1 në rastet kur marrëveshjet kolektive japin të drejta pronësore siç janë të drejtat për pension (*Aizpurua Ortiz dhe të Tjerët k. Spanjës*, 2010, §§ 39-40). Në rastin *Aizpurua Ortiz dhe të Tjerët*, një rast në lidhje me një marrëveshje kolektive që modifikonte të drejtat e parashtruesve të kërkesës për një pension suplementar të moshës të fituar në bazë të një marrëveshjeje kolektive të mëparshme, Gjykata vlerësoi se modifikimi i bazuar në marrëveshjen kolektive të mëvonshme, të vërtetuar nga gjykatat vendase, kishte ndjekur një qëllim të interesit të përgjithshëm, përkatësisht për të siguruar financat e kompanisë, për të mbrojtur punësimin dhe për të siguruar respektimin e të drejtës për marrëveshje kolektive. Më tej, ajo konstatoi se nuk kishte qenë joproporcionale, duke vënë në dukje se nuk i kishte hequr të drejtat e parashtruesve, por i kishte zëvendësuar ato me pagesën e një shume paushall në vend të kësaj. (§ 53).

E. E drejta për grevë

124. Praktika gjyqësore e Gjykatës tregon se, ndërsa e drejta për grevë nuk është një element thelbësor i lirisë së sindikatave, veprimi i grevës mbrohet qartë nga neni 11 i Konventës. (*Sindikata Kombëtare e Punëtorëve të Hekurudhave, Detit dhe Transportit k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2014, § 84, me referenca të mëtejshme). Në praktikën e saj gjyqësore, Gjykata e ka konsideruar të drejtën e grevës si një aspekt të rëndësishëm të lirisë së organizimit dhe të së drejtës për të formuar një sindikatë dhe që kjo sindikatë të dëgjohet dhe të negociojë kolektivisht, e mbështetur nga

instrumentet përkatëse ndërkombëtare, ndër të cilat edhe Karta Sociale Evropiane (*Ognevenko k. Ruisisë*, 2018, § 70, duke iu referuar nenit 6 § 4 të KSE (i rishikuar)). Megjithatë, Gjykata ka konstatuar se aksioni i grevës, në parim, mbrohet sipas nenit 11 të Konventës vetëm për atë që organizohet nga organet e sindikatave dhe konsiderohet efektivisht si pjesë e veprimtarisë sindikale. Gjykata nuk ka pranuar që kjo mbrojtje të shtrihet për anëtarët e një sindikate ose për jo anëtarët (*Bariç dhe të Tjerët k. Turqisë* (vend.), 2021, § 45²⁰).

125. Ndërkohë që mund të vendosen kufizime në të drejtën e grevës së punëtorëve që ofrojnë shërbime thelbësore për popullatën, një ndalim i plotë kërkon arsye të forta nga shteti për të justifikuar domosdoshmërinë e tij. (*Ognevenko k. Ruisisë*, 2018, §§ 72-73). Në rastin *Ognevenko*, lidhur me largimin nga puna të një makinisti treni pas pjesëmarrjes së tij në grevë për shkak të një ndalimi të përgjithshëm të grevës të vendosur me ligj për disa kategori punëtorësh hekurudhor, Gjykata konsideroi, duke iu referuar një qasjeje ekzistuese ndërkombëtare, se transporti në përgjithësi dhe transporti hekurudhor në veçanti, nuk përbënte një shërbim thelbësor. Përveç kësaj, Gjykata konstatoi se pasojat negative ekonomike të shkaktuara nga greva nuk mund të përbënin një arsye të mjaftueshme që justifikonte një ndalim të plotë të së drejtës për grevë (*po aty*). Prandaj, shkarkimi përbënte një kufizim joproporcional të së drejtës së parashtruesit të kërkesës për lirinë e organizimit sipas nenit 11 (*po aty*, § 84).

126. Përveç kësaj, masat dytësore (greva kundër një punëdhënësi të ndryshëm që synon të ushtrojë presion indirekt ndaj punëdhënësit të përfshirë në kontestin industrial) gjithashtu përbën pjesë të veprimtarisë sindikaliste dhe një ndalim ligjor për një veprim të tillë ndërhyrës në të drejtat e një sindikate sipas nenit 11 (*Sindikata Kombëtare e Punëtorëve të Hekurudhave, Detit dhe Transportit k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2014, §§ 76-78)²². Në rastin e *Sindikates Kombëtare të Punëtorëve të Hekurudhave, Detit dhe Transportit*, lidhur me ndalimin ligjor për ndërmarrjen e veprimeve dytësore industriale kundër një punëdhënësi që nuk është palë në një kontest pune, Gjykata konstatoi se ndërhyrja në të drejtën e sindikatës parashtruese për lirinë e organizimit nuk ishte e pajustificuar, duke vënë në dukje veçanërisht se sindikata parashtruese kishte qenë tashmë në gjendje të ushtrojë elementet thelbësore të kësaj të drejte me punëdhënësin kryesor, siç është përfaqësimi i anëtarëve të tij, negociimi me punëdhënësin në emër të anëtarëve të tij që ishin në kontest me punëdhënësin dhe organizimi i një greve të këtyre anëtarëve në vendin e tyre të punës. Duke pasur parasysh këta faktorë, si dhe duke pasur parasysh fushën e ndjeshme të politikës legjislativë në fjalë, e cila lidhej me strategjinë sociale dhe ekonomike të shtetit të paditur, ky i fundit gëzonte një liri të gjerë vlerësimi, mjaft të gjerë për të përfshirë ndalimin ekzistues ligjor të veprimeve dytësore. e cila, në rrethanat e këtij rasti, nuk përbënte një kufizim joproporcional për të drejtën e sindikatës parashtruese sipas nenit 11 (§§ 85-89 dhe 99-105).

127. Është interesante në këtë rast, duke iu referuar vlerësimeve negative për ndalimin e kontestuar të veprimeve dytësore që ishin bërë ndaj shtetit të paditur nga organet përkatëse monitoruese të ONP-s dhe Kartës Sociale Evropiane, Gjykata vërejti se, ndryshe nga këto dy organe, detyra e saj nuk ishte të rishikonte ligjin e brendshëm përkatës në mënyrë abstrakte, por të përcaktonte nëse mënyra në të cilën ajo ndikoi në të vërtetë tek parashtruesi i kërkesës cenonte të drejtat e këtij të fundit sipas nenit 11 të Konventës. Prandaj, Gjykata vlerësoi se vlerësimet negative, të cilat ishin bërë nga Komiteti i Ekspertëve të ONP-së dhe Komiteti Evropian i të Drejtave Sociale, nuk kishin një peshë të tillë bindëse për qasjen e Gjykatës për të përcaktuar nëse funksionimi i ndalimit ligjor të grevave dytësore në këtë rast mbeti brenda kufijve të opsioneve të lejueshme të hapura për autoritetet kombëtare sipas nenit 11 të Konventës (*Sindikata Kombëtare e Punëtorëve të Hekurudhave, Detit dhe Transportit k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2014, § 98).

²⁰ Në § 46, Gjykata vërejti se, sipas praktikës gjyqësore të Komitetit Evropian për të Drejta Sociale, fakti i kufizimit të së drejtës për të thirrur greva sindikatave ishte gjithashtu në pajtim me nenin 6 § 4 të Kartës Sociale Evropiane (i rishikuar), parashikuar se krijimi i një sindikate nuk i nënshtrohej formaliteteve të tepruara.

²¹ Në § 72 Gjykata iu referua si gjetjeve të Komitetit të ONP-së për Lirinë e Asociimit (neni 587 i Përmbledhjes së vendimeve dhe parimeve të ONP-së) dhe Komitetit Evropian për të Drejta Sociale (në Përmbledhjen e tij të praktikës gjyqësore të 1 shtatorit 2008).

²² Në § 76 Gjykata vuri në dukje se veprimi dytësor njihet dhe mbrohet si pjesë e lirisë së sindikatave sipas Konventës nr. 87 të ONP-së (Konventa për Lirinë e Asociimit dhe Mbrojtjen e të Drejtës për Organizim 1948), siç është zhvilluar nga Komitetet e ONP-së në bazë të neneve 3 dhe 10 të Konventës, dhe neni 6 § 4 i Kartës Sociale Evropiane të 1961, siç interpretohet nga Komiteti Evropian për të Drejta Sociale.

F. Të drejtat e sindikatave në sektorin publik

128. Sipas nenit 11 § 2, kufizime të ligjshme mund të vendosen në ushtrimin e të drejtave të sindikatave nga anëtarët e forcave të armatosura, të policisë ose të administratës së shtetit. Megjithatë, Gjykata ka theksuar se përjashtimet e përcaktuara në nenin 11 duhet të interpretohen në mënyrë të rreptë; vetëm arsye bindëse, mund të justifikojnë kufizimet në lirinë e organizimit të palëve të tilla (*Tüm Haber Sen dhe Çınar k. Turqisë*, 2006, § 35).

129. Në rastin *Tüm Haber Sen dhe Çınar k. Turqisë*, 2006, në lidhje me shpërbërjen e një sindikate të formuar nga nëpunësit civilë dhe punonjësit me kontratë të sektorit publik, Gjykata konstatoi se masa e vendosur nuk kishte përmbushur një “nevoje urgjente sociale” pasi bazohej thjesht në faktin se “legjislati nuk parashikonte një mundësi të tillë” (§ 36). Gjykata shqyrtoi dy argumente kryesore në favor të një interpretimi të rreptë të kufizimit të së drejtës së nëpunësve civilë për të formuar sindikata: së pari, një e drejtë e tillë ishte parashikuar nga Konventa e Organizatës Ndërkombëtare të Punës nr. 87, e cila ishte ratifikuar nga Turqia, ndonëse ende e pazbatuar në legjislatin e brendshëm; dhe së dyti, Komiteti Evropian për të Drejta Sociale e kishte interpretuar nenin 5 të Kartës Sociale Evropiane, i cili u jepte të gjithë punëtorëve të drejtën për të formuar sindikata, siç zbatohet edhe për nëpunësit civilë (§§ 37-39). Prandaj, Gjykata konstatoi se shteti i paditur nuk kishte përmbushur detyrimin e tij për të siguruar gëzimin e të drejtave të parashikuara në nenin 11 të Konventës (§ 40).

130. Gjykata ka konfirmuar, duke iu referuar instrumenteve dhe praktikave të ndryshme ndërkombëtare, se nëpunësit civilë kanë të drejtë të anëtarësohen në sindikata dhe se “anëtarët e administratës së shtetit” nuk mund të përjashtohen nga fushëveprimi i nenit 11 të Konventës. Më së shumti, autoritetet kombëtare kanë të drejtë të vendosin “kufizime të ligjshme” për ata anëtarë, në përputhje me nenin 11 § 2 (*Demir dhe Baykara k. Turqisë* [DHM], 2008, §§ 96-108). Për më tepër, Gjykata ka konsideruar se nëpunësit civilë komunalë, të cilët nuk janë të angazhuar në administrimin e shtetit si të tillë, në parim nuk mund të trajtohen si “anëtarë të administratës së shtetit” dhe, rrjedhimisht, t’i nënshtrohen një kufizimi të drejtën e tyre për të organizuar dhe formuar sindikata. I tillë ishte rasti në *Demir dhe Baykara*, në të cilin Gjykata konsideroi se parashtruesi e kërkesës mund të mbështeteshin në mënyrë legjitime në nenin 11 të Konventës (*po aty*). Në rrethanat e rastit (mosnjohja e të drejtës së nëpunësve komunalë parashtrues për të formuar një sindikatë) Gjykata konstatoi shkelje të nenit 11, pasi kufizime të tilla u konsideruan se nuk ishin ‘të nevojshme në një shoqëri demokratike’ sipas kuptimit të nenit 11 § 2. Gjykata iu referua, ndër të tjera, instrumenteve universale dhe rajonale mbi këtë temë (§§ 120-127).

131. Megjithatë, një ndalim i përgjithshëm për formimin ose anëtarësimin në një sindikatë nga personeli ushtarak cenon thelbin e lirisë së tyre të organizimit dhe si i tillë është i ndaluar me Konventë. (*Matelly k. Francës*, 2014, §§ 71-75).

132. Për më tepër, në lidhje me të drejtën e grevës së nëpunësve publikë, Gjykata konstatoi se, megjithëse kufizimet e një të drejte të tillë mund të kenë të bëjnë me kategori të caktuara të nëpunësve civilë, ky kufizim nuk duhet të shtrihet për të gjithë nëpunësit civilë ose për punonjësit e shtetit. ndërmarrjet tregtare ose industriale (*Enerji Yapı-Yol Sen k. Turqisë*, 2009, § 32). Rrjedhimisht, në rastin *Enerji Yapı-Yol Sen*, në lidhje me dënimet disiplinore të vendosura ndaj nëpunësve publikë për pjesëmarrje në grevë, një qarkore e hartuar në terma të përgjithshëm, duke i hequr plotësisht të gjithë nëpunësit publikë nga e drejta për grevë, u konsiderua nga Gjykata si mospërgjigje ndaj një “nevoje të ngutshme sociale”, që përbën një ndërhyrje joproporcionale në gëzimin efektiv të të drejtave të parashikuara në nenin 11 të Konventës (§§ 32-34). Një përfundim i ngjashëm u arrit nga Gjykata në rastet e:

- *Dilek dhe të Tjerët k. Turqisë*, 2007, lidhur me sanksionet civile të vendosura ndaj punonjësve të sektorit publik që kishin marrë pjesë në veprimet e sindikatave (§§ 72-74); dhe

- *Kaya dhe Seyhan k. Turqisë*, 2009, lidhur me sanksionet disiplinore të vendosura ndaj mësuesve për pjesëmarrje në grevë (§§ 30-32);

133. Përderisa rasti *Junta Rectora Del Ertzainen Nazional Elkartasuna (ER.N.E.) k. Spanjës*, 2015, kishte të bënte lidhur me refuzimin për të lejuar punonjësit e policisë për të hyrë në grevë, Gjykata nuk gjeti shkelje të nenit 11 (§ 43). Ajo vlerësoi se legjislacioni që kufizon të drejtën e grevës nuk zbatohet për të gjithë nëpunësit publikë, por u imponua ekskluzivisht anëtarëve të forcave të sigurisë shtetërore, si garantues të sigurisë publike (§ 37). Gjykata vlerësoi se kërkesat më të rrepta të vendosura ndaj tyre nuk e tejkalonte atë që ishte e nevojshme në një shoqëri demokratike, për aq sa këto kërkesa shërbenin për të mbrojtur interesat e përgjithshme të shtetit dhe në veçanti për të garantuar sigurinë kombëtare, sigurinë publike dhe parandalimin e trazirave, parimet e përcaktuara në nenin 11 § 2 të Konventës (§ 38)²³.

IV. Përfitimet sociale dhe pensionet²⁴

Neni 8 i Konventës – E drejta për respektimin e jetës private dhe familjare

“1. Çdokush ka të drejtën e respektimit të jetës së tij private dhe familjare, banesës dhe korespondencës së ti.

2. Autoriteti publik nuk mund të ndërhyjë në ushtrimin e kësaj të drejte, përveçse në shkallën e parashikuar nga ligji dhe kur është e nevojshme në një shoqëri demokratike, në interes të sigurisë publike, për mbrojtjen e rendit publik, shëndetit ose moralit ose për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të të tjerëve.”

Neni 14 i Konventës – Ndalimi i diskriminimit

“Gëzimi i të drejtave dhe i lirive të përcaktuara në këtë Konventë duhet të sigurohet, pa asnjë dallim të bazuar në shkaqe të tilla si seksi, raca, ngjyra, gjuha, feja, mendimet politike ose çdo mendim tjetër, origjina kombëtare ose shoqërore, përkatësia në një minoritet kombëtar, pasuria, lindja ose çdo status tjetër.”

Neni 1 i Protokollit Nr. 1 – Mbrojtja e pronës

“1. Çdo person fizik ose juridik ka të drejtën e gëzimit paqësor të pasurisë së tij. Askush nuk mund të privohet nga prona e tij, përveçse për arsye të interesit publik dhe në kushtet e parashikuara nga ligji dhe nga parimet e përgjithshme të së drejtës ndërkombëtare.

2. Megjithatë, dispozitat e mëparshme nuk çenojnë të drejtën e Shteteve për të zbatuar ligje, që ato i çmojnë të nevojshme për të rregulluar përdorimin e pasurive në përputhje me interesin e përgjithshëm ose për të siguruar pagimin e taksave ose të kontributeve ose të gjobave të tjera.”

A. Shqyrtime të përgjithshme

1.

Fushëveprimi

134. Parimet që zbatohen përgjithësisht në rastet në lidhje me nenin 1 të Protokollit nr. 1 janë po aq të rëndësishme kur bëhet fjalë për përfitimet e mirëqenies (*Andrejeva k. Letonisë* [DHM], 2009, § 77). është vënë re se shumë individë janë, për të gjithë ose një pjesë të jetës së tyre, plotësisht të varur

²³ In § 40, Gjykata u pajtua gjithashtu me përfundimin e Komitetit të Ministrave se kufizimi i së drejtës për greva e policisë nuk ishte në kundërshtim me Kartën Sociale Evropiane.

²⁴ Shih gjithashtu, *Udhëzuesin e praktikës gjyqësore për nenin 1 të Protokollit nr. 1 të Konventës Evropiane për të Drejta të Njeriut*, *Udhëzuesin e praktikës gjyqësore për nenin 8 Udhëzuesin e praktikës gjyqësore për nenin 1 të Protokollit nr. 1 të Konventës Evropiane për të Drejta të Njeriut* dhe *Udhëzuesin e praktikës gjyqësore për nenin 14 të Konventës Evropiane për të Drejta të Njeriut*. Për rastet që kanë të bëjnë me të drejtat sociale në lidhje me përfitimet e strehimit dhe përfitimet e aftësisë së kufizuar, shihni kapitujt më poshtë përkatësisht mbi

nga përfitimet e sigurimeve shoqërore dhe të mirëqenies. Kur një individ ka një të drejtë të pohueshme sipas ligjit të brendshëm për një përfitim të mirëqenies, rëndësia e këtij interesi duhet të pasqyrohet gjithashtu duke mbajtur të zbatueshëm nenin 1 të Protokollit Nr. (*Stec dhe të Tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar* (vend.), 2005, § 51).

135. Megjithatë, Gjykata ka theksuar se neni 1 i Protokollit nr. 1 nuk krijon të drejtën për të fituar pronë dhe nuk vendos asnjë kufizim në lirinë e Shtetit Kontraktues për të vendosur nëse do të ketë ose jo ndonjë formë të skemës së sigurimeve shoqërore, ose për të zgjedhur llojin ose shumën e përfitimeve që do të jepet sipas çdo skeme të tillë. Megjithatë, nëse një shtet kontraktues ka në fuqi legjislacionin që parashikon pagesën si të drejtë të një përfitimi social – qoftë i kushtëzuar ose jo me pagesën paraprake të kontributeve – ai legjislacion duhet të konsiderohet si gjenerues i një interesi pronësor që bie në kuadrin e nenit 1 të Protokollit nr. 1 për personat që plotësojnë kërkesat e tij. Në rastet kur parashtruesit të kërkesës i janë mohuar të gjitha ose një pjesë e një përfitimi të caktuar, Gjykata ka zbatuar testin përkatës nëse, por për kushtin e të drejtës për të cilën ankohet parashtruesi i kërkesës , ai ose ajo do të kishte pasur një të drejtë, të zbatueshme sipas ligjit të brendshëm, për të marrë përfitimin në fjalë. Përveç kësaj, megjithëse nuk ka asnjë detyrim për ta bërë këtë, nëse një shtet vendos të krijojë një skemë përfitimesh, ai duhet ta bëjë këtë në një mënyrë që është në përputhje me nenin 14 (*Stec dhe të Tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar* (vend.) 2005, §§ 54-55; *Andrejeva k. Letonisë* [DHM], 2009, § 77; *Stummer k. Austrisë* [DHM], 2011, §§ 82-83; *Efe k. Austrisë*, 2013, §§ 45-46).

136. Gjykata në përgjithësi i ka konsideruar masat në lidhje me shtesat prindërore dhe/ose përfitime të tjera të mirëqenies familjare si të përfshira në fushëveprimin e nenit 8 të Konventës. (*Dhahbi k. Italisë*, 2014, § 41, me referenca të mëtejshme në të). Përderisa nuk ka të drejtë për një shtesë prindërore sipas nenit 8, dhe as një detyrim pozitiv për shtetet për një ndihmë të tillë financiare, Gjykata ka konstatuar se masat, të cilat i mundësojnë njërit prej prindërve të qëndrojnë në shtëpi për t'u kujdesur për fëmijët, promovojnë jetën familjare dhe domosdoshmërisht ndikojnë në mënyrën se si është organizuar (*Petrovic k. Austrisë*, 1998, §§ 26-27; *Konstantin Markin k. Ruisë* [DHM], 2012, § 130). Në lidhje me këtë, Gjykata ka konstatuar se nëpërmjet dhënies së shtesave për pushim prindëror, shtetet demonstrojnë respektin e tyre për jetën familjare sipas kuptimit të nenit 8 të Konventës; kështu masat e tilla bien në fushëveprimin e kësaj dispozite (*Petrovic k. Austrisë*, 1998, § 29). Për më tepër, megjithëse nuk ka asnjë detyrim për ta bërë këtë, Gjykata ka vendosur se nëse një shtet vendos të krijojë një skemë të përfitimeve prindërore sipas nenit 8, ai duhet ta bëjë këtë në një mënyrë që është në përputhje me nenin 14 të Konventës (*po aty*, §§ 26-29; *Konstantin Markin k. Ruisë* [DHM], 2012, § 130). Në disa raste, Gjykata ka shqyrtuar gjithashtu ankesat në lidhje me përfitimet e mirëqenies familjare si pjesë e fushëveprimit të nenit 1 të Protokollit Nr. 1 (*Zeibek k. Greqisë*, 2009, §§ 37-40; *Efe k. Austrisë*, 2013, § 46).

137. Për më tepër, Gjykata ka shqyrtuar mundësinë e shtrirjes së mbulimit të sigurimit për aksidentet dhe sëmundjet për partnerët bashkëjetues, si një masë që synon të përmirësojë situatën private dhe familjare të personit kryesor të siguruar, duke u futur në fushën e nenit 8 (*P.B. dhe J.S. k. Austrisë*, 2010, §§ 33-35, në lidhje me partnerët e të njëjtës gjini).

138. Gjykata ka shqyrtuar ankesat në lidhje me pensionet ose të drejtat pensionale kryesisht sipas nenit 1 të Protokollit Nr. 1 (vetëm, ose në lidhje me nenin 14) (*Carson dhe të Tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar* [DHM], 2010, §§ 63-65; *Stummer k. Austrisë* [DHM], 2011, §§ 81-86; *Fábián k. Hungarisë* [DHM], 2017, §§ 60-64; *Moskal k. Polonisë*, 2009, §§ 41-46). Megjithatë, Gjykata nuk ka përjashtuar që masat në lidhje me pensionet sociale, si pensioni i jetimit, mund të hyjnë në fushëveprimin e nenit 8 deri në masën që e bëjnë të pamundur zhvillimin normal të familjes dhe jetës private të një të mituri (*Domenech Pardo k. Spanjës* (vend.), 2001). Në rastin *Moskal k. Polonisë*, 2009, Gjykata konstatoi se një ankesë në lidhje me ndërprerjen e një pensioni të parakohshëm të moshës gjithashtu përfshihej në fushëveprimin e nenit 8, duke vlerësuar se pensioni ishte një përfitim i sigurimeve shoqërore që synonte t'u mundësonte prindërve të ndalonin punën për t'u kujdesur për fëmijët e tyre të sëmurë rëndë, gjë që kishte përbërë bazën e buxhetit familjar të parashtruesit të kërkesës në këtë rast, dhe përfundimi i të cilit kishte sjellë pasoja të rënda për cilësinë dhe gëzimin e jetës familjare të parashtruesit të kërkesës (§ 93).

139. Në disa raste, Gjykata i ka shqyrtuar ankesat në lidhje me të drejtën për pension për mbijetesë, si në kuadër të fushëveprimit të nenit 8 dhe nenit 1 të Protokollit nr. 1 të Konventës (*Şerife Yiğit k. Turqisë* [DHM], 2010, §§ 55-59 dhe 93-98; *Aldeguer Tomás k. Spanjës*, 2016, §§ 72-77).

140. Për më tepër, në rastin *Budina k. Rosisë* (vend.), 2009, kur parashtruesja e kërkesës u ankua se pensioni i saj ishte shumë i vogël për t'i mundësuar asaj të mbijetonte, Gjykata nuk përjashtoi mundësinë që përgjegjësia e shtetit mund të thirret sipas nenit 3 në lidhje me trajtimin kur një parashtruese, e cila ishte tërësisht e varur nga mbështetja e shtetit, e gjente veten të ballafaquar me indiferencën zyrtare në një situatë privimi serioz ose nevoje të papajtueshme me dinjitetin njerëzor. Ajo konsideroi se një çështje e tillë nuk ishte në vetvete e papajtueshme *ratione materiae* sipas nenit 3 dhe shqyrtoi rrethanat ekonomike të parashtrueses së kërkesës, duke përfshirë gjithashtu shumën e pensionit të paguar nga shteti i parashtrueses së kërkesës, në tërësi, për të përcaktuar nëse situata e saj do të binte brenda ndalimit të trajtimit degradues. Ai gjeti se ky nuk ishte rasti.

2. Liria e vlerësimit

141. Gjykata në përgjithësi do të lejojë një liri të gjerë kur bëhet fjalë për masat e përgjithshme të strategjisë ekonomike ose sociale (*Luczak k. Polonisë*, 2007, § 48; *Andrejeva k. Letonisë* [DHM], 2009, § 83). Për shkak të njohurive të tyre të drejtpërdrejta të shoqërisë së tyre dhe nevojave të saj, autoritetet kombëtare janë, në parim, në pozitë më të mirë se gjyqtari ndërkombëtar për të vlerësuar atë që është në interesin publik në baza sociale ose ekonomike, dhe Gjykata në përgjithësi do të respektojë zgjedhjen e politikave të ligjvënësit. përveç rasteve kur është “qartësisht pa bazë të arsyeshme” (*Stec dhe të Tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar* [DHM], 2006, § 52; *Carson dhe të Tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2010, § 61). Gjykata ka konsideruar se në mënyrë që çdo sistem i mirëqenies të jetë i zbatueshëm, shtetit mund t'i duhet të përdorë kategorizime të gjera për të dalluar grupet e ndryshme në nevojë. (*Runkee dhe White k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2007, § 39).

142. Në rastin *Luczak k. Polonisë*, 2007, Gjykata konstatoi se krijimi i një skeme të caktuar të sigurimeve shoqërore për fermerët, e cila subvencionohet shumë nga buxheti publik dhe siguron mbulim për ata që pranohen në të me kushte më të favorshme sesa një skemë e përgjithshme e sigurimeve shoqërore, mund të konsiderohet si ndjekje ekonomike ose strategji sociale që bie në kufirin e vlerësimit të shtetit (§ 52).

143. Megjithatë, Gjykata ka theksuar se duhet të parashtrohen arsye shumë të rëndësishme që një ndryshim trajtimi i bazuar ekskluzivisht në bazë të kombësisë ose gjinisë të konsiderohet i pajtueshëm me Konventën (*Gaygusuz k. Austrisë*, 1996, § 42; *Luczak k. Polonisë*, 2007, § 48; *Zeïbek k. Greqisë*, 2009, § 46; *P.B. dhe J.S. k. Austrisë*, 2010, § 38). Për më tepër, ajo konstatoi se edhe kur janë paraqitur arsye të rëndësishme për përjashtimin e një individi nga një skemë e sigurimeve shoqërore, një përjashtim i tillë nuk duhet ta lërë atë në një situatë në të cilën atij i mohohet çdo mbulim i sigurimit shoqëror, qoftë sipas një mbulimi të përgjithshëm apo skeme specifike, duke rrezikuar kështu jetesën e tij (*Luczak k. Polonisë*, 2007, § 52).

144. Ndërsa justifikimi i një ndryshimi në trajtim të bazuar ekskluzivisht në kombësi kërkon “arsye me shumë peshë”, duke treguar kështu një diferencë të ngushtë, Gjykata ka sqaruar zbatimin e këtij parimi në një fushë ku i jepet një vlerësim i gjerë dhe duhet t'i jepet Shtetit në formulimin e masave të përgjithshme (veçanërisht të politikës ekonomike dhe sociale). Në veçanti, edhe vlerësimi i asaj që mund të përbëjë “arsye shumë të rëndësishme” për qëllimet e zbatimit të nenit 14 mund të duhet të ndryshojë në shkallë në varësi të kontekstit dhe rrethanave (*Savickis dhe të Tjerët k. Letonisë* [DHM], 2022, § 206). Në rastin *Savickis dhe të Tjerët*, në lidhje me përjashtimin e periudhave të punësimit të grumbulluara në shtetet e tjera të ish-BRSS për llogaritjen e pensionit shtetëror për banorët joshtetas me banim të përhershëm (në ndryshim nga shtetasit letonezë), Gjykata e kreu vlerësimin e saj në sfondin e një kufiri të gjerë vlerësimi dhe, në në fund, arriti në përfundimin se arsyet në të cilat mbështeten autoritetet letoneze mund të konsiderohen si “arsye me peshë të rëndë” (§§ 207-221).

B. Përfundimet prindërore/familjare

145. Në rastin *Weller k. Hungarisë*, 2009, Gjykata konstatoi se përjashtimi i baballarëve natyrorë nga e drejta për të përfituar një përfitim lehonie, kur nënat, prindërit birësues dhe kujdestarët kishin të drejtë për të, përbënte diskriminim për shkak të statusit prindëror, në kundërshtim me nenin 14 të Konventës në lidhje me nenin 8. Në veçanti, Gjykata vërejtë se një gamë e gjerë e personave që kishin të drejtë dëshmonte se pagesa kishte për qëllim mbështetjen e fëmijëve të porsalindur dhe të gjithë familjes që i rriste ata, dhe jo vetëm për të reduktuar vështirësinë e lindjes së nënës. (§§ 30-35). Në mënyrë të ngjashme, në rastin *Topčić-Rosenberg k. Kroacisë*, 2013, lidhur me ndryshimin në trajtimin e nënave birësuese në krahasim me nënat biologjike në lidhje me të drejtën për përfitime të lehonisë, Gjykata konstatoi shkelje të nenit 14 në lidhje me nenin 8, duke vënë në dukje se autoritetet vendase nuk kishin marrë parasysh faktin se pozita e një nëne biologjike në momentin e lindjes korrespondonte me atë të një nëne adoptuese menjëherë pas birësimit (§§ 46-47).

146. Gjykata ka arritur në përfundime të ngjashme sipas nenit 14 në lidhje me nenin 8 në raste të tjera që përfshijnë përfitime të ngjashme, siç janë përfitimet e mirëqenies familjare ose përfitimet e fëmijëve:

- *Fawsie k. Greqisë*, 2010, në lidhje me refuzimin për të dhënë një përfitim të madh familjar për shkak të kombësisë (§§ 34-40; shih gjithashtu *Saidoun k. Greqisë*, 2010, §§ 36-42);
- *Dhahbi k. Italisë*, 2014, në lidhje me refuzimin e dhënies së një përfitimi për familjen e madhe për shkak të kombësisë (§§ 51-54);
- *Okpiz k. Gjermanisë*, 2005, në lidhje me trajtimin e ndryshëm në lidhje me përfitimet e fëmijëve të të huajve që kishin leje qëndrimi të qëndrueshme dhe atyre që nuk kishin (§ 34; shih gjithashtu rastin *Niedzwiecki vk. Gjermanisë*, 2005, § 33);

147. Për më tepër, *Efe k. Austrisë*, 2013, kishte të bënte me diskriminimin e pretenduar në refuzimin e dhënies së ndihmës familjare dhe kreditimit tatimor në lidhje me pagesat e mirëmbajtjes për shkak të qëndrimit jashtë vendit të fëmijëve të parashtruesit të kërkesës. Gjykata konstatoi se duke krijuar një pretendim për një shtesë familjare si pjesë e sistemit të tij social dhe të përfitimeve, shteti kishte vendosur vullnetarisht të parashikonte një të drejtë shtesë që binte në fushëveprimin e përgjithshëm të nenit 1 të Protokollit nr. 1 (§ 47). Gjykata nuk konstatoi se kjo përbënte diskriminim, duke vënë në dukje në veçanti se shtesa familjare ishte krijuar për të përmbushur nevojat e popullsisë rezidente dhe kishte për qëllim ndarjen e barrës ndërmjet familjeve brenda popullsisë si një investim në brezat e ardhshëm në kontekstin e “kontratës ndër breza” për të cilën fëmijët që jetojnë jashtë vendit, si rregull, nuk do të mund të kontribuonin në të ardhmen (§§ 52-53; shih gjithashtu *Santos Hansen k. Danimarkës* (vend.), 2010, në lidhje me refuzimin e dhënies së një subvencioni të veçantë për një fëmijë të birësuar jashtë vendit).

C. Sigurimet shoqërore dhe përfitimet e punësimit

148. Rasti i *Gaygusuz k. Austrisë*, 1996, kishte të bënte me refuzimin e dhënies së ndihmës urgjente për një të papunë për shkak të kombësisë së tij. Gjykata vlerësoi se e drejta për ndihmë urgjente ishte një e drejtë monetare për qëllimet e nenit 1 të Protokollit nr. 1, duke e konsideruar këtë të fundit të zbatueshëm për rastin dhe duke gjetur shkelje të tij në lidhje me nenin 14, pasi ndryshimi në trajtim nuk ishte bazuar në ndonjë “justifikim objektiv dhe të arsyeshëm” (§§ 41 dhe 50; shih gjithashtu, *Willis k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2002, §§ 36 dhe 41-43, and *Mbretërisë së Bashkuar*, 2007, § 45, të dyja në lidhje me mosdisponueshmërinë e shtesave të vejshave për të vetë).

149. Në rastin *Stec dhe të tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar* [DHM], 2006, në lidhje me dallimet në të drejtën për përfitime të sigurimeve shoqërore (lëndimet industriale) për shkak të moshës së ndryshme të pensionit shtetëror midis burrave dhe grave, Gjykata vendosi se shteti ishte i justifikuar në mënyrë të arsyeshme dhe objektive në korigjimin e pozitës së pafavorshme ekonomike të grave në atë kohë, deri sa ndryshimet sociale dhe ekonomike hoqën nevojën për një trajtim të tillë të veçantë për gratë. Në mënyrë të ngjashme, vendimi për të lidhur të drejtën me përfitime të tilla me sistemin e pensioneve ishte i justifikuar, duke pasur parasysh se përfitimet në fjalë ishin dedikuar për

të kompensuar një kapacitet të reduktuar fitimi gjatë jetës së punës së një personi. Prandaj, nuk kishte pasur shkelje të nenit 14 të Konventës në lidhje me nenin 1 të Protokollit nr. 1 (§§ 54-66; në të kundërtën, shih *Luczak k. Polonisë*, 2007, §§ 49-60, në lidhje me refuzimin e anëtarësimit në një skemë të sigurimeve shoqërore të fermerëve për shkak të kombësisë së parashtruesit të kërkesës).

150. Për më tepër, në rastin *Čakarević k. Kroacisë*, 2018, Gjykata shqyrtoi një ankesë në lidhje me urdhrin e ri pagimit retrospektiv të përfitimeve të sociale për shkak të papunësisë që i ishte dhënë gabimisht parashtruesit të kërkesës. Në konstatimin se parashtruesi i kërkesës kishte një pritje legjitime sipas nenit 1 të Protokollit nr. 1 dhe fakti që, në kohën e marrjes së këtyre përfitimeve, parashtruesi i kërkesës mund të kishte pritje legjitime që e drejta e saj e supozuar për ato fonde nuk do të vihej në dyshim në mënyrë retrospektive (§§ 64-65). Gjykata arriti në përfundimin se detyrimi për të kompensuar shumën e përfitimeve të papunësisë të paguara gabimisht vendosi një barrë të tepërt individuale mbi parashtruesin e kërkesës, duke marrë parasysh situatën e saj të përgjithshme financiare dhe personale: ajo përbënte një shumë të konsiderueshme parash për të duke qenë se i ishte hequr burimi i vetëm i të ardhurave, shuma që kishte marrë ishte konsumuar për të përballuar shpenzimet e nevojshme bazë të jetesës, ajo vuante nga një gjendje psikiatrike dhe ishte e paaftë për të punuar për një kohë të gjatë. Prandaj, Gjykata gjeti shkelje të nenit 1 të Protokollit nr. 1 të Konventës (§§ 87-91; shih gjithashtu, me efekt të ngjashëm, *Romeva k. Maqedonia Veriore*, 2019, §§ 66-79).

151. Gjykata ka shqyrtuar gjithashtu ankesat në lidhje me përfitimet e sigurimeve shoqërore sipas nenit 4 të Konventës. Në rastin *Schuitemaker k. Holandës* (vend.), 2010, parashtruesja e kërkesës, e cila mernte përfitimet e papunësisë, u ankua se sipas legjislacionit të ri ajo ishte e detyruar të pranonte një punësim “të pranuar përgjithësisht” si kusht për të vazhduar marrjen e pagesave të përfitimit të saj. Gjykata konstatoi se, kur një shtet ka futur një sistem sigurimesh shoqërore, ai kishte plotësisht të drejtë të përcaktonte kushtet e pranueshmërisë për përfitime të tilla. Në veçanti, një kusht që një person duhet të bëjë përpjekje të dukshme për të fituar dhe marrë një punë të pranuar përgjithësisht nuk mund të konsiderohet i paarsyeshëm. Për sa i përket fakteve të rastit, kjo ishte edhe më shumë pasi legjislacioni nuk kërkonte që përfituesit e përfitimeve të kërkonin dhe të pranonin një punë që nuk ishte përgjithësisht e pranuar nga shoqëria ose në lidhje me të cilën ata kishin kundërshtime për shkak të ndërgjegjes. Prandaj, kushti në fjalë nuk mund të barazohet me detyrimin e një personi për të kryer punë me dhunë ose të detyrueshme sipas kuptimit të nenit 4 § 2 të Konventës..

D. Pensionet

152. Gjykata ka shqyrtuar një sërë çështjesh në lidhje me uljen, pezullimin ose ndërprerjen e pensioneve të sigurimeve shoqërore sipas nenit 1 të Protokollit 1. Gjykata vlerësoi se skemat e sigurimeve shoqërore janë një shprehje e angazhimit të shoqërisë ndaj parimit të solidaritetit social me anëtarët e tij të cenueshëm: pensionet që jepen në përgjithësi për të siguruar kompensim për aftësinë e reduktuar të fitimit ndërsa një person rritet. Megjithatë, kur një person që merr pension pleqërie vazhdon ose rifillon punën, jeta e tij/saj e punës nuk mund të konsiderohet e mbaruar dhe kapaciteti për të fituar ende ekziston. (*Fábián k. Hungarisë* [DHM], 2017, § 70).

153. Në shqyrtimin e proporcionalitetit të një ndërhyrjeje, Gjykata ka pasur parasysh në mënyrë të veçantë faktorë të tillë siç janë shkalla e humbjes së përfitimeve, nëse ka pasur një element zgjedhjeje dhe masën e humbjes së mjeteve të jetesës (*Fábián k. Hungarisë* [DHM], 2017, § 73):

- *Moskal k. Polonisë* 2009, në lidhje me përfundimin e pensionit të parakohshëm të parashtrueses së kërkesës, të cilin ajo e kishte kërkuar për t’u kujdesur për fëmijën e saj që vuante nga sëmundje të rënda shëndetësore (§§ 67-76, shkelje e nenit 1 të Protokollit nr. 1);
- *Apostolakis k. Greqisë*, 2009, në lidhje me heqjen totale të një pensioni si rezultat automatik i një dënimi penal (§§ 39-43, shkelje e nenit 1 të Protokollit nr. 1);

shih, në të kundërtën, *Philippou k. Qipros*, 2016, §§ 66-75, ku Gjykata nuk konstatoi shkelje të nenit 1 të Protokollit nr. 1);

- *Klein k. Austrisë*, 2011, lidhur me heqjen e plotë të të gjitha të drejtave për pensionin pas diskualifikimit të një avokati nga praktika, pasi ka kontribuar në skemën e pensioneve gjatë gjithë karrierës së tij, individualisht dhe kolektivisht (§§ 52-58, shkelje e nenit 1 të Protokollit nr. 1);
- *Valkov dhe të Tjerët k. Bullgarisë*, 2011, në lidhje me një kufi të vendosur në masën maksimale të pensionit (§§ 94-101, nuk ka shkelje të nenit 1 të Protokollit nr. 1);
- *Stefanetti dhe të Tjerët k. Italisë*, 2014, në lidhje me humbjen e afërsisht dy të tretave të pensionit të pleqërisë si rezultat i kontributeve më të ulëta të paguara gjatë punës jashtë vendit (§§ 59-67, shkelje e nenit 1 të Protokollit nr. 1²⁵);
- *Fábián k. Hungarisë* [DHM], 2017, në lidhje me pezullimin e një pensioni shtetëror për një pensionist të punësuar në shërbimin civil (§§ 69-85, nuk ka shkelje të nenit 1 të Protokollit nr. 1);
- *Savickis dhe të Tjerët k. Letonisë* [DHM], 2022, në lidhje me përjashtimin e periudhave të punësimit të grumbulluara në shtetet e tjera të ish-BRSS nga një llogaritje e pensionit shtetëror për banorët joshtetas me banim të përhershëm, në ndryshim nga shtetasit letonezë (§§ 215-221, nuk ka shkelje të nenit 14 të Konventës në lidhje me nenin 1 i Protokollit nr. 1).

154. Gjykata gjithashtu i ka kushtuar rëndësi të veçantë parimit të “qeverisjes së mirë”, sipas të cilit autoritetet publike duhet të veprojnë me skrupulozitetin më të madh kur merren me çështje me rëndësi jetike për individët, si përfitimet e mirëqenies dhe të drejtat e tjera pronësore. Ndërsa ka konsideruar se autoritetet publike nuk duhet të pengohen të korrigjojnë gabimet e tyre, duke pasur parasysh rëndësinë e drejtësisë sociale, kjo nuk mund të mbizotërojë në një situatë ku individit në fjalë i kërkohet të mbajë një barrë të tepruar si rezultat i një mase që e heq atë nga një përfitimi (*Moskal k. Polonisë*, 2009, §§ 72-73).

155. Për më tepër, në lidhje me ankesat për diskriminim të pretenduar në një sistem të mirëqenies ose pensioneve, Gjykata ka theksuar se përputhshmëria me nenin 14 të sistemit është e rëndësishme për të dhe jo faktet ose rrethanat individuale të parashtruesve të veçantë të kërkesës ose të të tjerëve. të cilët janë ose mund të preken nga legjislacioni (*Carson dhe të Tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar* [DHM], 2010, § 62, me referenca të mëtejshme në të). Roli i Gjykatës është të përcaktojë çështjen parimore, përkatësisht nëse legjislacioni si i tillë diskriminon në mënyrë të paligjshme personat që janë në një situatë analoge (*po aty*).

156. Në rastin *Carson dhe të tjerët*, në lidhje me mungesën e lidhjes së indeksit me pensionet e individëve rezidentë në vendet jashtë shtetit, Gjykata konstatoi se parashtruesit e kërkesës nuk ishin në një pozicion të ngjashëm me banorët e Mbretërisë së Bashkuar. Gjykata vlerësoi, ndër të tjera, se sistemi i pensioneve ishte krijuar kryesisht për t’u shërbyer nevojave të pensionistëve rezidentë dhe se nuk mund të krahasohej me pensionistët rezidentë diku tjetër për shkak të gamës së variablave ekonomike dhe sociale që zbatohen nga vendi në vend. Përveç kësaj, ajo vërejti se si jorezidentë, parashtruesit e kërkesës nuk kontribuuan në ekonominë e shtetit të paditur: në veçanti, ata nuk paguanin asnjë taksë për të kompensuar shpenzimet e çdo rritjeje të pensionit (§ 86; dhe dalloni me *Pichkur k. Ukrainës*, 2013, §§ 50-51, në lidhje me përfundimin e plotë të një pensioni për shkak të qëndrimit jashtë vendit).

157. Në rastin *Andrle k. Republikës Çeke*, 2011, Gjykata konstatoi se ulja e moshës së pensionit për gratë që kishin rritur fëmijë – e cila nuk ekzistonte për burrat – ishte një masë e ndërmarrë për të korrigjuar pabarazinë në fjalë dhe se koha dhe shtrirja e masave që synonin barazimin e moshës së pensionit nuk kishte qenë qartazi e paarsyeshme. Për rrjedhojë, nuk ka pasur shkelje të nenit 14 në lidhje me nenin 1 të Protokollit nr1 (§§ 54-61).

²⁵ Në përfundimin e saj, Gjykata iu referua shumës minimale të pensionit sipas Komitetit Evropian për të Drejta Sociale (§§ 62-64).

158. Për më tepër, në rastin *Stummer k. Austrisë* [GC], 2011, Gjykata shqyrtoi një ankesë për diskriminim të pretenduar në refuzimin për të marrë parasysh punën e kryer në burg në llogaritjen e të drejtave të pensionit. Duke konstatuar se të burgosurit që punonin ishin në një pozitë të ngjashme me punonjësit e zakonshëm, Gjykata vlerësoi se ajo që ishte në diskutim nuk ishte natyra ose qëllimi i punës së kryer, por nevoja për të siguruar për persona të moshës së vjetër dhe rrjedhimisht përkatësinë në sistemin e pensionit të moshës (§ 95). Gjykata konstatoi se ndryshimi në trajtim ishte proporcional, duke vënë në dukje se çështja e përkatësisë së të burgosurve të punës në sistemin e pensionit të pleqërisë ishte e lidhur ngushtë me çështjet e politikës penale dhe sociale, një fushë në të cilën shteti gëzon një liri të gjerë vlerësimi: Shteti i paditur nuk mund të qortohej se i kishte dhënë përparësi një skeme të sigurimit, përkatësisht sigurimin e papunësisë, të cilin e kishte konsideruar më të rëndësishmin për riintegrimin e të burgosurve pas lirit të tyre, dhe jo atë të një sistemi pensioni të pleqërisë. Rrjedhimisht, nuk ka pasur shkelje të nenit 14 të marrë në lidhje me nenin 1 të Protokollit nr. 1 (§§ 101-111).

159. Në lidhje me pensionet e të mbijetuarve, në rastin *Muñoz Díaz k. Spanjës*, 2009, Gjykata shqyrtoi një ankesë në lidhje me refuzimin e njohjes së vlefshmërisë së një martese rome për qëllime të krijimit të së drejtës për një pension familjar. Ajo konstatoi se kishte qenë joproportionale për shtetin që, nga njëra anë, t'i kishte lëshuar parashtrueses së kërkesës dhe familjes së saj rome një libër familjar, që t'u jepte atyre statusin e familjes së madhe, t'i ofronte ndihmë shëndetësore asaj dhe gjashtë fëmijëve të saj dhe mblodhi kontribute të sigurimeve shoqërore nga bashkëshorti i saj rom për më shumë se nëntëmbëdhjetë vjet, duke njohur kështu statusin e saj si bashkëshorte dhe, nga ana tjetër, kishte refuzuar të njihte efektet e një martese rome kur bëhej fjalë për të drejtën për një pension familjar. Situata e parashtruesit të kërkesës kishte nxjerrë në pah një ndryshim joproportional në trajtim krahasuar me situata të ngjashme ku personat në fjalë kishin besuar në mirëbesim se ishin të martuar edhe pse martesa nuk ishte ligjrisht e vlefshme. Rrjedhimisht, Gjykata konstatoi shkelje të nenit 14 të Konventës, në lidhje me nenin 1 të Protokollit nr. 1 (§§ 62-71; shih, në të kundërtën, *Serife Yiğit k. Turqisë* [DHM], 2010, §§ 83-88).

V. Strehimizë

Neni 8 i Konventës- E drejta për respektimin e jetës private dhe familjare

“1. Çdokush ka të drejtën e respektimit të jetës së tij private dhe familjare, banesës dhe korrespondencës së tij..

2. Autoriteti publik nuk mund të ndërhyjë në ushtrimin e kësaj të drejte, përveçse në shkallën e parashikuar nga ligji dhe kur është e nevojshme në një shoqëri demokratike, në interes të sigurisë publike, për mbrojtjen e rendit publik, shëndetit ose moralit ose për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të tjerëve.”

Neni 14 i Konventës – Ndalimi i diskriminimit

“Gëzimi i të drejtave dhe i lirive të përcaktuara në këtë Konventë duhet të sigurohet, pa asnjë dallim të bazuar në shkaqe të tilla si seksi, raca, ngjyra, gjuha, feja, mendimet politike ose çdo mendim tjetër, origjina kombëtare ose shoqërore, përkatësia në një minoritet kombëtar, pasuria, lindja ose çdo status tjetër.”

Neni 1 i protokollit Nr. 1 – Mbrojtja e pronës

“1. Çdo person fizik ose juridik ka të drejtën e gëzimit paqësor të pasurisë së tij. Askush nuk mund të privohet nga prona e tij, përveçse për arsye të interesit publik dhe në kushtet e parashikuara nga ligji dhe nga parimet e përgjithshme të së drejtës ndërkombëtare.

2. Megjithatë, dispozitat e mëparshme nuk çenojnë të drejtën e Shteteve për të zbatuar ligje, që ato i çmojnë të nevojshme për të rregulluar përdorimin e pasurive në përputhje me interesin e përgjithshëm ose për të siguruar pagimin e taksave ose të kontributeve ose të gjobave të tjera.”

Neni 2 i Protokollit Nr. 4 të Konventës – Liria e lëvizjes

“1. Kushdo që ndodhet në mënyrë të ligjshme në territorin e një Shteti ka të drejtë, brenda këtij territori, të lëvizë lirisht në të dhe të zgjedhë lirisht vendbanimin e tij.

2. Çdo person është i lirë të largohet nga çdo vend, duke përfshirë të tijin.

3. Ushtrimi i këtyre të drejtave nuk mund të bëhet objekt i kufizimeve të tjera nga ato të parashikuara në ligj dhe të domosdoshme në një shoqëri demokratike për sigurimin kombëtar ose sigurinë publike, ruajtjen e rendit publik, parandalimin e veprave penale, mbrojtjen e shëndetit apo të moralit, ose mbrojtjen e të drejtave dhe të lirive të tjerëve.

4. Të drejtat e parashtruara në paragrafin 1, në disa fusha të caktuara, mund t’u nënshtrohen disa kufizimeve të vendosura në përputhje me ligjin dhe të justifikuar nga interesi publik në një shoqëri demokratik.”

A. Shqyrtime të përgjithshme

1.

Fushëveprimi

160. Nuk ka të drejtë për t’u siguruar strehimi sipas nenit 8 të Konventës (*Chapman k. Mbretërisë së Bashkuar* [DHM], 2001, § 99; *Hudorovič dhe të Tjerët k. Sllovenisë*, 2020, § 114). Shtrirja e çdo detyrimi pozitiv për strehimin e të pastrehëve duhet të jetë e kufizuar (*O’Rourke k. MB* (vend.), 2001;

²⁶ Për një vlerësim më të plotë, shihni seksionin “Strehimi” nën kapitullin “Shtëpia” -*Udhëzues i praktikës gjyqësore për nenin 8 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut* dhe nën seksionin “Qiraja mbi pronën dhe të drejtat e banimit” nën kapitullin “Koncepti i “posedimit” dhe seksioni “Qiratë dhe kontrolli i qirasë” nën kapitullin ‘Çështje specifike’ të *Udhëzues i praktikës gjyqësore për nenin 1 të Protokollit nr. 1 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut*

Hudorovič dhe të Tjerët k. Sllovenisë, 2020, § 114). Megjithatë, Gjykata ka pranuar se një detyrim për t'u siguruar strehim individëve veçanërisht të cenueshëm mund të rrjedhë nga neni 8 i Konventës në raste të jashtëzakonshme (*Yordanova dhe të Tjerët*, 2012, § 130). Për më tepër, siç është shprehur Gjykata më parë në lidhje me përfitimet e tjera sociale (shih, për shembull, *Stec dhe të Tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar* (vend.) [DHM], 2005, § 55), kur një Shtet Kontraktues vendos të japë përfitime të tilla, ai duhet ta bëjë këtë në një mënyrë që është në përputhje me nenin 14. Gjykata ka konstatuar se legjislacioni që ndikon në përshtatshmërinë për asistencë në gjetjen e strehimit për personat e kërcënuar nga të pastrehët, ndikon në shtëpinë dhe jetën e tyre familjare dhe prandaj bie në kuadër të nenit 8 (*Bah k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2011, § 40).

161. Mbrojtja e parashikuar sipas nenit 8 të Konventës mund të shtrihet edhe për banorët që janë partnerë të personave me të drejta qiraje (*Prokopovich v. Ruisë*, 2004, § 37). In *Karner k. Austrisë*, 2003, Gjykata konstatoi shkelje të nenit 14 të marrë në lidhje me nenin 8, ku një banor u pengua të fitonte një qiramarrje pas vdekjes së partnerit të tij të së njëjtës gjini (§§ 41-43; shih gjithashtu *Kozak k. Polonisë*, 2010, § 99).

162. Për më tepër, neni 8 nuk jep të drejtën për të jetuar në një vend të caktuar (*Codona k. Mbretërisë së Bashkuar* (vend.), 2006; *Garib k. Holandës* [DHM], 2017, § 141, por liria për të zgjedhur vendbanimin është “në qendër të nenit 2 § 1 të Protokollit nr. 4 (liria e lëvizjes)”).

163. Edhe pse Konventa nuk mbron qasjen në ujë të pijshëm të sigurt si të tillë, një mungesë e vazhdueshme dhe e gjatë e qasjes në ujë të pijshëm të sigurt mund të ketë pasoja negative për shëndetin dhe dinjitetin njerëzor, duke dëmtuar në mënyrë efektive thelbin e jetës private dhe gëzimin e një shtëpie, që do të thotë se mund të ngrenë detyrimet pozitive të një shteti sipas nenit 8. Ekzistenca e çdo detyrimi pozitiv në këtë drejtim dhe përmbajtja e tij eventuale duhet të përcaktohen nga rrethanat specifike të personave të prekur, nga korniza ligjore dhe nga situata ekonomike dhe sociale e shtetit në fjalë (*Hudorovič dhe të Tjerët k. Sllovenisë*, 2020, § 116). Megjithatë, në rastin *Hudorovič dhe të Tjerët*, në lidhje me masat e supozuara të pamjaftueshme të miratuara nga autoritetet shtetërore për të siguruar qasje në ujë të pijshëm të sigurt dhe kanalizim për komunitetet rome që banojnë në vendbanime të paligjshme, Gjykata vendosi se shteti nuk mund të mbante të gjithë barrën e sigurimit të ujit të rrjedhshëm. në shtëpitë e parashtruesve të kërkesës, veçanërisht kur, si në këtë rast, nuk kishte pengesa financiare ose të tjera që i pengonin parashtruesit e kërkesës të përmirësonin kushtet e tyre të jetesës. Në këto rrethana, duke vlerësuar se autoritetet u kishin dhënë e parashtruesve të kërkesës mundësinë për të pasur qasje në ujë të pijshëm dhe se këta të fundit merrnin përfitime sociale, Gjykata konstatoi se shteti i paditur kishte marrë parasysh pozitën e cenueshme të e parashtruesve të kërkesës dhe kishte përmbushur kërkesat e nenit 8 të Konventës (§§ 149-159).

164. Për më tepër, Gjykata ka konstatuar se, në rastet kur, sipas kushteve të një aktgjykimi të formës së prerë dhe të përmbarueshëm, një personi i është caktuar banesa të cilën ai ose ajo ka të drejtë ta zotërojë dhe ta përdorë dhe, në varësi të kushteve të caktuara, ta blejë, ai ose ajo mund të thuhet se e “posedojnë” sipas kuptimit të nenit 1 të Protokollit nr. 1 (*Teteriny k. Ruisë*, 2005, §§ 48-50). Megjithatë, në rastin *Tchokontio Happi k. Francës*, 2015, lidhur me moszbatimin e një urdhri të gjykatës që kërkon ristrehimin urgjent të parashtruesit të kërkesës, Gjykata bëri dallimin midis një të drejte dhe një opsioni për një blerje të ardhshme. Duke vërejtur se, në bazë të qirasë së banesave sociale që rezultoi, parashtruesja e kërkesës kishte të drejtën për të përdorur banesën dhe vetëm një opsion për ta blerë atë, Gjykata konstatoi se nuk kishte asnjë pritshmëri legjitime për fitimin e pronës dhe se për rrjedhojë e drejta e saj banesë sociale me qira nuk përbënte një “posedim” sipas kuptimit të nenit 1 të Protokollit nr. 1 (§§ 59-60). Një dallim i ngjashëm, por edhe më i përgjithshëm, u bë nga Gjykata në rastet kundër shteteve pasardhëse që përfshijnë qira të mbrojtura posaçërisht pas shpërbërjes së ish-Jugosllavisë (*Mago dhe të Tjerët kv. Bosnjes dhe Hercegovinës*, 2012, § 78).

2. Liria e vlerësimit

165. Gjykata zakonisht do të japë një liri të gjerë vlerësimi në sferat që përfshijnë zbatimin e politikave sociale ose ekonomike, duke përfshirë ato në lidhje me strehimin (*Connors k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2004, § 82; *Yordanova dhe të Tjerët k. Bullgarisë*, 2012, § 118; *Hudorovič dhe të Tjerët k. Sllovenisë*, 2020, § 141). Për shkak të njohurive të tyre të drejtpërdrejta të shoqërisë së tyre dhe nevojave të saj, autoritetet kombëtare janë, në parim, në pozitë më të mirë se gjyqtari ndërkombëtar për të vlerësuar atë që është në interesin publik në baza sociale ose ekonomike, dhe Gjykata në përgjithësi do të respektojë zgjedhjen e politikave të ligjvënësive. Përveç rasteve kur është “qartësisht pa bazë të arsyeshme” (*Stec dhe të Tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar* [DHM], 2006, § 52; *Bah k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2011, § 37). Kjo është veçanërisht e vërtetë në kontekstin e shpërndarjes së burimeve të kufizuara shtetërore (*Hudorovič dhe të Tjerët k. Sllovenisë*, 2020, § 141). Gjykata ka konstatuar gjithashtu se liria e vlerësimit në çështjet e strehimit është më e ngushtë kur bëhet fjalë për të drejtat e garantuara nga neni 8 në krahasim me ato në nenin 1 të Protokollit nr. 1 të Konventës, duke pasur parasysh rëndësinë qendrore të nenit 8 të Konventës për identitetin e individit, vetëvendosjen, integritetin fizik dhe moral, si dhe për ruajtjen e marrëdhënieve me të tjerët dhe një vend të vendosur dhe të sigurt në komunitet (*Andrey Medvedev k. Rusisë*, 2016, § 53; *Gladysheva k. Rusisë*, 2011, § 93).

166. Gjykata e ka gjetur të ligjshme që shtetet të vendosin kritere sipas të cilave mund të ndahet një përfitim i tillë si strehimi social, kur nuk ka furnizim të mjaftueshëm në dispozicion për të plotësuar kërkesat, për sa kohë që kritere të tilla nuk janë arbitrare ose diskriminuese. Shtetet mund të justifikohen në dallimin midis kategorive të ndryshme të emigrantëve dhe në kufizimin e qasjes të disa kategorive në shërbimet publike si strehimi social. (*Bah k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2011, § 49). Rasti *Bah* kishte të bënte me refuzimin për të marrë parasysh një të mitur që i nënshtrohet kontrollit të imigracionit gjatë përcaktimit të përparësisë në të drejtën për strehim social. Gjykata nuk gjeti shkelje të nenit 14 në lidhje me nenin 8, duke konstatuar se trajtimi i ndryshëm të cilit iu nënshtrohet parashtruesi i kërkesës justifikohet në mënyrë të arsyeshme dhe objektive nga nevoja për të ndarë sa më drejtë që të ishte e mundur, stokun e pakos të banesave sociale në dispozicion në Mbretërinë e Bashkuar dhe legjitimitetin, në shpërndarjen e tillë, për marrjen parasysh të statusit të imigracionit të atyre që kanë nevojë për strehim (§ 52; shih gjithashtu *L.F. k. Mbretërisë së Bashkuar* (vend.), 2022, §§ 46-48, në lidhje me përjashtimin e jo-anëtarëve të komunitetit hebre ortodoks nga banesat sociale në pronësi të një bamirësie që kujdeset për atë komunitet).

167. Ndërkohë që kufiri i vlerësimit është në parim i gjerë, Gjykata ka theksuar se masat e politikës ekonomike dhe sociale duhet, megjithatë, të zbatohen në një mënyrë që të mos cenojnë ndalimin e diskriminimit dhe të jenë në përputhje me kërkesën e proporcionalitetit. Në kontekstin e nenit 14 në lidhje me nenin 1 të Protokollit nr. 1, Gjykata e ka kufizuar pranimin e saj për të respektuar zgjedhjen e politikës së ligjvënësve si jo “qartazi pa bazë të arsyeshme” në rrethanat kur një ndryshim i pretenduar në trajtim rezultoi nga një masë kalimtare. që është pjesë e një skeme të kryer për të korrigjuar një pabarazi. Jashtë këtij konteksti, dhe kur diskriminimi i pretenduar është në bazë të aftësisë së kufizuar ose gjinisë, liria e vlerësimit të shtetit zvogëlohet ndjeshëm dhe do të kërkoheshin “arsye me shumë peshë” për të justifikuar ndryshimin e trajtimit në fjalë (*J.D. dhe A. k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2019, §§ 88-89, 97 dhe 104).

168. Për më tepër, në praktikën e saj gjyqësore, Gjykata ka theksuar domosdoshmërinë që shtetet të marrin parasysh grupet sociale të cenueshme dhe të pafavorizuara, të tilla si, për shembull, popullata rome, të cilët mund të kenë nevojë për ndihmë në mënyrë që të jenë në gjendje të gëzojnë efektivisht të njëjtat të drejta si popullsia shumicë (*Hudorovič dhe të Tjerët k. Sllovenisë*, 2020, § 142). Rrethana të tilla mund të krijojnë një detyrim pozitiv sipas Konventës, në bazë të nenit 8, për të lehtësuar mënyrën e jetesës së romëve. (*Connors k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2004, §§ 84 dhe 94). Kjo është veçanërisht e vërtetë nëse shkalla e ndërhyrjes në të drejtat e nenit 8 është serioze, siç janë masat që çojnë në të qenit i pastrehë (*po aty*, §§ 85-86). Përveç kësaj, Gjykata ka konsideruar specifikën e parashtruesve të kërkesës si një grup social dhe nevojat e tyre si një nga faktorët përkatës në vlerësimin e proporcionalitetit që autoritetet kombëtare janë të detyruara të ndërmarrin (*Yordanova dhe të Tjerët*, 2012, §§ 129 dhe 132-133; *Hudorovič dhe të Tjerët k. Sllovenisë*, §§ 142 dhe 147).

169. Për një përmbledhje të parimeve të përgjithshme përkatëse në lidhje me lirinë e vlerësimit të shtetit dhe vlerësimin e proporcionalitetit në këtë fushë, shih rastin *Faulkner dhe McDonagh k. Irlandës* (vend.), 2022, §§ 94-98.

B. Dëbimi / Humbja e shtëpisë

170. Në praktikën e saj gjyqësore, Gjykata në përgjithësi e ka konsideruar të ligjshme që autoritetet të kërkojnë të rifitojnë posedimin e tokës ose pronën nga persona që nuk kishin të drejtë ta zinin atë. (*Connors k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2004, § 69; *McCann k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2008, § 48; *Yordanova dhe të Tjerët k. Bullgarisë*, 2012, § 111).

171. Megjithatë, dëbimet nuk duhet të parashikohen vetëm me ligj të brendshëm, por ato duhet të jenë në përpjesëtim me qëllimin legjitim të ndjekur, duke pasur parasysh rrethanat e veçanta të rastit. (*Orlić k. Kroacisë*, 2011, § 64; *Andrey Medvedev k. Rusisë*, 2016, § 54). Ekzistenca e masave mbrojtëse procedurale për masa të tilla është një konsideratë thelbësore në vlerësimin e gjykatës për proporcionalitetin e ndërhyrjes (*Connors k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2004, §§ 83 dhe 92; *Faulkner dhe McDonagh k. Irlandës* (vend.), 2022, §§ 101-102). Në veçanti, Gjykata duhet të shqyrtojë nëse procesi i vendimmarrjes që çon në masat e ndërhyrjes ka qenë i drejtë dhe nëse i është dhënë respekti i duhur interesave të individit të mbrojtura nga neni 8 i Konventës (*po aty.*; *Brežec k. Kroacisë*, 2013, §§ 48-50). Në përcaktimin nëse vlerësimi i kërkuar i proporcionalitetit është ndërmarrë në nivel vendor, Gjykata mund të marrë parasysh drejtësinë e përgjithshme të procedurave në tërësinë e tyre (në analogji me nenin 6) (*Faulkner dhe McDonagh k. Irlandës* (vend.), 2022, § 103, ku gjykata konstatoi se disavantazhi i parashtruesve të kërkesës për shkak të mungesës fillestare të përfaqësimit ligjor u tejkalua pothuajse menjëherë kur atyre iu dha ndihma juridike disa ditë më vonë).

172. Për më tepër, Gjykata ka përcaktuar sipas nenit 8 të Konventës se çdo person në rrezik për të humbur shtëpinë e tij, në parim, duhet të jetë në gjendje të ketë proporcionalitetin e masës të përcaktuar nga një gjykatë e pavarur, edhe nëse, sipas ligjit të brendshëm, të drejtës së banimit i ka ardhur fundi (*McCann k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2008, §§ 50 dhe 53). Ky parim është zhvilluar në kontekstin e akomodimit në pronësi shtetërore ose shoqërore (*F.J.M. k. Mbretërisë së Bashkuar* (vend.), 2018, § 37, me referenca të mëtejshme në të). Megjithatë, është bërë një dallim midis qiradhënësve me autoritet publik dhe pronarëve privatë, me efektin se parimi nuk zbatohet automatikisht në rastet kur posedimi kërkohet nga një individ ose ndërmarrje private. Përkundrazi, në këto raste ekuilibri ndërmjet interesave konkurruese të palëve private të përfshira (pronar i sektorit privat dhe banuesi) mund të konsiderohet se është arritur nga legjislacioni që ka për qëllim mbrojtjen e të drejtave të Konventës në fjalë (*po aty*, §§ 41-46).

173. Kur autoritetet kombëtare, në vendimet e tyre që urdhërojnë dhe mbështesin dëbimin e parashtruesit, nuk kanë dhënë asnjë shpjegim ose nuk kanë paraqitur ndonjë argument që tregon se dëbimi i parashtruesit ishte i nevojshëm, Gjykata mund të nxjerrë përfundimin se interesi legjitim i shtetit për të qenë në gjendje të kontrollojë pronën e tij duhet të jetë në vend të dytë pas të drejtës së parashtruesit për respektimin e shtëpisë së tij (*Bjedov k. Kroacisë*, 2012, §§ 70-71; *Yordanova dhe të tjerët k. Bullgarisë*, 2012, § 118). Rasti *Yordanova dhe të Tjerët* kishte të bënte me dëbimin e planifikuar të romëve nga vendbanimet e tyre të krijuara prej kohësh pa marrëveshje për strehim alternativ. Gjykata konstatoi se dëbimi do të përbënte shkelje të nenit 8 të Konventës me arsyetimin se autoritetet kombëtare nuk kishin marrë parasysh statusin e nën-privilegjuar të parashtruesve të kërkesës dhe nuk kishin dhënë arsye përse ishte e nevojshme largimi i tyre, veçanërisht në mungesë të strehimit alternativ që do t'i bënte ata të pastrehë (§§ 122-134).

174. Gjykata ka bërë një analogji të parimeve të nenit 8 të vendosura në rastet e sipërpërmendura në lidhje me dëbimin e qiramarrësve dhe zaptuesve nga banesat publike ose toka me ato që kanë të bëjnë me humbjen e shtëpisë, duke pohuar qëndrimin e saj se vlerësimi i domosdoshmërisë së ndërhyrjes në raste të tilla përfshin jo vetëm çështjet e thelbit, por edhe të procedurës, përkatësisht nëse procesi i vendimmarrjes jepte respektin e duhur për interesat e mbrojtura sipas nenit 8

(*Ivanova dhe Cherkezov k. Bullgarisë*, 2016, §§ 52-53). Rasti *Ivanova dhe Cherkezov*, lidhur me urdhrin për rrënimin e shtëpisë së parashtresve të kërkesës për shkak të shkeljes së rregullave të ndërtimit, Gjykata konstatoi se prishja e synuar do të përbënte shkelje të nenit 8 për shkak të faktit se parashtresit e kërkesës nuk kishin në dispozicion një procedurë që u mundësonte atyre të merrnin një shqyrtim të duhur të proporcionalitetit të masës. Procedurat e brendshme ishin fokusuar vetëm në paligjshmërinë e ndërtesës, duke mos u përfshirë në rrethanat personale të parashtresve, si për shembull fakti që kjo ishte shtëpia e tyre e vetme dhe mungesa e strehimit alternativ. (§§ 56-62).

175. Rastet që përfshijnë dëbimet mund të sjellin gjithashtu detyrime pozitive për shtetin e paditur. Në rastin *Pibernik k. Kroacisë*, 2004, dështimi i autoriteteve kombëtare për të zbatuar një urdher dëbimi nga një banesë, në favor të pronarit, u konsiderua nga Gjykata si një dështim nga ana e shtetit për të përmbushur detyrimet e tij sipas nenit 8 të Konventës (§§ 64 dhe 70; shih gjithashtu *Cvijetić k. Kroacisë*, 2004, §§ 51-53).

C. Kontrolli i qirasë

176. Gjykata ka pranuar se fusha të tilla si strehimi, të cilat shoqëritë moderne i konsiderojnë një nevojë kryesore sociale dhe që luan një rol qendror në politikat e mirëqenies dhe ekonomike të shteteve kontraktuese, shpesh mund të kërkojnë një formë rregullimi nga shteti. Në këtë sferë, vendimet nëse, dhe nëse po kur, mund t'i lihet plotësisht lojës së forcave të tregut të lirë ose nëse duhet t'i nënshtrohet kontrollit të shtetit, si dhe zgjedhja e masave për sigurimin e nevojave për strehim të komunitetit dhe koha e zbatimit të tyre, përfshijnë domosdoshmërisht shqyrtimin e çështjeve komplekse sociale, ekonomike dhe politike. Duke e parë të natyrshme që kufiri i vlerësimit në dispozicion të legjislaturës në zbatimin e politikave sociale dhe ekonomike duhet të jetë i gjerë, Gjykata në shumë raste ka deklaruar se do të respektojë gjykimin e ligjvënësit për atë që është në interes "publik" ose "të përgjithshëm", përveç rastit kur ai aktgjykim është qartazi pa bazë të arsyeshme (*Hutten-Czapska k. Polonisë* [DHM], 2006, §§ 165-66).

177. Në rastin *Mellacher dhe të Tjerët k. Austrisë*, 1989, në lidhje me pronarët që kundërshtuan futjen e një reduktimi ligjor të qirasë sipas nenit 1 të Protokollit nr. 1, Gjykata konstatoi se ishte e arsyeshme që ligjvënësi austriak të arrinte në përfundimin se drejtësia sociale kërkon uljen e qirave fillestare dhe se reduktimet e qirasë që rrjedhin nga statuti, edhe pse thelbësore, nuk përbënin domosdoshmërisht një barrë joproporcionale për pronarët (§§ 53-57).

178. Në anën tjetër, në rastin *Hutten-Czapska k. Polonisë* [DHM], 2006, kur Gjykata u përball me një ankesë nga një pronar i cili ishte prekur nga një sistem kufizues i kontrollit të qirasë i vendosur pas rënies së regjimit komunist në Poloni, Gjykata konstatoi shkelje të nenit 1 të Protokollit nr. 1. Skema, përveç nga përcaktimi i niveleve të qirasë së ngarkueshme, konsistonte në një kombinim të kufizimeve të ndryshme mbi të drejtat e pronarëve në lidhje me vullnetin e lirë kontraktual për të lidhur dhe negociuar një marrëveshje qiraje me qiramarrësit, dhe përcaktimin e kushteve për përfundimin e qirave. Ndërsa Gjykata pranoi qëllimin legjitim të skemës së kontestuar të kontrollit të qirasë, e cila ishte të siguronte mbrojtjen sociale të qiramarrësve dhe të siguronte kalimin gradual nga qiraja e kontrolluar nga shteti në një qira kontraktuale të negociuar plotësisht, dhe pranoi çështjet jashtëzakonisht të vështira dhe të ndjeshme shoqërore të përfshira në pajtimin e të drejtave pronësore konfliktuale të pronarëve dhe të drejtave sociale të qiramarrësve, konstatoi se shteti i paditur nuk kishte arritur të arrinte ekuilibrin e duhur midis të dyjave duke i vendosur një barrë joproporcionale dhe të tepruar parashtresit të kërkesës në këtë rast (§§ 178 dhe 223-225).

179. Gjykata është marrë me çështje të tjera të ngjashme në lidhje me kontrollin e qirasë në çështjet kundër shteteve anëtare pas rënies së regjimeve të mëparshme, duke gjetur shkelje të mëtejshme të nenit 1 të Protokollit nr. 1 (*Statileo k. Kroacia*, 2014, §§ 140-145; *Bittó dhe të Tjerët k. Sllovakia*, 2014, §§ 105-119). Në rastin *Kasmi k. Shqipërisë*, 2020, parashtresit i kërkesës u ankua për pamundësinë e tij për të rimarrë posedimin e pronës së njohur si të familjes së tij pas reformave të privatizimit pas rënies së sundimit komunist në Shqipëri, por që u pushtua nga qiramarrësit të cilët, për shkak të statusit të tyre të pambrojtur si pensionistë, të kërcënuar me të qenit të pastrehë, gëzonin mbrojtje të veçantë. Ndërsa Gjykata pranoi qëllimin legjitim të legjislatimit, i cili ishte sigurimi i strehimit për një pjesë të cënueshme të shoqërisë me çmime të arsyeshme të përballueshme, në një vend ku disponueshmëria e banesave nuk mund të plotësonte kërkesën, ajo konstatoi shkelje të nenit 1 të Protokollit nr. 1, duke pasur parasysh marrëveshjet e qirasë të vendosura me ligj, mungesën e

mekanismave adekuat që mbrojnë të drejtat e parashtruesit të kërkesës për të ndërprerë qiranë, shumën e ulët të qirasë të përcaktuar me ligj që nuk lejonte indeksimin e saj ndaj inflacionit, dhe periudhën e gjatë të pasigurisë në të cilën parashtruesi i kërkesës u gjend (§§ 76 dhe 79-85).

180. Një përfundim i ngjashëm u arrit në rastin e *Berger-Krall dhe të Tjerët k. Sllovenisë*, 2014, edhe pse nga këndvështrimi i të drejtave të qiramarrësve sipas nenit 1 të Protokollit nr. 1, çon në një mosshkelje të Konventës. Ai kishte të bënte me ankesat e qiramarrësve që kishin banuar në banesa shoqërore sipas marrëveshjeve të “qiramarrjes së mbrojtur posaçërisht” nën regjimin e mëparshëm për një rritje të qirasë dhe ulje të sigurisë së pronësisë pas lëvizjes së vendit drejt një ekonomie tregu. Megjithatë Gjykata pranoi një degradim të përgjithshëm të mbrojtjes ligjore që iu ofrohet qiramarrësve si rezultat i reformave, Gjykata vlerësoi se këto ishin disi pasoja të pashmangshme të zgjedhjes së legjislativit për denacionalizimin dhe kalimin në një ekonomi tregu, në të cilën shteti duhej të balancoje në mënyrë adekuate të drejtat e pronarëve dhe qiramarrësve. Përveç kësaj, Gjykata vlerësoi se parashtruesit e kërkesës ende përfitonin nga një mbrojtje e veçantë, veçanërisht sepse kontratat e tyre ishin për një kohëzgjatje të pacaktuar dhe se rritja e qirasë ishte ende më e ulët se qiraja e tregut të lirë dhe, në çdo rast, jo e tepruar në lidhje me të ardhurat e tyre. Prandaj, Gjykata konstatoi se shteti i paditur, në pajtimin e interesave konfliktuale në lojë, kishte siguruar një shpërndarje të barrës sociale dhe financiare të përfshirë në reformën e strehimit (§§ 205-212).

181. Për më tepër, në rastin *Edwards k. Maltës*, 2006, në lidhje me kërkesën e banesës së parashtruesit të kërkesës dhe të fushës ngjitur nga Qeveria për të siguruar strehim për të pastrehët, Gjykata konstatoi gjithashtu shkelje të nenit 1 të Protokollit nr. 1 për shkak të kufizimeve të vendosura në gëzimin e të drejtave të pronarit të parashtruesit të kërkesës. Gjykata pranoi qëllimin legjitim të ndjekur nga kërkesa e kontestuar dhe kontrolli i qirasë, i cili duhej të siguronte shpërndarjen dhe përdorimin e drejtë të burimeve të banimit, me synimin për të siguruar mbrojtjen sociale të qiramarrësve, parandalimin e të pastrehëve, si dhe mbrojtjen e dinjitetit të qiramarrësit me shpenzime të ulëta (§ 67). Megjithatë, në vlerësimin nëse ishte arritur një ekuilibër i drejtë midis interesit të përgjithshëm të komunitetit dhe të drejtës së parashtruesit për gëzimin paqësor të pronave të tij, Gjykata theksoi se pronari kishte humbur kontrollin e pronës së tij për gati 30 vjet, qiranë që ai e merrte si kompensimi ishte jashtëzakonisht e ulët në krahasim me normën e tregut dhe se ai nuk kishte asnjë ndikim në zgjedhjen e qiramarrësit ose mbi asnjë nga kushtet themelore të qirasë. Prandaj, ajo gjeti se një barrë joproporcionale dhe e tepërt i është ngarkuar pronarit, i cili duhej të përballonte pjesën më të madhe të shpenzimeve sociale dhe financiare për sigurimin e strehimit për të tjerët (§§ 73-79).

182. Në rastin *Lindheim dhe të Tjerët k. Norvegjisë*, 2012, ndryshimet legislative u dhanë qiramarrësve të tokës, të përdorura për shtëpi të përhershme ose pushimi, të drejtën për të zgjatur qiratë e tyre me të njëjtat kushte si qiraja e mëparshme për një periudhë të pakufizuar kohore. Gjykata konstatoi gjithashtu shkelje të nenit 1 të Protokollit nr. 1. Ajo vlerësoi se konsideratat e politikës sociale të ndjekura nga legjislativi, përkatësisht për të mbrojtur interesat e qiramarrësve që nuk kanë mjete financiare, ishin legjitime pasi heqja e kontrolleve të qirasë në vitin 2002 kishte prekur në thelb shumë qiramarrës të papërgatitur duke rritur në mënyrë drastike qiranë e tyre të tokës (§§ 97-100). Megjithatë, Gjykata vendosi se ndryshimet legislative vendosën një barrë joproporcionale për parashtruesit e kërkesës për shkak të një sërë faktorësh, duke përfshirë nivelin e qirasë jashtëzakonisht të ulët, vazhdimet ishin me një kohëzgjatje të pacaktuar dhe se qiraja mund të rritej vetëm në përputhje me indeksin e çmimit të konsumit dhe jo vlerën e tokës, dhe vetëm qiramarrësi mund të përfundonte kontratën e qirasë (§§ 126-136).

183. Qëllimi për të cilin një pronë përdoret nga qiramarrësit mund të jetë gjithashtu një faktor i rëndësishëm në vlerësimin e Gjykatës për proporcionalitetin e masave të kontrollit të qirasë. Në rastin *Bradshaw dhe të Tjerët k. Maltës*, 2018, kur objekti i qirasë ishte një pronë e përdorur nga një klub i grupit, Gjykata vërejtë se përdorimi i objektit ishte për aktivitete sociale dhe kulturore, pra të një natyre tregtare, në krahasim me, për shembull, banesat sociale, të cilat përfshinin një shkallë më pak të rëndësishme të interesit publik sesa në rastet e tjera dhe që nuk justifikonte një ulje kaq të konsiderueshme të qirasë në krahasim me vlerën e qirasë së tregut të lirë (§§ 58 dhe 63-66).

D. Masat e tjera të kontrollit shtetëror

184. Në rastin *Garib k. Holandës* [DHM], 2017, Gjykata shqyrtoi një ankesë sipas nenit 2 të Protokollit nr. 4 të Konventës kundër ligjeve të planit urban, të cilat u kërkonin personave që dëshironin të jetonin në rrethe të caktuara të qytetit ose të kishin banuar në vend për gjashtë vitet e mëparshme ose të kishin të ardhura nga puna për të marrë një leje banimi në atë zonë. Qëllimi i legjislacionit ishte të ndalonte rënien dhe stigmatizimin e disa rretheve të varfra brenda qytetit në Rotterdam, duke inkurajuar vendosjen e personave që nuk vareshin nga mirëqenia sociale. Gjykata theksoi se, duke pasur parasysh kontekstin social dhe ekonomik të rastit, liria e vlerësimit të ligjvënësist në parim shtrihej si në vendimin e tij për të ndërhyrë në zonën në fjalë, ashtu edhe, pasi të ketë ndërhyrë, në rregullat e detajuara që ai vendosi për të arritur një ekuilibër midis interesave konkurruese publike dhe private. Më konkretisht, ajo përsëriti se në një zonë kaq komplekse dhe të vështirë sa ajo e zhvillimit të qyteteve të mëdha, shteti gëzonte një hapësirë të gjerë vlerësimi për të zbatuar politikën e tij urbanistike. (§§ 138-139).

185. Në përcaktimin nëse ndërhyrja në të drejtat e parashtrueses së kërkesës, kërkesa e së cilës për leje banimi u refuzua për shkak të mospërmbushjes së asnjërës prej kriterëve, Gjykata vlerësoi kornizën legjislative dhe rrethanat individuale të parashtrueses. Gjykata konstatoi se nuk kishte asnjë provë që zgjedhjet e politikave të autoriteteve në kohën materiale ishin qartazi të gabuara ose prodhonin efekte negative joproporcionale në nivelin e individit të prekur. Përkundrazi, prova ishte se përbërja socio-ekonomike e rretheve përkatëse kishte filluar të ndryshonte - më shumë banues të rinj kishin qenë në punë se më parë (§§ 147-148). Për më tepër, Gjykata i kushtoi rëndësi të konsiderueshme përfshirjes së masave mbrojtëse, të cilat tregonin se ishin marrë masa adekuate për të drejtat dhe interesat e personave të tillë si parashtruesi i kërkesës: strehimi alternativ i mjaftueshëm duhej të ishte i disponueshëm për ata që nuk kualifikoheshin për leje; përcaktimi i rretheve duhej të rishikohej çdo katër vjet dhe ministri përkatës do të raportonte çdo pesë vjet në Parlament mbi efektivitetin e legjislacionit dhe efektet e tij në praktikë; dhe ishte përfshirë një klauzolë e vështirësisë individuale. Disponueshmëria e shqyrtimit gjyqësor (në dy shkallë juridiksioni që plotësojnë nenin 6) ofroi mbrojtje shtesë. Si rezultat, Gjykata konstatoi se shteti i paditur nuk e kishte tejkaluar kufirin e vlerësimit që i ishte dhënë (§§ 150-157).

186. Për më tepër, në balancimin e interesave të parashtrueses së kërkesës me interesin publik të ndjekur nga legjislacioni, Gjykata konstatoi se situata personale e parashtrueses, si rezultat i refuzimit të lejes së saj të banimit, nuk ishte veçanërisht bindëse. Gjykata vërejti, ndër të tjera, se nuk kishte asnjë sugjerim që parashtruesja e kërkesës kishte pasur ndonjë vështirësi, ajo kishte refuzuar të deklaronte pse - veç preferencës personale - ajo dëshironte të qëndronte në distrikt dhe doli se ajo ishte transferuar në strehim të subvencionuar nga qeveria në një komunë tjetër pak para se të përfundonte periudha e saj gjashtëvjeçare e pritjes. Si rezultat, Gjykata konstatoi se pasojat e refuzimit për parashtruesen e kërkesës për leje strehimi nuk përbënin një vështirësi të tillë disproporcionale saqë interesi i saj duhet të jetë më i madh se interesi i përgjithshëm i shërbyer nga zbatimi i qëndrueshëm i masës në fjalë (§§ 160-165). Nëse do të pranohej një preferencë personale e pambështetur, autoritetet vendase dhe Gjykata do të privoheshin nga mundësia e peshimit të interesave publike dhe private të përfshira dhe vendimmarrja publike do të anashkalohej, duke reduktuar në fakt kufirin e vlerësimit të shtetit. (§ 166).

E. Përfitimet e strehimit

187. Praktika gjyqësore e Gjykatës për përfitimet e strehimit gjendet kryesisht në nenin 14 të lexuar në lidhje me nenin 1 të Protokollit nr. 1 të Konventës. *Vrountou k. Qipros*, 2015, në lidhje me

refuzimin e një karte refugjati, mjeti i vetëm për të përfituar një përfitim strehimi, mbi bazën se parashtruesi i kërkesës ishte fëmijë i një gruaje të zhvendosur dhe jo i një burri të zhvendosur. Gjykata konstatoi se nuk kishte justifikim objektiv dhe të arsyeshëm për dallimin në trajtim dhe për rrjedhojë shkelje të këtyre dispozitave (§ 76). Ndër faktorët e tjerë, Gjykata vlerësoi se përfitimi i strehimit binte në mënyrë të qartë brenda fushës së nenit 1 të Protokollit nr. 1, sepse, po të mos ishte nevoja të ketë një kartë refugjati, parashtruesi i kërkesës do të kishte pasur të drejtën e zbatueshme sipas ligjit të brendshëm që të fitojë ndihmë për strehim (§§ 64-66).

188. Në rastin *J.D. dhe A.k. Mbretërisë së Bashkuar*, 2019, lidhur me dështimin për të bërë një dallim në favor të parashtruesve të kërkesës në një situatë të cënueshme kur reduktohen përfitimet e strehimit, Gjykata shqyrtoi ankesat në lidhje me detyrimet pozitive të shtetit sipas nenit 14, përkatësisht detyrimin për të trajtuar ndryshe personat, situatat e të cilëve janë dukshëm të ndryshme. Dy parashtruesit e kërkesës, qiramarrës të banesave sociale, u ankuan në bazë të nenit 14 në lidhje me nenin 1 të Protokollit nr. 1 se ulja e përfitimeve të tyre të strehimit, në të cilat ata kishin të drejtë më parë, si rezultat i një ndryshimi në skemën statutores që synon kursimin e fondeve publike, i kishte vënë ata në një pozitë më të pasigurt se të tjerët që prekeshin nga ulja për shkak të rrethanave të tyre personale: parashtruesja e parë kujdesej me kohë të plotë për fëmijën e saj me aftësi të kufizuara dhe e dyta u strehua nën një 'skemë të shenjtë' për të mbrojtur ata që kishin përjetuar dhe mbetën në rrezik të dhunës së rëndë në familje.

189. Pasi konstatoi se parashtruesit, të cilët trajtoheshin në të njëjtën mënyrë si përfituesit e tjerë të përfitimit të strehimit, edhe pse rrethanat e tyre ishin dukshëm të ndryshme, ishin veçanërisht të paragjykuar nga masa e kundërshtuar, Gjykata shqyrtoi nëse një dështim i tillë për t'u trajtuar ndryshe ishte i justifikuar objektivisht dhe në mënyrë të arsyeshme. Në rrethanat e rastit, kur diskriminimi i pretenduar ishte në bazë të aftësisë së kufizuar dhe gjinisë, do të kërkoheshin arsye shumë të rëndësishme për të justifikuar masën e kontestuar në lidhje me parashtruesit e kërkesës. (§§ 96-97).

190. Për sa i përket parashtrueses së parë, Gjykata konstatoi se ndonëse do të kishte qenë jashtëzakonisht shqetësuese dhe shumë e padëshirueshme që ajo të largohej, ajo mund të transferohej në një banesë më të vogël, të përshtatur në mënyrë të përshtatshme dhe një përfitim strehimi i disponueshëm për të ishte në dispozicion. Gjykata u bind se këto përbënin arsye mjaft të rëndësishme për të arritur në përfundimin se mjetet e përdorura për zbatimin e masës ishin proporcionale dhe ndryshimi në trajtim ishte i justifikuar (§§ 101-102). Megjithatë, për sa i përket parashtrueses së dytë, Gjykata vlerësoi se duke qenë se qëllimi për të ulur përfitimin e strehimit (stimulimi i saj për t'u zhvendosur në një shtëpi më të vogël) binte ndesh me qëllimin e "skemës së shenjtë" (për t'i mundësuar asaj të qëndronte në shtëpinë e saj për sigurinë e saj), nuk ishte dhënë asnjë arsye me peshë për të justifikuar priorizimin e një qëllimi legjitim mbi tjetrin. Prandaj, vendosja e ndryshimit statutor mbi atë grup të vogël dhe lehtësisht të identifikueshëm nuk ishte i justifikuar dhe ishte diskriminues (§§ 103-105).

VI. Grupe specifike të cënueshme

Neni 3 i Konventës

“Askush nuk mund t’i nënshtrohet torturës ose dënimeve ose trajtimeve çnjerëzore ose poshtëruese.”

Neni 8 i Konventës- E drejta për respektimin e jetës private dhe familjare

“1. Çdokush ka të drejtën e respektimit të jetës së tij private dhe familjare, banesës dhe korrespondencës së tij..

2. Autoriteti publik nuk mund të ndërhyjë në ushtrimin e kësaj të drejte, përveçse në shkallën e parashikuar nga ligji dhe kur është e nevojshme në një shoqëri demokratike, në interes të sigurisë publike, për mbrojtjen e rendit publik, shëndetit ose moralit ose për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të të tjerëve.”

Neni 14 i Konventës – Ndalimi i diskriminimit

“Gëzimi i të drejtave dhe i lirive të përcaktuara në këtë Konventë duhet të sigurohet, pa asnjë dallim të bazuar në shkaqe të tilla si seksi, raca, ngjyra, gjuha, feja, mendimet politike ose çdo mendim tjetër, origjina kombëtare ose shoqërore, përkatësia në një minoritet kombëtar, pasuria, lindja ose çdo status tjetër.”

Neni 1 i Protokollit Nr. 1 – Mbrojtja e pronës

“1. Çdo person fizik ose juridik ka të drejtën e gëzimit paqësor të pasurisë së tij. Askush nuk mund të privohet nga prona e tij, përveçse për arsye të interesit publik dhe në kushtet e parashikuara nga ligji dhe nga parimet e përgjithshme të së drejtës ndërkombëtare.

2. Megjithatë, dispozitat e mëparshme nuk çenojnë të drejtën e Shteteve për të zbatuar ligje, që ato i çmojnë të nevojshme për të rregulluar përdorimin e pasurive në përputhje me interesin e përgjithshëm ose për të siguruar pagimin e taksave ose të kontributeve ose të gjobave të tjera.”

Neni 2 i Protokollit nr. 1 – E drejta për arsim

“Askujt nuk mund t’i mohohet e drejta për arsimim. Shteti, në ushtrimin e funksioneve që merr përsipër në fushën e edukimit dhe të arsimit, respekton të drejtën e prindërve për të siguruar këtë edukim dhe arsim në përputhje me bindjet e tyre fetare dhe filozofike.”

Neni 4 i Protokollit nr. 4 – Ndalimi i dëbimit kolektiv të të huajve

“Dëbimi kolektiv i të huajve është i ndaluar.”

191. Ky kapitull do të shqyrtojë dimensionin social të praktikës gjyqësore të Gjykatës në lidhje me grupe të caktuara të cënueshme si migrantët/azilkërkuesit, personat me aftësi të kufizuara dhe romët.

A. Migrantët/Azil-kërkuesit²⁷

192. Në vlerësimin e të drejtave të tyre sipas Konventës, Gjykata i kushton vëmendje të veçantë statusit të cënueshëm të migrantëve/azilkërkuesve duke pasur parasysh situatën e tyre të pasigurt dhe përvojat e kaluara. (*M.S.S. k. Belgjikës dhe Greqisë* [DHM], 2011, §§ 232 dhe 251; *B.G. dhe të Tjerët k. Francës*, 2020, § 78). Kjo është veçanërisht e vërtetë kur përfshihen fëmijët, të cilëve Gjykata u është referuar se janë në një situatë “cënueshmërie ekstreme”, qofshin të shoqëruar apo të pashoqëruar, që kërkon

²⁷ See also, *Case-Law Guide on Immigration of the European Convention on Human Rights*.

përparësi ndaj konsideratave në lidhje me statusin e tij/saj si migrant i parregullt (*N.T.P. dhe të Tjerët k. Francës*, 2018, § 44; *Khan k. Francës*, 2019, §§ 73-74 dhe §§ 92-93; *B.G. dhe të Tjerët k. Francës*, 2020, § 79).

193. Gjykata ka përsëritur se nenit 3 nuk i detyron shtetet t'i sigurojnë të gjithëve brenda juridiksionit të tyre një shtëpi dhe as t'u japin migrantëve ndihmë financiare për t'i mundësuar ata të mbajnë një standard të caktuar jetese, por përgjegjësia e shtetit mund të përfshihet sipas nenit 3 kur një parashtrues, në rrethana tërësisht të varura nga mbështetja e shtetit, e gjen veten përballë indiferencës zyrtare në një situatë privimi serioz ose nevojë të papajtueshme me dinjitetin njerëzor (*M.S.S. k. Belgjikës dhe Greqisë* [DHM], 2011, §§ 249 dhe 253; *Tarakhel k. Zvicrës* [DHM], 2014, §§ 95 dhe 98). Në rastin *M.S.S. k. Belgjikës dhe Greqisë* [DHM], 2011, Gjykata shqyrtoi sipas nenit 3 ankesat e një azilkërkuesi i cili jetonte në rrugë për disa muaj në një gjendje varfërie ekstreme pa asnjë mjet jetese (i paaftë për të përmbushur nevojat themelore si ushqimi dhe higjiena) dhe nën kushte të vazhdueshme të frikës së sulmit dhe grabitjes. Gjykata konstatoi shkelje të nenit 3 për shkak të dështimit të shtetit të paditur që të kishte parasysh cenueshmërinë e parashtruesit si azilkërkues dhe mosveprimin e tyre në situatën veçanërisht të rëndë në të cilën ai ishte gjendur për muaj të tërë. Ajo konsideroi se parashtruesi kishte qenë viktimë e një trajtimi poshtëruës duke treguar mungesë respekti për dinjitetin e tij dhe se kjo situatë kishte ngjallur tek ai ndjenja frike, ankthi ose inferioriteti që mund të shkaktonin dëshpërim. Kushtet e tij të jetesës, të kombinuara me pasigurinë e vazhdueshme në të cilën ai kishte qëndruar dhe mungesën totale të ndonjë perspektive për përmirësimin e situatës së tij, kishin arritur nivelin e ashpërsisë së kërkuar për t'u përfshirë në fushëveprimin e nenit 3 të Konventës (§§ 263-264).

194. Përfundim i ngjashëm është arritur nga Gjykata në rastin *N.H. dhe të Tjerët k. Francës*, 2020, në lidhje me azilkërkuesit, të cilët, për shkak të vonësave administrative që i pengonin të merrnin mbështetjen e parashikuar me ligj në pritje të aplikimit për azil, u detyruan të jetonin në rrugë të vrazhdë për disa muaj, pa qasje në objektet sanitare, pa mjete jetese dhe vazhdimisht në frikë nga sulmi ose grabitja. Gjykata konstatoi se autoritetet kishin dështuar në përmbushjen e detyrave të tyre ndaj parashtruesve sipas ligjit të brendshëm dhe nuk kishin dhënë përgjigjen e duhur pasi u njoftuan për situatën e pasigurt të tyre. Rrjedhimisht, parashtruesit e kërkesës kishin qenë viktimë të trajtimit poshtëruës, nga autoritetet që tregonin mungesë respekti për dinjitetin e tyre, që kishte tejkaluar pragun e ashpërsisë për qëllimet e nenit 3 të Konventës (§§ 165-186). Nga ana tjetër, Gjykata konstatoi se pragu i nenit 3 nuk u arrit në lidhje me një parashtrues, i cili gjithashtu kishte jetuar në një tendë për muaj të tërë, por që kishte marrë dokumente që vërtetonin statusin e tij të azilkërkuesit dhe ndihmën financiare brenda një periudhe relativisht më të shkurtër kohore (§ 187).

195. Për më tepër, në rastin *Tarakhel v. Zvicrës* [DHM], 2014, lidhur me largimin e propozuar në Itali të një çifti azilkërkuesish afganë dhe gjashtë fëmijëve të tyre të mitur, Gjykata vendosi se një dëbim do të përbënte shkelje të nenit 3 në mungesë të garancive të marra nga shteti i paditur që parashtruesit e kërkesës do të vendoseshin në mjedise dhe kushte (akomodim i përshtatshëm, ushqim, kujdes shëndetësor, etj.) të përshtatura me moshën e fëmijëve dhe që familja do të mbahej së bashku pas mbërritjes në shtetin pritës (§§ 120-122).

196. Gjykata ka arritur në përfundime të ngjashme në raste të tjera që përfshijnë fëmijë:

- *Mubilanzila Mayeka dhe Kaniki Mitunga k. Belgjikës*, 2006, në lidhje me ndalimin e një pesëvjeçareje të pashoqëruar në një qendër të krijuar për të rritur dhe të paaftë për të përmbushur nevojat e një fëmije, e ndjekur nga dëbimi i saj pa masat paraprake të nevojshme për situatën e saj (§§ 50-59 dhe 66-71);
- *Muskhadzhiyeva dhe të Tjerët k. Belgjikës*, 2010, lidhur me ndalimin e katër azilkërkuesve të mitur, përkatësisht të moshës shtatë muajsh, tre vjet e gjysmë, pesë dhe shtatë vjeç në kohën konkrete, të shoqëruar nga prindërit e tyre, në një objekt të papajisur për pritjen e fëmijëve që kishte rezultuar në përkeqësim të shëndetit e tyre psikologjik në veçanti (§§ 59-63);

- *Popov k. Francës*, 2012, në lidhje me ndalimin e fëmijëve të mitur, në pritje të dëbimit, të shoqëruar nga prindërit e tyre, për pesëmbëdhjetë ditë, në një mjedis për të rritur me një prani të fortë policie, pa aktivitete për t’i mbajtur ata të zënë, kombinuar me shqetësimin e prindërve të tyre, i cili ishte dukshëm i papërshtatshëm për moshën e tyre (§§ 91-103);
- *A.B. dhe të Tjerët k. Francës*, 2016, lidhur me ndalimin e një 4-vjeçari, megjithëse i shoqëruar me prindërit e tij, për tetëmbëdhjetë ditë në një mjedis paraburgimi, ku, ndër të tjera, ai ishte ekspozuar ndaj niveleve veçanërisht të larta të zhurmës dhe përzier me zyrtarë policie të armatosur me uniformë gjatë transferimeve në seanca të ndryshme gjyqësore dhe administrative në të cilat ishte i detyruar të merrte pjesë pasi nuk mund të lihej vetëm (§§ 112-115);
- *Khan k. Francës*, 2019, në lidhje me kushtet e pasigurta të jetesës së një të mituri të huaj të pashoqëruar në një barakë, një mjedis qartazi i papërshtatshëm për fëmijët, për disa muaj dhe dështimin nga autoritetet për të ekzekutuar një urdhër gjyqësor për vendosjen e parashtruesit, i cili ishte në një pozitë të cenueshme, për t’u siguruar me kujdes dhe mbrojtje (§§ 81-95);
- *Moustahi k. Francës*, 2020, në lidhje me përgjimin në det dhe ndalimin e mëvonshëm të të miturve të pashoqëruar edhe pse ata janë të lidhur në mënyrë arbitrare me një të rritur pa lidhje dhe deportim pa masa paraprake në një shtet të tretë (§§ 58-70).

197. Në rastin *Moustahi k. Francës*, 2020, Gjykata konstatoi gjithashtu shkelje të neneve 5 dhe 4 të Protokollit nr. 4 të Konventës në lidhje me ndalimin dhe dëbimin e të miturve të pashoqëruar. Ajo nënvizoi cenueshmërinë e konsiderueshme të fëmijëve për shkak të moshës së tyre (pesë dhe tre vjeç) dhe faktit që ata ishin lënë të përballonin vetë, të ndarë nga çdo anëtar i familjes së tyre ose ndonjë i rritur i caktuar për t’u kujdesur për ta (§ § 91-94, §§ 103-104 dhe §§ 133-137). Përveç kësaj, Gjykata konstatoi shkelje të nenit 8 në lidhje me refuzimin e autoriteteve për të lejuar të atin të ribashkohej ose të takohej me fëmijët e tij të vendosur në paraburgim, për shkak të paligjshmërisë së ndalimit të fëmijëve dhe, më e rëndësishmja, dështimit. për të siguruar respektimin e interesave më të mira të fëmijëve duke i lidhur ata në mënyrë arbitrare me një të rritur që nuk është në lidhje familjare (§§ 113-115; shih gjithashtu *Popov k. Francës*, 2012, §§ 140-148, mbi “interesat më të mira të fëmijës” sipas nenit 8 në kontekstin e ndalimit të fëmijëve emigrantë).

198. Megjithatë, në raste të tjera, Gjykata ka konstatuar se nuk ka shkelje të nenit 3:

- *N.T.P. dhe të Tjerët k. Francës*, 2018, ku parashtruesve të kërkesës (një nënë dhe tre fëmijët e saj të vegjël) u ishte ofruar strehim gjatë natës në një strehë private të financuar nga autoritetet dhe u ishte dhënë ushqim dhe kujdes mjekësor dhe fëmijët kanë qenë në shkollë (§§ 45-49);
- *B.G. dhe të Tjerët k. Francës*, 2020, ku parashtruesit e kërkesës (familjet me fëmijë të mitur) kishin qëndruar përkohësisht në një kamp me tenda të ngritur në një park makinash, me autoritetet që kishin marrë masa për të përmirësuar kushtet e tyre materiale të jetesës, veçanërisht duke siguruar kujdes mjekësor dhe shkollimin për fëmijët, dhe vendosja e mëvonshme në një banesë (§§ 87-89).

B. Personat me aftësi të kufizuar

199. Gjykata ka trajtuar çështje në lidhje me të drejtat e personave me aftësi të kufizuara sipas neneve të ndryshme të Konventës. Gjykata ka identifikuar personat me aftësi të kufizuara si të një grupi veçanërisht të cenueshëm, duke vënë në dukje se ata historikisht kanë i janë nënshtruar diskriminimit dhe paragjykimit që ka rezultuar në përjashtimin e tyre social. Një paragjykim i tillë mund të sjellë stereotipe legjislative që ndalojnë vlerësimin e individualizuar të kapaciteteve dhe

²⁸ Shih gjithashtu, nën-seksionin “Shëndeti dhe paaftësia” nën kapitullin “Diskriminimi në bazë të *Udhëzuesit të praktikës gjyqësore për nenin 14 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut* dhe nën-seksionin “Çështjet e aftësisë së kufizuar” nën kapitullin ‘Jeta private’ e *Udhëzuesit të praktikës gjyqësore për nenin 8 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut*.

nevojave të tyre. Prandaj, Gjykata ka theksuar nevojën për të parandaluar diskriminimin ndaj personave me aftësi të kufizuara dhe për të nxitur pjesëmarrjen dhe integrimin e tyre të plotë në shoqëri, duke nënvizuar se liria e vlerësimit të shtetit është në thelb më e ngushtë në këtë kontekst dhe se ai duhet të ketë arsye shumë të rëndësishme për kufizimin e të drejtave themelore të këtyre njerëzve. (*Glor k. Zvicrës*, 2009, § 84; *Guberina k. Kroacisë*, 2016, § 73).

1. Qasje në zona, ndërtesa dhe shërbime specifike

200. Gjykata ka vendosur se neni 8 nuk mund të konsiderohet si i zbatueshëm në përgjithësi sa herë që ka një ndërprerje në jetën e përditshme të një personi që pretendon mungesë qasjeje në një institucion publik: ai zbatohet vetëm në raste të jashtëzakonshme kur një mungesë e tillë e qasjes në ndërtesat publike dhe ndërtesat e hapura për publikun ndikon në jetën e tij/saj në mënyrë të tillë që të ndërhyjë në të drejtën për zhvillim personal dhe të drejtën për të krijuar dhe zhvilluar marrëdhënie me qeniet e tjera njerëzore dhe botën e jashtme. Në rrethana të tilla, shteti mund të ketë një detyrim pozitiv për të siguruar qasje në objektet në fjalë (*Zehnalova dhe Zehnal k. Republikës Çeke* (vend.), 2002; *Farcaş k. Rumanisë* (vend.), 2010, § 68; *Arnar Helgi Lárusson k. Islandës*, 2022, §§ 44-46).

201. Në rastin e qasjes në një plazh privat nga një person me aftësi të kufizuara, Gjykata vendosi se e drejta e pohuar kishte të bënte me marrëdhëniet ndër-personale të një shtrirje qaq të gjerë dhe të papërcaktuar, saqë nuk mund të kishte një lidhje të drejtpërdrejtë të mundshme midis masave që i kërkohej shtetit të merrte për të korrigjuar lëshimet e objekteve private të larjes dhe jetën private të parashtruesit të kërkesës. Prandaj, neni 8 nuk ishte i zbatueshëm (*Botta k. Italisë*, 1998, § 35).

202. Për më tepër, në rastet që kanë të bëjnë me qasjen e kufizuar në ndërtesa dhe shërbime të caktuara të personave me aftësi të kufizuara, Gjykata ka gjetur se neni 8 nuk është i zbatueshëm dhe e ka hedhur poshtë ankesën si *ratione materiae* të papajtueshme. Në rastin *Zehnalova dhe Zehnal k. Republikës Çeke* (vend.), 2002, lidhur me qasjen në ndërtesat publike dhe ndërtesat e tjera të hapura për publikun, Gjykata vlerësoi se nuk kishte pasur asnjë lidhje të veçantë midis mungesës së qasjes në ndërtesat në fjalë dhe nevojave të veçanta të jetës private të parashtruesit të kërkesës. Ajo shprehu dyshime, duke pasur parasysh numrin e madh të ndërtesave për të cilat u ankua, në lidhje me nevojat e parashtruesit për t'i përdorur ato në baza ditore dhe nëse kishte një lidhje të drejtpërdrejtë dhe të menjëhershme midis masave që po kërkohej të merrte shteti dhe jetës private të parashtruesve. Prandaj, Gjykata vendosi se neni 8 nuk ishte i zbatueshëm.

203. Duke u mbështetur në baza të ngjashme, Gjykata vendosi që neni 8 të mos ishte i zbatueshëm në rastin *Farcaş k. Rumanisë* (vend.), 2010, një rast në lidhje me ankesën e parashtruesit për dështimin e pretenduar të autoriteteve që të ndërmarrin masa pozitive për të lehtësuar qasjen në disa ndërtesa publike dhe transportin publik. Për më tepër, Gjykata vlerësoi se autoritetet kombëtare nuk kishin mbetur joaktive dhe se situata në qytetin ku jetonte parashtruesi i kërkesës ishte përmirësuar gradualisht, me miratimin e legjislacionit që inkurajonte integrimin e personave me aftësi të kufizuara në jetën sociale, ekonomike dhe kulturore, dhe imponoi detyrime për aktorët e ndryshëm në jetën publike për të lehtësuar qasjen e këtyre njerëzve në ndërtesat e ndryshme të destinuara për publikun dhe integrimin e tyre në shoqëri (§§ 68-71).

204. Në rastin *Glaisen k. Zvicrës* (vend.), 2019, Gjykata shqyrtoi një ankesë për mungesën e qasjes në një kinema private nga një person paraplegjik që dëshironte të shihte një film që nuk po shfaqej në kinematë me qasje për persona me aftësi të kufizuara. Ndërkohë duke vlerësuar situatën sociale dhe familjare të parashtruesit të kërkesës dhe duke pranuar rëndësinë e të shkuarit në kinema duke mos qenë i kufizuar vetëm për të parë një film, por që përfshin edhe shkëmbime me njerëz të tjerë, Gjykata megjithatë konsideroi se neni 8 nuk mund të interpretohej si dhënie e një të drejte të qasjes në një kinema të caktuar për të parë një film të caktuar. Në veçanti, Gjykata vërejti se kishte qasje të përgjithshme në kinema të tjera në afërsi, të cilat ishin përshtatur për nevojat e parashtruesit të kërkesës (§§ 48-49). Prandaj, refuzimi për të lejuar parashtruesin e kërkesës të hyjë në një kinema për të parë një film specifik nuk ka ndikuar në jetën e tij në mënyrë të tillë që të ndërhyjë në të drejtën e tij për zhvillim personal ose për të krijuar dhe zhvilluar marrëdhënie me qeniet e tjera njerëzore dhe botën e jashtme. (§ 50).

205. Megjithatë, Gjykata dalloi rastet e lartpërmendura nga ajo e parashtruesit të kërkesës në rastin *Arnar Helgi Lárusson k. Islandës*, 2022, një rast në lidhje me një parashtrues përdorues të karriges me rrota, i cili pa sukses ndërmori procedurat për të përmirësuar qasjen në dy ndërtesat publike (qendrave të artit dhe kulturës) në qytetin e tij. Gjykata konstatoi se mungesa e qasjes me karrige me rrota binte brenda kufijve të “jetës private” të garantuar me nenin 8. Gjykata vlerësoi se parashtruesi i kërkesës kishte identifikuar qartë dy ndërtesa të veçanta që ishin në pronësi publike dhe/ose operonin dhe që dukej se luanin një rol të rëndësishëm në jetën lokale të komunës së tij, mungesa e qasjes në to e kishte penguar të marrë pjesë në një pjesë të konsiderueshme të aktiviteteve kulturore, ngjarjeve sociale dhe ahengjeve të ofruara nga komuniteti i tij. Duke nënvizuar standardet evropiane dhe ndërkombëtare për efektin që personave me aftësi të kufizuara duhet t’u mundësohet integrimi i plotë në shoqëri dhe të kenë mundësi të barabarta për pjesëmarrje në jetën e komunitetit, Gjykata konstatoi se situata e kontestuar mund të ndikonte në të drejtat e parashtruesit për zhvillimin personal dhe të krijojë dhe zhvillojë marrëdhënie me botën e jashtme, duke u futur kështu në “fushëveprimin” e nenit 8 (§§ 44-46). Në merita, Gjykata nuk gjeti shkelje të Konventës, veçanërisht në atë që autoritetet kombëtare kishin bërë tashmë përpjekje të konsiderueshme për të përmirësuar qasjen në ndërtesat publike në komunë, duke i dhënë përparësi objekteve arsimore dhe sportive, të cilat Gjykata nuk i konsideroi arbitrare dhe të paarsyeshme. (§§ 63-65).

206. Në raste të tjera, Gjykata ka shqyrtuar zbatueshmërinë e nenit 8 për disa ankesa, megjithatë, pa marrë një qëndrim përfundimtar për këtë çështje. Rasti *Mótkka k. Polonisë* (vend.), 2006, kishte të bënte me mungesën e ndihmës për një person me aftësi të kufizuara për të hyrë në një qendër votimi për të votuar. Ndërsa e konsideroi të panevojshme përcaktimin e zbatueshmërisë së nenit pasi kërkesa ishte e papranueshme për arsye të tjera, Gjykata nuk përjashtoi mundësinë e një lidhjeje të mjaftueshme me nenin 8, duke pasur parasysh faktin se përfshirja e parashtruesit në jetën e komunitetit të tij lokal dhe ushtrimi i detyrave të tij qytetare u ndikua, duke prekur kështu mundësinë e parashtruesit për të zhvilluar marrëdhënie shoqërore me të tjerët dhe për zhvillimin e tij personal.²⁹ Në mënyrë të ngjashme, në rastin *Farcaș k. Rumanisë* (vend.), 2010, parashtruesi i kërkesës u ankua për pamundësinë e pretenduar që ai të kontestonte vendimet e marra nga punëdhënësi i tij dhe autoritete të ndryshme administrative për shkak të pengesave arkitekturore që nuk e lejonin hyrjen në ndërtesat e autoriteteve kompetente dhe gjykatave dhe Gjykata tregoi se nuk e përjashtonte mundësinë që neni 8 të jetë i zbatueshëm, duke marrë parasysh pasojat e vendimeve të kontestuara në jetën e përditshme të parashtruesit (§§ 62-63). Në rastin *Bayrakci k. Turqisë*, 2013, lidhur me mungesën në vendin e punës të ambienteve të tualetit të përshtatur me aftësitë e kufizuara të parashtruesit të kërkesës, Gjykata pohoi se nuk kishte dyshime se mungesa e tualetit mund të kishte pasojat reale dhe të rënda në jetën e përditshme të parashtruesit. Për më tepër, ajo konsideroi se nuk mund të përjashtohet që mungesa e ambienteve të tualetit të përshtatur me nevojat e tij, i cili dëshironte të bënte një jetë normale aktive, mund të kishte ngjallur tek ai ndjenja poshtërmi dhe ankthi që mund të cenonin autonominë e tij personale, dhe rrjedhimisht cilësinë e jetës së tij private. Prandaj, Gjykata nuk përjashtoi se ekzistonte një lidhje e drejtpërdrejtë dhe e menjëhershme midis masave të kërkuara nga parashtruesi dhe jetës së tij private, dhe për këtë arsye arriti në përfundimin se neni 8 mund të zbatohet në rrethanat e rastit (§§ 26-27).

207. Më tej, Gjykata konsideroi se ankesat e parashtruesit të kërkesës, në rastin *Farcaș k. Rumanisë* (vend.), 2010, (shih paragrafin e mëparshëm) në lidhje me paaftësinë e tij të pretenduar për të pasur qasje në ndërtesën e gjykatës dhe shërbimet publike, sipas neneve 6 § 1 (e drejta e qasjes në gjykatë) dhe 34 (e drejta e kërkesës individuale) të Konventës. Gjykata konstatoi se neni 6 § 1 ishte i zbatueshëm duke qenë se ankesa e parashtruesit për pamundësinë e ngritjes së procedurave ligjore për shkak të paaftësisë së tij kishte implikime të drejtpërdrejta për të drejtat dhe detyrimet e tij civile brenda kuptimit të nenit 6 § 1 (§§ 47-48). Ajo gjithashtu konsideroi se neni 34 mund të zbatohet nëse

²⁹ Sipas “Të drejtës përkatëse vendase dhe ndërkombëtare”, Gjykata iu referua teksteve të ndryshme të miratuara nga Këshilli i Evropës, të cilat theksojnë rëndësinë e pjesëmarrjes së plotë të personave me aftësi të kufizuara në shoqëri, veçanërisht në jetën politike dhe publike, si Rekomandimi Nr. (92) 6 dhe Rekomandimi nr. Rec(2006)5 i Komitetit të Ministrave, Rekomandimi 1185 (1992) i Asamblesë Parlamentare dhe neni 15 i Kartës Sociale Evropiane (i rishikuar).

do të rezultonte se parashtruesi nuk kishte qenë në gjendje të shteronte mjetet juridike të brendshme, të konsultohet me një avokat për të përgatitur mbrojtjen e tij para gjykatave vendase ose për të komunikuar lirshëm me Gjykatën. Në lidhje me këtë, mund të priten masa pozitive nga shteti sipas nenit 34 (§ 49). Megjithatë, në lidhje me faktet e rastit, Gjykata arriti në përfundimin se e drejta e parashtruesit për qasje në gjykatë dhe e drejta e kërkesës individuale nuk ishin penguar nga pengesa të tilla të pakapërcyeshme që ta pengonin atë të ngrejë procedura ose të paraqiste një kërkesë ose të komunikonte me Gjykatën, duke vënë në dukje veçanërisht disponueshmërinë e shërbimit postar ose të një ndërmjetësi për qëllime të tilla (§§ 50-54).

2. Përfitimet e aftësisë së kufizuar / Lehtësimi tatimor

208. Gjykata ka pasur parasysh karakteristikat e veçanta të përfitimeve të aftësisë së kufizuar dhe rrethanat e personave në fjalë, veçanërisht kur këto përfitime përbëjnë burimin e tyre të vetëm të të ardhurave ose një pjesë të rëndësishme të tyre. (*Béláné Nagy k. Hungarisë* [DHM], 2016, § 123; *Kjartan Ásmundsson k. Islandës*, 2004, § 44).

209. Në rastin *Béláné Nagy k. Hungarisë* [DHM], 2016, Gjykata shqyrtoi ndërprerjen e përfitimeve të aftësisë së kufizuar të parashtruesit të kërkesës për shkak të futjes me ligj të kriterëve të reja të kualifikimit. Ndërsa pranoi se ndërhyrja kishte qenë në përputhje me ligjin dhe në ndjekje të një qëllimi legjitim (mbrojtja e fondeve publike), Gjykata konstatoi se nuk kishte marrëdhënie të arsyeshme proporcionaliteti midis qëllimit të ndjekur dhe mjeteve të përdorura pasi parashtruesi i ishte nënshtruar. në këtë mënyrë një privimi të plotë të çdo të drejte. Në veçanti, Gjykata nënvizoi faktin se parashtruesja nuk kishte të ardhura të tjera të rëndësishme me të cilat mund të jetonte dhe se ajo dukshëm kishte vështirësi në kërkimin e punësimit fitimprurës dhe i përkiste grupit të cenueshëm të personave me aftësi të kufizuara. Prandaj, Gjykata konstatoi shkelje të nenit 1 të Protokollit nr. 1 (§§ 123-126).

210. Ngjashëm, në rastin *Kjartan Ásmundsson k. Islandës*, 2004, lidhur me ndërprerjen e plotë të përfitimit të aftësisë së kufizuar pas ndryshimeve legislative, Gjykata vërejti se një heqje e tillë totale e përfitimit e preku parashtruesin e kërkesës në një mënyrë veçanërisht të ashpër pasi ai e kishte marrë atë rregullisht për njëzet vjet dhe përbënte jo më pak se një të tretën e të ardhurave të tij mujore bruto (§ 44). Përveç kësaj, Gjykata vërejti se shqetësimi legjitim për zgjidhjen e vështirësive financiare të fondit pensional dukej i vështirë për t'u pajtuar me faktin se shumica dërrmuese e 689 pensionistëve të aftësisë së kufizuar kishin vazhduar të merrnin përfitime për aftësinë e kufizuar në të njëjtin nivel si përpara miratimit të rregullave të reja, ndërsa 54 persona, mes të cilëve ishte parashtruesi i kërkesës, duhej të përballonin masën më drastike nga të gjitha, domethënë humbjen totale të të drejtave të tyre për pension. Si i tillë, parashtruesi i kërkesës, si individ, u ngarkua me një barrë të tepruar dhe joproporcionale, në kundërshtim me nenin 1 të Protokollit nr. 1 (§§ 43-45).

211. Për më tepër, në rastin *Mocie k. Francës*, 2003, Gjykata shqyrtoi një ankesë për shkak të zgjatjes së paarsyeshme të procedurave pas një kërkesë për një rritje të pensionit të invaliditetit ushtarak të parashtruesit të kërkesës. Gjykata konstatoi shkelje të nenit 6 § 1 të Konventës, duke potencuar, në veçanti, se pensioni i invaliditetit kishte përbërë pjesën më të madhe të të ardhurave të parashtruesit të kërkesës dhe se procedurat, të cilat, në thelb, kishin synuar rritjen e pensionit të parashtruesit të kërkesës për shkak të shëndetit të tij të përkeqësuar, prandaj kishte një rëndësi të veçantë për të, duke kërkuar kujdes të veçantë nga ana e autoriteteve (§ 22).

212. Gjykata ka shqyrtuar ankesa të tjera në lidhje me përfitimet e aftësisë së kufizuar sipas ndalimit të diskriminimit të nenit 14 të Konventës:

- *Koua Poirrez k. Francës*, 2003, në lidhje me refuzimin për t'i dhënë një përfitim paaftësie një të huaji me aftësi të kufizuara fizike për shkak të kombësisë së tij (§§ 47-50; shkelje e nenit 14, në lidhje me nenin 1 të Protokollit nr. 1);
- *Di Trizio k. Zvicrës*, 2016, në lidhje me refuzimin e një kompensimi për aftësinë e kufizuar për parashtruesin e kërkesës që rrjedh nga mënyra e llogaritjes së përfitimeve të

invaliditetit për shkak të zgjedhjes së saj për të punë me kohë të pjesshme pas lindjes (§§ 88-104; shkelje e nenit 14 në lidhje me nenin 8);

- *Belli dhe Arquier-Martinez k. Zvicrës*, 2018, lidhur me ndërprerjen e përfitimeve të paaftësisë jo-kontributive për shkak të qëndrimit jashtë vendit të parashtruesve të kërkesës; parashtruesja e parë, e cila kishte qenë e shurdhër që nga lindja, me vështirësi për të folur gjuhën e saj amtare dhe pa aftësi dalluese për shkak të një paaftësie të rëndë e cila kishte kërkuar një ofrim terapeutik gjithëpërfshirës gjatë gjithë jetës së saj, dhe nëna e saj, parashtruesja e dytë, e cila ofroi kushtet e nevojshme të kujdesit dhe e cila ishte gjithashtu kujdestarja e saj (§§ 95-113; nuk ka pasur shkelje të nenit 14 në lidhje me nenin 8);
- *Popović dhe të Tjerët k. Serbisë*, 2020, në lidhje me trajtimin e pretenduar diskriminues të përfituesve civilë të përfitimeve të aftësisë së kufizuar, të cilët merrnin një shumë më të ulët të të njëjtit përfitim sesa ata të klasifikuar si përfitues ushtarakë, pavarësisht se kishin saktësisht të njëjtën aftësi të kufizuar paraplegjike (§§ 74-80; nuk ka pasur shkelje të nenit 14 në lidhje me nenin 1 të Protokollit nr. 1).

213. Në kontekst të lehtësimit të taksave për shkak të aftësisë së kufizuar, në rastin *Glor k. Zvicrës*, 2009, Gjykata shqyrtoi një ankesë në lidhje me detyrimin për të paguar taksën e përjashtimit nga shërbimi ushtarak nga një person i shpallur i papërshtatshëm për shërbimin ushtarak për shkak të diabetit, pasi organet tatimore kompetente e konsideruan paaftësinë e tij të vogël. Për sa i përket zbatueshmërisë së nenit 8, ajo konsideroi se një taksë e mbledhur nga shteti, e cila e ka origjinën në paaftësinë për të shërbyer në ushtri për arsye shëndetësore – domethënë një faktor jashtë kontrollit të personit – binte në mënyrë të qartë brenda fushëveprimit të atij neni. Më tej, duke konstatuar se autoritetet vendase nuk kishin arritur një ekuilibër të drejtë midis mbrojtjes së interesave të komunitetit dhe respektimit të të drejtave dhe lirive të parashtruesit të kërkesës nga Konventa, Gjykata vuri në dukje veçanërisht vullnetin e parashtruesit të kërkesës për të kryer shërbimin ushtarak, shuma e pagueshme, e cila nuk ishte një shumë e papërfillshme në dritën e të ardhurave modeste të tij dhe mungesës së alternativave ndaj taksës, si ofrimi i shërbimeve speciale në ushtri që kërkonte më pak përpjekje fizike për njerëzit në një situatë të krahasueshme me atë të parashtruesit të kërkesës. Prandaj, ajo gjeti shkelje të nenit 14 të Konventës në lidhje me nenin 8 (§§ 90-98; shih gjithashtu rastin *Ryser k. Zvicrës*, 2021, § 28 dhe §§ 55-63).

214. Për më tepër, në rastin *Guberina k. Kroacisë*, 2016, lidhur me pranueshmërinë për lehtësim tatimor për blerjen e një prone të përshtatur në mënyrë të duhur, Gjykata mori parasysh nevojat e strehimit/qasjes së fëmijës me aftësi të kufizuara të parashtruesit të kërkesës kur shqyrtoi trajtimin e ndryshëm të parashtruesit, sipas nenit 14 në lidhje me nenin 1 të Protokollit nr. 1 të Konventës. Gjykata theksoi situatën familjare të parashtruesit të kërkesës, e cila kishte ndryshuar ndjeshëm me lindjen e djalit të tij, i cili vuante nga aftësi të kufizuara të shumëfishta, dhe në veçanti kushtet e strehimit në të cilat ata kishin jetuar - një banesë në një ndërtesë banimi pa ashensor. Ajo konstatoi se kjo situatë kishte dëmtuar rëndë lëvizshmërinë e fëmijës dhe për rrjedhojë kërcënonte zhvillimin e tij personal dhe aftësinë për të arritur potencialin e tij maksimal, duke e bërë jashtëzakonisht të vështirë për të pjesëmarrjen e plotë në komunitet dhe në aktivitetet edukative, kulturore dhe sociale të disponueshme për fëmijët (§ § 80-82). Më pas, duke arritur në përfundimin se nuk kishte justifikim objektiv dhe të arsyeshëm për ndryshimin e trajtimit, Gjykata theksoi se autoritetet vendase kompetente nuk morën parasysh parimet që lidhen me rrethanat specifike të rastit, si akomodimi i arsyeshëm, qasshmëria dhe mosdiskriminimi i personave me aftësi të kufizuar në lidhje me pjesëmarrjen e tyre të plotë dhe të barabartë në të gjitha aspektet e jetës shoqërore ³⁰(§§ 92-93).

³⁰ Gjykata u mbështet në parimet e përcaktuara në dispozitat e Konventës së OKB-së për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara (CRPD), dhe në praktikën e Komitetit për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara dhe të Komitetit për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore (§§ 34-37).

3. Arsimimi³¹

215. Gjykata theksoi rëndësinë e parimeve themelore të universalitetit dhe mosdiskriminimit në ushtrimin e së drejtës për arsim. Arsimi gjithëpërfshirës është konsideruar si mjeti më i përshtatshëm për garantimin e parimeve të tilla themelore, pasi synon promovimin e mundësive të barabarta për të gjithë, përfshirë personat me aftësi të kufizuara. Arsimi gjithëpërfshirës është padyshim pjesë e përgjegjësisë ndërkombëtare të Shteteve (*Enver Şahin k. Turqisë*, 2018, § 55; *G.L. k. italisë*, 2020, § 53).

216. Mbrojtja e personave me aftësi të kufizuar përfshin një detyrim për shtetet që të sigurojnë “akomodim të arsyeshëm” për t’u dhënë personave me aftësi të kufizuar mundësinë për të realizuar plotësisht të drejtat e tyre, dhe një dështim për ta bërë këtë përbën diskriminim. (*Çam k. Turqisë*, 2016, §§ 65-67; *Enver Şahin k. Turqisë*, 2018, § 60; *G.L. k. italisë*, 2020, § 62).³² Në sferën arsimore, Gjykata ka konsideruar se “akomodimi i arsyeshëm” mund të marrë forma të ndryshme, qoftë fizike apo jofizike, arsimore apo organizative, për sa i përket qasjes arkitektonike të ndërtesave të shkollave, trajnimit të mësuesve, përshtatjes kurrikulare apo objekteve të përshtatshme: një përkufizim i tillë, megjithatë, në parim u vendoset autoriteteve kombëtare dhe jo Gjykatës (*Çam k. Turqisë*, 2016, § 66; *Enver Şahin k. Turqisë*, 2018, § 61; *G.L. k. italisë*, 2020, § 63). Megjithatë, Gjykata ka nënvizuar se autoritetet kombëtare duhet të jenë veçanërisht të vëmendshme ndaj ndikimit që zgjedhjet e tyre kanë në grupet shumë të cenueshme, siç janë fëmijët autikë. (*Sanlısoy k. Turqisë* (vend.), 2016, § 61).

217. Në rastin *Çam k. Turqisë*, 2016, Gjykata shqyrtoi refuzimin për të regjistruar parashtruesen e kërkesës, e cila ishte e verbër, si studente në Akademinë e Muzikës Turke për shkak të mungesës së infrastrukturës së duhur. Gjykata vlerësoi se autoritetet vendase përkatëse në asnjë fazë nuk kishin tentuar të identifikonin nevojat e parashtrueses së kërkesës ose të shpjegonin se si verbëria e saj mund ta kishte penguar qasjen e saj në një edukim muzikor, as nuk kishin marrë parasysh përshtatjet fizike për të përmbushur ndonjë nevojë të veçantë arsimore që lindte nga verbëria e parashtrueses së kërkesës. Si rezultat, Gjykata vlerësoi se parashtrueses iu mohua, pa ndonjë arsytim objektiv dhe të arsyeshëm, një mundësi për të studiuar në Akademinë e Muzikës, vetëm për shkak të paaftësisë së saj në shikim, duke konstatuar shkelje të nenit 14 të Konventës në lidhje me nenin 2 të Protokollit nr. 1 (§§ 68-69).

218. Më tej, në rastin *Enver Şahin k. Turqisë*, 2018, Gjykata shqyrtoi refuzimin e kërkesës së një studenti me aftësi të kufizuara që universiteti të kryente ndryshimet e nevojshme dhe të punonte për t’i bërë të qasshme ambientet e mësimdhënies. Gjykata konstatoi se autoritetet arsimore kombëtare, duke ofruar vetëm ndihmë njerëzore si alternativë për shkak të mungesës së fondeve në dispozicion, nuk kishin kryer një vlerësim individual të nevojave të studentit me aftësi të kufizuara dhe nuk kishin marrë parasysh efektet e saj të mundshme në sigurinë, dinjitetin dhe autonominë e tij. Duke u mbështetur në nocionin e autonomisë personale sipas nenit 8, të cilin Gjykata e konsideroi të ngjashëm me nenin 2 të Protokollit nr. 1, ajo gjeti se masa e propozuar e ndihmës nuk mund të ishte konsideruar e arsyeshme sipas nenit 8 sepse ajo shpërfilli nevojën e parashtruesit për të jetuar në mënyrë sa më të pavarur dhe autonome (§§ 62-65). Përgjigja e mëvonshme gjyqësore gjithashtu nuk kishte arritur të identifikonte nevojat reale të parashtruesit dhe mënyrat dhe mjetet për t’i përmbushur ato pa i imponuar një barrë joproporcionale ose të panevojshme autoriteteve (§§ 66-67). Prandaj, Gjykata arriti në përfundimin se autoritetet kombëtare nuk kishin reaguar me zellin e duhur për të siguruar që parashtruesi i kërkesës mund të vazhdonte të ushtronte të drejtën e tij për arsimim në baza të barabarta me studentët e tjerë dhe për rrjedhojë, për të vendosur një ekuilibër të drejtë ndërmjet interesave konkurruese në pyetje, në kundërshtim me nenin 14 të Konventës, në lidhje me nenin 2 të Protokollit nr. 1 (§ 68).

³¹ Shih nën-seksionin “Personat me aftësi të kufizuara” nën kapitullin “E drejta për arsimim” të *Udhëzuesit të praktikës gjyqësore për nenin nenin 2 të Protokollit nr. 1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut*.

³² Gjykata iu referua nevojës për të interpretuar nenin 14 në dritën e kërkesave të përcaktuara në CRPD.

219. Gjykata doli në një përfundim të ngjashëm në rastin *G.L. k. Italisë*, 2020, §§ 70-72, në lidhje me një fëmijë që vuante nga autizmi joverbal, i cili nuk ishte në gjendje të merrte, për shkak të mungesës së burimeve financiare, ndihmën e specializuar që i takonte sipas legjislacionit përkatës, e cila e pengonte të vazhdonte shkollën fillore në kushte të barabarta me ato që gëzojnë nxënësit pa aftësi të kufizuara. Gjykata vuri në dukje, në veçanti, se autoritetet kombëtare nuk e kishin shqyrtuar kurrë mundësinë që mungesa e burimeve mund të kompensohej, jo nga një ndryshim në akomodimin e arsyeshëm për të garantuar mundësi të barabarta për fëmijët me aftësi të kufizuara, por me një reduktim të ofrimit të përgjithshëm. të arsimit kur shpërndahet në mënyrë të barabartë ndërmjet nxënësve pa aftësi të kufizuara dhe nxënësve me aftësi të kufizuara. Ajo konsideroi, në këtë drejtim, se çdo kufizim buxhetor duhej të kishte një ndikim të barabartë në ofrimin e arsimit për nxënësit me aftësi të kufizuara dhe ata pa aftësi të kufizuara. Parashtruesja e kërkesës duhet të kishte përfituar nga ndihma e specializuar që synon promovimin e autonomisë dhe komunikimit të saj personal dhe përmirësimin e të nxënësve, jetës shoqërore dhe integritet shkollor, për të shmangur rrezikun e marginalizimit (§§ 68-69)³³. Për më tepër, Gjykata vlerësoi se diskriminimi i pësuar nga parashtruesja e kërkesës kishte qenë edhe më i rëndë pasi kishte ndodhur në kontekstin e shkollës fillore, e cila formoi themelin e edukimit të fëmijëve dhe integritet social, duke u dhënë fëmijëve përvojën e tyre të parë të jetuarit së bashku në një komunitet (§ 71).

C. Romët

220. Siç dëshmohet në rastet në lidhje me dëbimet (shih Kapitullin mbi 'Strehimin' më lart), Gjykata ka theksuar nevojën që shtetet të marrin parasysh statusin e cenueshëm dhe të pafavorshëm të romëve për sa i përket mbrojtjes së të drejtave të tyre, gjë që në rrethana të caktuara gjithashtu mund të krijojë një detyrim pozitiv sipas Konventës. Gjykata e ka shqyrtuar një kërkesë të tillë për mbrojtje të posaçme që të shtrihet edhe në sferën e arsimit, duke përsëritur se si rezultat i historisë së tyre romët janë një lloj specifik i minoritetit të pafavorizuar dhe të cenueshëm (*D.H. dhe të Tjerët k. Republikës Çeke* [DHM], 2007, § 182; *Oršuš dhe të Tjerët k. Kroacisë* [GC], 2010, § 147). Në marrjen e hapave për të arritur integritetin social dhe arsimor të romëve, shtetet duhet të sigurojnë që këto të ndiqen nga masa mbrojtëse që do të siguronin respekt të mjaftueshëm për nevojat e tyre të veçanta si anëtarë të një grupi të pafavorizuar. (*D.H. dhe të Tjerët k. Republikës Çeke* [DHM], 2007, §§ 205-207; *Oršuš dhe të Tjerët k. Kroacisë* [DHM], 2010, §§ 180-182).

221. Gjykata ka konstatuar shkelje të nenit 14 të lexuar në lidhje me nenin 2 të Protokollit nr. 1 në një sërë çështjesh në lidhje me të drejtën për arsimim të nxënësve romë. Këto raste kishin të bënin me numrin joproporcional të fëmijëve romë të vendosur në shkolla speciale për fëmijët me aftësi të kufizuara mendore (*D.H. dhe të Tjerët k. Republikës Çeke* [DHM], 2007; *Horváth dhe Kiss k. Hungarisë*, 2013), në klasa vetëm rome (*Oršuš dhe të Tjerët k. Kroacisë* [DHM], 2010), ose në shkolla vetëm për romët (*Lavida dhe të Tjerët k. Greqisë*, 2013), si dhe pamundësia e tyre për të hyrë në shkollë përpara se të caktohen në klasa të veçanta në një aneks të ndërtesave kryesore të shkollës fillore (*Sampanis dhe të Tjerët k. Greqisë*, 2008). Në të gjitha këto raste, Gjykata konstatoi se trajtimi i ndryshëm të cilit i janë nënshtruar nxënësit romë, megjithëse i paqëllimshëm, përbënte një formë diskriminimi indirekt.

222. Gjykata ka marrë parasysh nevojat e veçanta të romëve edhe në fusha të tjera. Për shembull, në rastin *Muñoz Díaz k. Spanjës*, 2009, në lidhje me refuzimin për të njohur vlefshmërinë e një martese rome për qëllime të krijimit të së drejtës për pension familjar, Gjykata theksoi se pozita e cenueshme e romëve do të thotë që një konsideratë e veçantë duhet t'i kushtohet nevojave të tyre dhe stilit të tyre të ndryshëm të jetesës si në kuadrin rregullator përkatës dhe në marrjen e vendimeve në raste të veçanta (§ 61).

³³ Në mbështetje të konkluzioneve të saj, Gjykata iu referua nenit 15 të Kartës Sociale Evropiane (i rishikuar), sipas të cilit shtetet duhet të "promovojnë integritetin e plotë social dhe pjesëmarrjen në jetën e komunitetit [të personave me aftësi të kufizuara] në veçanti nëpërmjet masave, duke përfshirë ndihmat teknike, që synojnë të kapërcejnë barrierat për komunikimin dhe lëvizshmërinë" dhe nenin 24 të CRPD.

Lista e rasteve të cituara

Praktika gjyqësore e cituar në këtë Udhëzues u referohet disa aktgjykimeve apo vendimeve të dhëna nga Gjykata, si edhe disa vendimeve e raporteve të Komisionit Evropian të të Drejtave të Njeriut (“Komisioni”).

Përveç rasteve kur tregohet ndryshe, të gjitha referencat i referohen një aktgjykimi në merita të dhënë nga një Dhomë e Gjykatës. Shkurtesa “(vend.)” tregon se citimi është i një vendimi të Gjykatës dhe “[DHM]” se çështja është shqyrtuar nga Dhoma e Madhe.

Aktgjykimet e Dhomës që nuk janë përfundimtare sipas kuptimit të nenit 44 të Konventës janë shënuar me një yll në listën e mëposhtme. Neni 44 § 2 i Konventës parashikon: “Vendimi i një Dhome bëhet përfundimtar (a) kur palët deklarojnë se nuk do të kërkojnë që çështja t’i kalojë Dhomës së Madhe; ose (b) kur nuk është kërkuar kalimi i çështjes në Dhomën e Madhe tre muaj pas datës së vendimit; ose (c) kur kolegji i Dhomës së Madhe rrëzon kërkesën për kalimin e çështjes, sipas nenit 43”. Në rastet kur një kërkesë për referim pranohet nga Kolegji i Dhomës së Madhe, aktgjykimi i Dhomës nuk merr formë të prerë dhe rrjedhimisht nuk ka efekt juridik; është aktgjykimi pasues i Dhomës së Madhe që merr formë të prerë.

Hiperlidhjet e rasteve të cituara në versionin elektronik të këtij Udhëzuesi shpjen drejt bazës së të dhënave HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) e cila lejon qasje në praktikën gjyqësore të Gjykatës (Dhoma e Madhe, Dhoma dhe aktgjykimet dhe vendimet e Komitetit, raste të njoftuara, mendime këshillimore dhe përmbledhje juridike të nxjerra nga Shënimi informativ rreth praktikës gjyqësore), si edhe në atë të Komisionit (vendime dhe raporte) e në rezolutat e Komitetit të Ministrave.

Gjykata i jep vendimet e saj në anglisht dhe/ose në frëngjisht, dy gjuhët e saj zyrtare. Baza e të dhënave HUDOC jep gjithashtu qasje të përkthimeve të disa prej rasteve kryesore të Gjykatës në mbi tridhjetë gjuhë jozyrtare, dhe lidhje me rreth njëqind përmbledhje të praktikës gjyqësore në internet të prodhuara nga palë të treta. Të gjitha versionet gjuhësore në dispozicion për rastet e cituara janë të qasshme nëpërmjet skedës ‘Versionet e gjuhës’ në bazën e të dhënave HUDOC, një skedë që mund të gjendet pasi të klikoni në hiperlidhjen e rastit.

—A—

A.B. dhe të Tjerët k. Francës, nr. 11593/12, 12 korrik 2016

A, B dhe C k. irlandës [DHM], nr. 25579/05, GJEDNJ 2010

A.K. k. Letonisë, nr. 33011/08, 24 qershor 2014

Mendim këshillimor në lidhje me njohjen të ligjin e brendshëm i të një marrëdhënjeje ligjore prind-fëmijë ndërmjet një fëmije të lindur përmes një marrëveshjeje gestacionale të surrogacisë jashtë vendit dhe nënës së synuar [DHM], kërkesa nr. P16-2018-001, Gjykata Franceze e Kasacionit, 10 prill 2019

Airey k. Irlandës, 9 tetor 1979, Seria A nr. 32

Aizpurua Ortiz dhe të Tjerët k. Spanjës, nr. 42430/05, 2 shkurt 2010

Albanese k. Italisë, nr. 77924/01, 23 mars 2006

Aldeguer Tomás k. Spanjës, nr. 35214/09, 14 qershor 2016

Alexandridis k. Greqisë, nr. 19516/06, 21 shkurt 2008

Andrejeva k. Letonisë [DHM], nr. 55707/00, GJEDNJ 2009

Andrle k. Republikës Çeke, nr. 6268/08, 17 shkurt 2011

Andrey Medvedev k. Rusisë, nr. 75737/13, 13 shtator 2016

Apostolakis k. Greqisë, nr. 39574/07, 22 tetor 2009

Arnar Helgi Lárusson k. Islandës, nr. 23077/19, 31 maj 2022

Shoqëria e Asociuar e Inxhinierëve të Lokomotivës dhe Zjarrfikësve (ASLEF) k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. 11002/05, 27 shkurt 2007

Shoqata e Nëpunësve Civilë dhe Sindikata për Marrëveshje Kolektive dhe të Tjerët k. Gjermanisë, nr. 815/18 dhe 4 tjerë, 5 korrik 2022

—B—

B.G. dhe të Tjerët k. Francës, nr. 63141/13, 10 shtator 2020
Bah k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. 56328/07, GJEDNJ 2011
Baka k. Hungarisë [DHM], nr. 20261/12, 23 qershor 2016
Bariş dhe të Tjerët k. Turqisë (vend.), nr. 66828/16 dhe të tjerët, 14 dhjetor 2021
Bayrakci k. Turqisë, nr. 2643/09, 5 shkurt 2013
Bélané Nagy k. Hungarisë [DHM], nr. 53080/13, 13 dhjetor 2016
Belli dhe Arquier-Martinez k. Zvicrës, nr. 65550/13, 11 dhjetor 2018
Berger-Krall dhe të Tjerët k. Sllovenisë, nr. 14717/04, 12 qershor 2014
Bittó dhe të Tjerët k. Sllovakisë, nr. 30255/09, 28 janar 2014
Biriuk k. Lituanisë, nr. 23373/03, 25 nëntor 2008
Bjedov k. Kroacisë, nr. 42150/09, 29 maj 2012
Blokhin k. Ruisë [DHM], nr. 47152/06, 23 mars 2016
Botta k. Italisë, 24 shkurt 1998, Raportet e aktgjykimeve dhe vendimeve 1998-I
Budina k. Ruisë (vend.), nr. 45603/05, 18 qershor 2009
Burdov k. Ruisë, nr. 59498/00, GJEDNJ 2002-III
Bradshaw dhe të Tjerët k. Maltës, nr. 37121/15, 23 tetor 2018
Brežec k. Kroacisë, nr. 7177/10, 18 korrik 2013
Brincat dhe të Tjerët k. Maltës, nr. 60908/11 dhe 4 tjerë, 24 korrik 2014

—C—

C.N. dhe v. k. Francës, nr. 67724/09, 11 tetor 2012
C.C. k. Spanjës, nr. 1425/06, 6 tetor 2009
Carson dhe të Tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar [DHM], nr. 42184/05, GJEDNJ 2010
Chapman k. Mbretërisë së Bashkuar [DHM], nr. 27238/95, GJEDNJ 2001-I
Codona k. Mbretërisë së Bashkuar (vend.), nr. 485/05, 7 shkurt 2006
Connors k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. 66746/01, 27 maj 2004
Costa dhe Pavan k. Italisë, nr. 54270/10, 28 gusht 2012
Chowdury dhe të Tjerët k. Greqisë, nr. 21884/15, 30 mars 2017
Cimperšek k. Sllovenisë, nr. 58512/16, 30 qershor 2020
Cudak k. Lituanisë [DHM], nr. 15869/02, GJEDNJ 2010
Cvijetić k. Kroacisë, nr. 71549/01, 26 shkurt 2004
Čakarević k. Kroacisë, nr. 48921/13, 26 prill 2018
Çam k. Turqisë, nr. 51500/08, 23 shkurt 2016

—D—

D. k. Mbretërisë së Bashkuar, 2 maj 1997, Raportet e aktgjykimeve dhe vendimeve 1997-III
D.H. dhe të Tjerët k. Republikës Çeke [DHM], nr. 57325/00, GJEDNJ 2007-IV
Da Conceição Mateus dhe Santos Januário k. Portugalisë (vend.), nr. 57725/12 dhe 62235/12, 8 tetor 2013
Da Silva Carvalho Rico k. Portugalisë (vend.), nr. 13341/14, 1 shtator 2015
Dahlab k. Zvicrës (vend.), nr. 42393/98, GJEDNJ 2001-V
Danilenkov dhe të Tjerët k. Ruisë, nr. 67336/01, GJEDNJ 2009 (ekstrakte)
Demir dhe Baykara k. Turqisë [DHM], nr. 34503/97, GJEDNJ 2008
Denisov k. Ukrainës [DHM], nr. 76639/11, 25 shtator 2018
Dhahbi k. Italisë, nr. 17120/09, 8 prill 2014
Di Trizio k. Zvicrës, nr. 7186/09, 2 shkurt 2016
Dickson k. Mbretërisë së Bashkuar [DHM], nr. 44362/04, GJEDNJ 2007-V
Dilek dhe të Tjerët k. Turqisë, nr. 74611/01 dhe 2 të tjerë, 17 korrik 2007
Domenech Pardo k. Spanjës (vend.), nr. 55996/00, 3 mars 2001

—E—

Ebrahimian k. Francës, nr. 64846/11, GJEDNJ 2015
Edwards k. Maltës, nr. 17647/04, 24 tetor 2006
Efe k. Austrisë, nr. 9134/06, 8 janar 2013
Emel Boyraz k. Turqisë, nr. 61960/08, 2 dhjetor 2014
Enerji Yapı-Yol Sen k. Turqisë, nr. 68959/01, 21 prill 2009
Enver Şahin k. Turqisë, nr. 23065/12, 30 janar 2018
Eşim k. Turqisë, nr. 59601/09, 17 shtator 2013
Evans v. Mbretërisë së Bashkuar [DHM], no. 6339/05, GJEDNJ 2007-I
Eweida dhe të Tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. 48420/10 dhe 3 të tjerë, GJEDNJ 2013 (ekstrakte)

—F—

F.J.M. k. Mbretërisë së Bashkuar (vend.), nr. 76202/16, 6 nëntor 2018
Fábián k. Hungarisë [DHM], nr. 78117/13, 5 shtator 2017
Farçaş k. Rumanisë (vend.), nr. 32596/04, 14 shtator 2010
Faulkner dhe McDonagh k. Irlandës (vend.), nr. 30391/18 dhe 30416/18, 8 mars 2022
Fawsie k. Greqisë, nr. 40080/07, 28 tetor 2010
Fernández Martínez k. Spanjës [DHM], nr. 56030/07, GJEDNJ 2014 (ekstrakte)

—G—

G.L. k. Italisë, nr. 59751/15, 10 shtator 2020
García Mateos k. Spanjës, nr. 38285/09, 19 shkurt 2013
Garib k. Holandës [DHM], nro. 43494/09, 6 nëntor 2017
Gawlik k. Lihtenshtajnit, nr. 23922/19, 16 shkurt 2021
Gaygusuz k. Austrisë, 16 shtator 1996, *Raportet e aktgjykimeve dhe vendimeve 1996-IV*
Gladysheva k. Rosisë, nr. 7097/10, 6 dhjetor 2011
Glaisen k. Zvicrës (vend.), nr. 40477/13, 25 qershor 2019
Glor k. Zvicrës, nr. 13444/04, GJEDNJ 2009
Gouarré Patte k. Andorrës, nr. 33427/10, 12 janar 2016
Grzęda k. Polonisë [DHM], nr. 43572/18, 15 mars 2022
Guberina k. Kroacisë, nr. 23682/13, 22 mars 2016
Guja k. Moldavisë [DHM], nr. 14277/04, GJEDNJ 2008

—H—

Heinisch k. Gjermanisë, nr. 28274/08, GJEDNJ 2011 (ekstrakte)
Herbai k. Hungarisë, nr. 11608/15, 5 nëntor 2019
Horváth dhe Kiss k. Hungarisë, nr. 11146/11, 29 janar 2013
Howald Moor dhe të Tjerët k. Zvicrës, nr. 52067/10 dhe 41072/11, 11 mars 2014
Hudorovič dhe të Tjerët k. Sllovenisë, nr. 24816/14 dhe 25140/14, 10 mars 2020
Hutten-Czapska k. Polonisë [DHM], nr. 35014/97, GJEDNJ 2006-VIII

—I—

I.B. k. Greqisë, nr. 552/10, GJEDNJ 2013
I.G. dhe të Tjerët k. Sllovakisë, nr. 15966/04, 13 nëntor 2012
Ivanova dhe Cherkezov k. Bullgarisë, nr. 46577/15, 21 prill 2016

—J—

J.D. dhe A k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. 32949/17 dhe 34614/17, 24 tetor 2019
Jankauskas k. Lituanisë (nr. 2), nr. 50446/09, 27 qershor 2017

Junta Rectora Del Ertzainen Nazional Elkartasuna (ER.N.E.) k. Spanjës, nr. 45892/09, 21 prill 2015
Jurčić k. Kroacisë, nr. 54711/15, 4 shkurt 2021

—K—

Karlheinz Schmidt k. Gjermanisë, 18 korrik 1994, Seria A nr.
Karner k. Austrisë, nr. 40016/98, GJEDNJ 2003-IX
Kasmi k. Shqipërisë, nr. 1175/06, 23 qershor 2020
Kaya and Seyhan k. Turqisë, nr. 30946/04, 15 shtator 2009
Khan k. Francës, nr. 12267/16, 28 shkurt 2019
Kjartan Ásmundsson k. Islandës, nr. 60669/00, GJEDNJ 2004-IX
Klein k. Austrisë, nr. 57028/00, 3 mars 2011
Kosiek k. Gjermanisë, 28 gusht 1986, Seria A nr. 105
Konstantin Markin k. Rusisë [DHM], no. 30078/06, GJEDNJ 2012 (ekstrakte)
Koua Poirrez k. Francës, nr. 40892/98, GJEDNJ 2003-X
Koufaki dhe Adedy k. Greqisë (vend.), nr. 57665/12 and 57657/12, 7 maj 2013
Kozak k. Polonisë, nr. 13102/02, 2 mars 2010
Kudeshkina k. Rusisë, nr. 29492/05, 26 shkurt 2009
Kurtulmuş k. Turqisë (vend.), nr. 65500/01, GEDNJ 2006-II

—L—

L.F. k. Mbretërisë së Bashkuar (vend.), nr. 19839/21, 24 maj 2022
L.L. k. Francës, nr. 7508/02, GJEDNJ 2006-XI
Lacatus k. Zvicrës, nr. 14065/15, 19 janar 2021
Larissis dhe të Tjerët k. Greqisë, 24 shkurt 1998, *Raportet e aktgjykimeve dhe vendimeve* 1998-I
Lavida he të Tjerët k. Greqisë, nr. 7973/10, 30 maj 2013
Leander k. Suedisë, 26 mars 1987, Seria A nr. 116
Lindheim dhe të Tjerët k. Norvegjisë, nr. 13221/08 dhe 2139/10, 12 qershor 2012
Lombardi Vallauri k. Italisë, nr. 39128/05, 20 tetor 2009
Luczak k. Polonisë, nr. 77782/01, 27 nëntor 2007
Lustig-Prean dhe Beckett k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. 31417/96 dhe 32377/96, 27 shtator 1999

—M—

M.S.S. k. Belgjikës dhe Greqisë [DHM], nr. 30696/09, GJEDNJ 2011
Mago dhe të Tjerët k. Bosnjë Hercegovinës, nr. 12959/05 dhe 5 të tjerë, 3 maj 2012
Manole dhe "Romanian Farmers Direct" k. Rumanisë, nr. 46551/06, 16 qershor 2015
Matelly k. Francës, nr. 10609/10, 2 tetor 2014
Matúz k. Hungarisë, nr. 73571/10, 21 tetor 2014
McCann k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. 19009/04, ECHR 2008
Menesson k. Francës, nr. 65192/11, GEDNJ 2014 (ekstrakte)
Mocie k. Francës, nr. 46096/99, 8 prill 2003
Moustahi k. Francës, nr. 9347/14, 25 qershor 2020
Mótko k. Polonisë (vend.), nr. 56550/00, 11 prill 2006
Moskal k. Polonisë, nr. 10373/05, 15 shtator 2009
Mubilanzila Mayeka dhe Kaniki Mitunga k. Belgjikës, nr. 13178/03, GJEDNJ 2006-XI
Muñoz Díaz k. Spanjës, nr. 49151/07, GJEDNJ 2009
Muskhadzhiyeva dhe të Tjerët k. Belgjikës, nr. 41442/07, 19 janar 2010
Mytilinaios dhe Kostakis k. Greqisë, no. 29389/11, 3 dhjetor 2015

—N—

N. k. Mbretërisë së Bashkuar [DHM], nr. 26565/05, GJEDNJ 2008

N.B. k. Sllovakisë, nr. 29518/10, 12 qershor 2012
N.H. dhe të Tjerët k. Francës, nr. 28820/13 dhe 2 të tjerë, 2 korrik 2020
N.T.P. dhe të Tjerët k. Francës, nr. 68862/13, 24 maj 2018
Naidin k. Rumanisë, nr. 38162/07, 21 tetor 2014
Napotnik k. Rumanisë, nr. 33139/13, 20 tetor 2020
Unioni Kombëtar i Policisë belge k. Belgjikës, 27 tetor 1975, Seria A nr. 19
Mbretërisë së Bashkuar, nr. 31045/10, GJEDNJ 2014
Niedzwiecki k. Gjermanisë, nr. 58453/00, 25 tetor 2005

—O—

O'Rourke k. MB (vend.), nr. 39022/97, 26 qershor 2001
Obst k. Gjermanisë, nr. 425/03, 23 shtator 2010
Ognevenko k. Ruisë, nr. 44873/09, 20 nëntor 2018
Okpiz k. Gjermanisë, nr. 59140/00, 25 tetor 2005
Oleksandr Volkov k. Ukrainës, nr. 21722/11, GJEDNJ 2013
Orlić k. Kroacisë, nr. 48833/07, 21 qershor 2011
Oršuš dhe të Tjerët k. Kroacisë [GC], nr. 15766/03, GJEDNJ 2010
Özpınar k. Turqisë, nr. 20999/04, 19 tetor 2010

—P—

P. dhe S. k. Polonisë, nr. 57375/08, 30 tetor 2012
P.B. dhe J.S. k. Austrisë, nr. 18984/02, 22 korrik 2010
Palomo Sánchez dhe të Tjerët k. spanjës [GC], nr. 28955/06 dhe 3 të tjerë, GJEDNJ 2011
Paposhvili k. Belgjikës [DHM], nr. 41738/10, 13 dhjetor 2016
Paradiso dhe Campanelli k. Italisë [DHM], nr. 25358/12, 24 janar 2017
Perkins dhe R. k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. 43208/98 dhe 44875/98, 22 tetor 2002
Petrovic k. Austrisë, 27 mars 1998, *Raportet e aktgjykimeve dhe vendimeve 1998-II*
Philippou k. Qipros, nr. 71148/10, 14 qershor 2016
Pibernik k. Kroacisë, nr. 75139/01, 4 mars 2004
Pichkur k. Ukrainës, nr. 10441/06, 7 nëntor 2013
Pişkin k. Turqisë, nr. 33399/18, 15 dhjetor 2020
Polyakh dhe të Tjerët k. Ukrainës, nr. 58812/15 dhe 4 të tjerë, 17 tetor 2019
Popov k. Francës, nr. 39472/07 dhe 39474/07, 19 janar 2012
Popović dhe të Tjerët k. Serbisë, nr. 26944/13 dhe 3 të tjerë, 30 qershor 2020
Prokopovich k. Ruisë, nr. 58255/00, GJEDNJ 2004-XI (ekstrakte)

—R—

R.R. k. Polonisë, nr. 27617/04, GJEDNJ 2011 (ekstrakte)
Rantsev k. Qipros dhe Ruisë, nr. 25965/04, GJEDNJ 2010 (ekstrakte)
Rainys dhe Gasparavičius k. Lituanisë, nr. 70665/01 dhe 74345/01, 7 prill 2005
Redfearn k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. 47335/06, 6 nëntor 2012
Roche k. Mbretërisë së Bashkuar [DHM], nr. 32555/96, GJEDNJ 2005-X
Romeva k. Maqedonia Veriore, nr. 32141/10, 12 dhjetor 2019
Runkee dhe White k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. 42949/98 dhe 53134/99, 10 maj 2007
Ryser k. Zvicrës, nr. 23040/13, 12 janar 2021

—S—

S.H. dhe të Tjerët k. Austrisë [DHM], nr. 57813/00, GJEDNJ 2011
S.M. k. Kroacisë [DHM], nr. 60561/14, 25 qershor 2020

S.-H. k. Polonisë (vend.), nr. 56846/15 dhe 56849/15, 16 nëntor 2021
Sabeh El Leil k. Francës [DHM], nr. 34869/05, 29 qershor 2011
Sampanis dhe të Tjerët k. Greqisë, nr. 32526/05, 5 qershor 2008
Sanlısoy k. Turqisë (vend.), nr. 77023/12, 8 nëntor 2016
Santos Hansen k. Danimarkës (vend.), nr. 17949/07, 9 mars 2010
Savickis a dhe të Tjerët k. Letonisë [DHM], nr. 49270/11, 9 qershor 2022
Savran k. Danimarkës [DHM], nr. 57467/15, 7 dhjetor 2021
Schmidt dhe Dahlström k. Suedisë, 6 shkurt 1976, Seria A nr. 21
Schuler-Zraggen k. Zvicrës, 24 qershor 1993, Seria A nr. 263
Schuitemaker k. Holandës (vend.), nr. 15906/08, 4 maj 2010
Schüth k. Gjermanisë, nr. 1620/03, GJEDNJ 2010
Şerife Yiğit k. Turqisë [DHM], nr. 3976/05, 2 nëntor 2010
Siebenhaar k. Gjermanisë, nr. 18136/02, 3 shkurt 2011
Sidabras dhe Džiautas k. Lituanisë, nr. 55480/00 dhe 59330/00, GJEDNJ 2004-VIII
Sigurður A. Sigurjónsson k. Islandës, 30 qershor 1993, Seria A nr. 264
Siliadin k. Francës, nr. 73316/01, GJEDNJ 2005-VII
Sindicatul "Păstorul cel Bun" k. Rumanisë [DHM], nr. 2330/09, GJEDNJ 2013 (ekstrakte)
Smith dhe Grady k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. 33985/96 dhe 33986/96, GJEDNJ 1999-VI
Solomakhin k. Ukrainës, nr. 24429/03, 15 mars 2012
Sørensen dhe Rasmussen k. Danimarkës [DHM], nr. 52562/99 dhe 52620/99, GJEDNJ 2006-I
Statileo k. Kroacisë, nr. 12027/10, 10 korrik 2014
Stec dhe të Tjerët k. t Mbretërisë së Bashkuar (vend.) [DHM], nr. 65731/01 dhe 65900/01, GJEDNJ 2005-X
Stec dhe të Tjerët k. t Mbretërisë së Bashkuar [DHM], nr. 65731/01 dhe 65900/01, GJEDNJ 2006-VI
Stefanetti dhe të Tjerët k. Italisë, nr. 21838/10 dhe 7 të tjerë, 15 prill 2014
Straume k. Letonisë, nr. 59402/14, 2 qershor 2022
Stummer k. Austrisë [DHM], nr. 37452/02, GJEDNJ 2011
Sindikata e Punëtorëve të Transportit Suedez k. Suedisë (vend.), nr. 53507/99, GJEDNJ 2004-XII (ekstrakte)

—T—

Tarakhel k. Zvicrës [DHM], no. 29217/12, GJEDNJ 2014 (ekstrakte)
Tchokontio Happi k. Francës, nr. 65829/12, 9 prill 2015
Teteriny v. Ruisë, nr. 11931/03, 30 qershor 2005
Thlimmenos k. Greqisë [DHM], nr. 34369/97, GJEDNJ 2000-IV
Topčić-Rosenberg k. Kroacisë, nr. 19391/11, 14 nëntor 2013
Travaš k. Kroacisë, nr. 75581/13, 4 tetor 2016
Tüm Haber Sen dhe Çınar k. Turqisë, nr. 28602/95, GJEDNJ 2006-II
Tysiąc k. Polonisë, nr. 5410/03, GJEDNJ 2007-I

—U—

Unite the Union k. Mbretërisë së Bashkuar (vend.), nr. 65397/13, 3 maj 2016

—V—

V.C.L. dhe A.N. k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. 77587/12 dhe 74603/12, 16 shkurt 2021
Valdís Fjölfnisdóttir dhe të Tjerët k. Islandës, nr. 71552/17, 18 maj 2021
Valkov dhe Tjerët k. Bullgarisë, nr. 2033/04 dhe 8 të tjerë, 25 tetor 2011
Vavříčka dhe të Tjerët k. Republikës Çeke [DHM], nr. 47621/13 dhe 5 të tjerë, 8 prill 2021
Vilho Eskelinen dhe të Tjerët k. Finlandës [DHM], nr. 63235/00, GJEDNJ 2007-II
Vilnes dhe të Tjerët k. Norvegjisë, nr. 52806/09 dhe 22703/10, 5 dhjetor 2013
Vlahov k. Kroacisë, nr. 31163/13, 5 maj 2022
Vogt k. Gjermanisë, 26 shtator 1995, Seria A nr. 323

Vrountou k. Qipros, nr. 33631/06, 13 tetor 2015
Vörður Ólafsson k. Islandës, nr. 20161/06, GJEDNJ 2010

—W—

Weller k. Hungarisë, nr. 44399/05, 31 mars 2009
Willis k. Mbretërisës së Bashkuar, nr. 36042/97, GJDNJ 2002-IV

—X—

Xhoxhaj k. Shqipërisë, nr. 15227/19, 9 shkurt 2021

—Y—

Federata e Sindikatave Republikane Yakut k. Ruisë, nr. 29582/09, 7 dhjetor 2021
Yılmaz k. Turqisë, nr. 36607/06, 4 qershor 2019
Young, James dhe Webster k. Mbretërisë së Bashkuar, 13 gusht 1981, Seria A nr. 44
Yordanova dhe të Tjerët k. Bullgarisë, nr. 25446/06, 24 prill 2012

—Z—

Z k. Finlandës, 25 shkurt 1997, *Raportet e aktgjyqimeve dhe vendimeve 1997-I*
Zakharova dhe të Tjerët k. Ruisë, nr. 12736/10, 8 mars 2022
Zehnalova dhe Zehnal k. Republikës Çeke (vend.), nr. 38621/97, 14 maj 2002
Zeïbek k. Greqisë, nr. 46368/06, 9 korrik 2009